
Titelblad

Speciale titel: Den svenske undtagelse – en analyse af tilslutningen til nyhøjrepartier i Danmark og Sverige.

The Swedish exception – an analysis of the electoral support to new right parties in Denmark and Sweden.

Forløb: Speciale 30 ECTS
10. semester
Politik & Administration
Aalborg Universitet

Vejleder: Jørgen Goul Andersen

Antal anslag: 182.781

Forord

Arbejdet med dette speciale har været en faglig såvel som personlig modningsproces, idet det har været omfattende, udfordrende og til tider frustrerende at være eneansvarlig for specialeprojektet.

Til mit held har jeg dog haft en vejleder, der ud over at give inspirerende og kyndig vejledning har skaffet mig adgang til uundværlige og spændende data. Derfor skal der lyde en stor tak til Jørgen Goul Andersen, uden ham var specialet ikke blevet det samme.

At have adgang til endnu uafprøvet og rå data, som det har været mit privilegium at have til dette speciale, har både været tidskrævende, da materialet ikke var gennemarbejdet, og enormt interessant, da jeg har haft adgang til informationer som ingen endnu har set nærmere på. Det har betydet for undersøgelsen, at det har været muligt at lave tidssvarende analyser, hvilket sjældent er forundt studerende. Det har betydet enormt meget for mig at jeg har kunnet benytte netop dette datamateriale, og ud over, at det i sig selv har gjort det muligt at udføre undersøgelsen under de mest optimale vilkår, har det også bevirket, at jeg føler, at forskeren i maven er vokset.

Noget andet der har påvirket processen positivt er de mennesker der har omgivet mig i hverdagen. Derfor skal de af mine medstuderende der har brugt tid i specialerummet sammen med mig i løbet af det sidste halve år have tak for god sparring, og et godt grin når det var nødvendigt.

Sidst men ikke mindst vil jeg gerne takke min lille familie for at holde ud og holde af.

God læselyst
- Thomas

Abstract

This master thesis is taking the Swedish lack of a successful new right party under examination in a comparative perspective between Denmark and Sweden. Existing models of explanation have yet not been able to shed light over this particular difference. This is the reason why this master thesis constructs the hypothesis that the difference between Denmark and Sweden in attitudes together with the making of attitudes, can explain the low voter support of new right parties in Sweden. It comes to show that Danes are in fact more authoritarian in their attitudes than Swedes, which is the kind of attitudes that the new right is mobilizing on.

In addition to the main hypothesis, two smaller hypotheses are constructed, both of them related to the main hypothesis. First of all, that the Swedish workers are more libertarian than the Danish in spite of the authoritarian predisposal. Secondly, that the one-sided libertarian messages of the Swedish political elite, affects the making of attitude in a libertarian direction among the Swedish people. Additionally, two plausible explanations of the variation of the support of the new right in Denmark and Sweden are considered. The first explanation is a model of changed voter preference and political competition. Here I take a closer look at the value political cleavage, and if it is politicized just as much in Denmark as in Sweden. The other explanation, argues that the liberal and the conservative party in Sweden have not got the incentive to invoke value political issues. This is due to the fact that they cannot seize the power of government in Sweden without having the center-right wing parties in a government coalition, and these particular parties are libertarian set on value political issues.

The data used in the study comes exclusively from the latest election surveys made in Denmark and Sweden, being from the elections in 2007 and 2006, respectively. This provides the best basis of comparison for election studies in Scandinavia to date.

The analysis is parted into four, those being (1) to investigate the assumptions of the main hypothesis, i.e. if the Swedes have more libertarian attitudes and if there is a connection between voting new right and having authoritarian attitudes. (2) Investigating the hypothesis of authoritarian predispositions among workers. (3) Taking a closer look at the construction of the political space in Denmark and Sweden, respectively, and if the conservative parties in Sweden have got incentive to articulate value political issues. (4) Investigating if it is the libertarian political messages in Sweden which explains the difference in authoritarian attitudes between Denmark and Sweden.

All the analysis verifies the main hypothesis and shows that the Swedes in general have more libertarian attitudes, just as the new right parties are dependent on the authoritarian voters. I can also conclude that the workers and the low-skilled are the most authori-

tarian voter, and they constitute the most important group of voters for the new right parties. The study also demonstrates that the labour movement has not got a great influence on the attitudes of the workers. The analysis of the influence of the value political cleavage on Swedish and Danish voter behavior shows that this cleavage is not activated. As a consequence of this the liberal and the conservative parties have not got any incentive to invoke value political issues. The last analysis shows that the making of attitude reflects the political messages in Sweden. Thus the workers, who normally are predisposed of having authoritarian attitudes, are marked by the libertarian articulation of the value politic and therefore have more libertarian attitudes than their Danish equals. The analysis also shows that the affect of the political messages is dependent on the quantity and how much knowledge one has of politic.

Thus the conclusion is that the difference between Denmark and Sweden in the degree of authoritarian attitudes is explanatory of the low voter support of new right, as new right is dependent on voters with authoritarian attitudes. The reason why Sweden yet have not got a new right party in the "Rigsdagen" is connected with the fact that the most important voters for the new right, the workers, are being directed in a libertarian direction by the established political elite, and thus have not got attitudes consistent with those of the new right parties. Moreover the conservative and the liberal parties have not got any incentive to invoke value political issues, if they want to keep the power of government that is, as a consequence the value political cleavage does not activate. As long as this is the case, the messages of the political elite will not change substantially and new right parties in Sweden will have a hard time achieving a greater voter support. The possibility structure of the parties and the authoritative attitudes of the voters are in this way connected through the politicization of the value political cleavage. This is why it might be possible to the biggest new right party in Sweden, Sverigedemokraterna, to activate the cleavage, given that there are elements of authoritative attitudes to politicize, especially issues on immigration. It might be possible to the party, because the media and the remaining political elite have started to take the party seriously as the poles are improving.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1 - INDLEDNING	1
1.1. KONKURRERENDE FORKLARINGER OG EN NY	2
KAPITEL 2 - UNDERSØGELSEN	5
2.1. TESEN – HOLDNINGER OG NYHØJRE	5
2.2. DE AUTORITÆRE ARBEJDERE	7
2.3. VÆRDIPOLITISK SKILLELINJE OG POLITISKE MULIGHEDSSTRUKTURER	10
2.4. HOLDNINGSDANNELSE – POLITISKE BUDSKABER ELLER SOCIALISERING	11
KAPITEL 3 - AFKLARINGER	14
3.1. DEFINITION AF NYHØJREPARTI	14
3.1.1. Partifamilien - nyhøjre	14
3.1.2. Nyhøjre – en værdineutral betegnelse	16
3.2. AUTORITÆR KONTRA ANTI-AUTORITÆR OG POLITISKE SKILLELINJER	17
3.3. DESIGN	18
3.4. DATA	19
KAPITEL 4 - TRE FORKLARINGSTYPER	21
4.1. MARGINALISERINGSTESEN	21
4.1.1. Marginaliseringstesen i lyset af Danmark og Sverige	22
4.1.2. Konklusion	24
4.2. FORANDRINGER I VÆLGERPRÆFERENCER OG DET POLITISKE RUM	24
4.2.1. To præmisser	25
4.2.2. De to præmisser i lyset af Danmark og Sverige	27
4.2.3. Konklusion	28
KAPITEL 5 - DEN TIDLIGERE FORSKNINGS FORKLARINGER	30
5.1. KONKLUSION	33
ANALYSEN	34
KAPITEL 6 - HOLDNINGER - TESENS FUNDAMENT	35
6.1. AUTORITÆRE VÆLGERE OG NYHØJRE	37
6.1.1. Grundholdninger og nyhøjre	37
6.1.2. Holdninger til enkeltissues og nyhøjre	43
6.2. KONKLUSION	47
KAPITEL 7 - ARBEJDERNE OG NYHØJRE	49
7.1. FRISINDEDE ARBEJDERE I SVERIGE?	49
7.2. FAGBEVÆGELSEN OG SOCIALISTISKE PARTIERS PÅVIRKNING AF ARBEJDERNES HOLDNINGER	53
KAPITEL 8 - SKILLELINJER OG POLITISK MULIGHEDSSTRUKTUR	57
8.1. DET POLITISKE RUM OG DEN VÆRDIPOLITISKE SKILLELINJE	58
8.2. DE BORGERLIGE PARTIERS INCITAMENT TIL AT INDTAGE EN AUTORITÆR POSITION	63
8.3. KONKLUSION	66
KAPITEL 9 - HOLDNINGSDANNELSE – POLITISKE BUDSKABERS BETYDNING	68
9.1. SOCIALISERING	70
9.2. POLITISKE BUDSKABER	73
9.3. KONKLUSION	78
KAPITEL 10 - KONKLUSION	79
LITTERATURLISTE	82

Kapitel 1 - Indledning

Dette speciale ser nærmere på, hvorfor der ikke er samme tilslutning til nyhøjrepartier i Sverige, som der er i Danmark. Det har de eksisterende forklaringsmodeller endnu ikke været i stand til at kaste lys over. Specialet opstiller derfor den nye tese, at forskelle i holdninger og holdningsdannelsen mellem Danmark og Sverige kan forklare den lave tilslutning til nyhøjrepartier i Sverige. Det viser sig nemlig, at der er hold i den udbredte opfattelse af, at danskere har mere autoritære holdninger end svenskere, hvilket er de spørgsmål som nyhøjre mobiliserer på.

Tirsdag den 13. november 2007. Folketingsvalg i Danmark. Hen over skærmen ruller billeder fra landstingssalen på Christiansborg, hvor Dansk Folkeparti (DF) for tredje valg i træk kan konstatere en fremgang og kan forsætte som den borgerlige regerings parlamentariske grundlag. Lidt mere end et år tidligere, den 17. september 2006, kan Sverigedemokraterna (Sd), ligesom DF, konstatere, at partiet endnu engang har oplevet stigende tilslutning ved rigsdagsvalg. Men her stopper lighederne mellem de to nyhøjrepartier¹. Sd kom ikke over spærregrænsen på 4 pct. og kunne dermed ikke være med til at støtte den nyvalgte borgerlige regering (hvilket hverken partiet eller den borgerlige regering var interesseret i), mens DF opnåede 13,8 pct. af stemmerne.

Det er ikke kun ved det seneste valg, der har været forskel i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige. I Danmark fik man det første yderligtgående højreparti i Folketinget ved jordskredsvalget i 1973 og siden har der været mindst et nyhøjreparti repræsenteret i Folketinget. I Sverige var det første yderligtgående højreparti, Ny Demokrati, repræsenteret i Rigsdagen 1991-94, men siden har ingen nye partier til højre nået over spærregrænsen². Sd har dog fordoblet eller tredoblet stemmetallet ved hvert rigsdagsvalg siden 1988, men nåede kun 2,9 pct. ved rigsdagsvalget 2006. Partiet har imidlertid oplevet en vis fremgang i meningsmålingerne efter valget i 2006 og er i flere undersøgelser kommet pænt over spærregrænsen (Svenska Dagbladet 15.6.2008, 24.8.2008, Politiken 17.5.2008, Jyllands Posten 9.4.2008).

Forskellen i repræsentationen af en partifamilie kan virke underlig, da Danmark og Sverige ellers har et partisystem, dvs. med repræsentation af de samme typer af partier, selvom der har været forskel i styrkeforholdet (Goul Andersen & Hoff 2001). Landene har

¹ Nyhøjre er også benævnt radical right parties, extreme right parties og radical right populist parties i den internationale litteratur. For nærmere definition og begrundelse af benævnelsen nyhøjre, se kap.3.

² Det gælder både for Danmark og Sverige at de tidligere yderligt gående højrepartier må betegnes som en noget andet partitype, for en nærmere uddybning af forskellen på Fremskridtspartiet og DF kan henvises til Klages (2003).

også tradition for stor foreningsmobilisering, særligt omkring fagforeninger, ligesom partimedlemskab har været højt, og begge lande har veludbyggede velfærdsstater. Sammenligneligheden stopper dog ved repræsentationen af nyhøjrepartier i de respektive parlamenter. Derfor er det interessant at afdække, hvad der er afgørende for eksistensen af denne forskel og om den forsætter i fremtiden. Dette er specialets problemstilling.

1.1. Konkurrerende forklaringer og en ny

Det er dog ikke kun i Danmark nyhøjre har bidt sig fast i den parlamentariske arena. Det gælder i store dele af Europa, hvor nyhøjrepartier i løbet af 1970erne og 1980erne blev repræsenteret ved parlamenterne i lande som Frankrig, Italien, Holland, Belgien, Østrig og Norge. Tilslutningen til nyhøjrepartierne har dog ikke været stabil over tid, og enkelte lande har endnu ikke haft nyhøjrepartier (fx Spanien).

Bølgen af nyhøjrepartier ansporede en stor akademisk interesse, bl.a. fordi *radikale* højrepartier kunne minde om mellemkrigstidens fascistiske partier i mange europæiske lande. De nye partier adskilte sig dog ved at afskrive de antidemokratiske og racistiske elementer til fordel for en accept af de demokratiske spilleregler (Ignazi 1992, Von Beyme 1988). Den forskningsmæssige interesse har typisk fokuseret på at forklare tilslutningen til nyhøjrepartierne i de lande, hvor de opstod, hvilket har resulteret i et hav af forskellige forklaringer hvoraf mange ikke er plausible ud over den enkelte case. Der er dog også opstillet mere generelle forklaringsmodeller, som overvejende falder i tre grundlæggende typer³.

Den først type tager afsæt i den stigende politiske mistillid rettet mod den politiske elite og de politiske institutioner (fx Betz 1994, Kitschelt 1995). Således anskues nyhøjrepartierne for at være protestpartier der stiller sig op mod den etablerede politiske elite, hvilket betyder at mobiliseringen hovedsageligt sker hos vælgere med lav politisk tillid, uden særligt partitilhørsforhold mv. (fx Betz 1994, Kitschelt 1995). Partierne har en populistisk stil der sætter folkets vilje over alt andet bl.a. ved, at de fremstiller den etablerede politiske elite som udelukkende magtsøgende og sig selv som noget der står uden for det etablerede politiske etablissement (fx Rydgren 2005b).

Den anden type forklaring er meget udbredt. Den forklarer nyhøjres succes som reaktion på marginaliseringstrusler. Tesen er, at det globaliserede postindustrielle samfund med større fokus på færdigheder og omstillingsparathed skaber vindere og tabere. Taberne formår ikke at leve op til de skærpede krav og bliver tendentielt marginaliseret. Nyhøjrepartierne bliver så at sige den politiske forlængelse af marginaliseringen (fx Betz 1994). Det afspejler sig i overrepræsentationen af bestemte grupper, så som arbejdsløse, lavt

³ Opdelingen er inspireret af Susi Meret i hendes kommende afhandling, samt af Kitschelts (1995) fire typer af nyhøjrepartier, hvor der her bliver set bort fra den fascistiske.

uddannede og folk med lav social tillid (fx Betz 1994, Meret 2003). Men nyhøjrepartierne fører også en politik, der kan mobilisere disse grupper (fx Rydgren 2002). Nyhøjre vil beskytte de marginaliserede grupper, ved bl.a. at reservere de offentlige midler til velfærd for landets egne borgere (såkaldt velfærdchauvinisme). Samtidig problematiseres måden samfundet udvikler sig på, og bestemte grupper gøres til syndebuk for de marginaliseredes problemer. Her er det klareste eksempel modviljen mod fremmede/indvandrere, der bl.a. ligger i immigrationspolitikken (fx Rydgren 2005, Betz 1994, Kitschelt 1995).

Ligesom marginaliseringstenen tager også den tredje forklaringstype afsæt i overgangen til det postindustrielle samfund, men her omdrejningspunktet ændringer i henholdsvis vælgerpræferencer og det politiske rum. De ændrede vælgerpræferencer betyder, at vælgere ikke orienterer sig indenfor økonomiske spørgsmål i samme omfang som tidligere, hvilket medfører, at betydningen af vælgernes præferencer på økonomiske spørgsmål ikke længere har samme sammenhæng med partivalg. Derimod øges betydningen af vælgernes position på en autoritær/libertær⁴ skillelinje forstået sådan, at værdier spiller en større rolle for partivalget. Det skaber en todimensionalitet i det politiske rum, idet både økonomiske og værdipolitiske spørgsmål får betydning for partivalget og for partikonkurrencen⁵. Forandringerne i vælgerpræferencerne og i det politiske rum åbner muligheder og nicher som kan udnyttes af nye partier, men afhænger af de politiske mulighedsstrukturer i det enkelte land. Den niche, som nyhøjrepartierne typisk udnytter, er på den autoritære del af den værdipolitiske skillelinje. Partiet mobiliserer altså på spørgsmål som immigration, strengere straffe og nationalisme. Der er imidlertid ikke enighed om den økonomiske placering der spænder fra en neoliberal position til en velfærdsvenlig position (Kitschelt 1995, Goul Andersen & Björklund 2008).

Alle tre forklaringer betoner overgangens betydning til det postindustrielle samfund for fremvæksten af nye højre partier. Det står ligeledes klart, at forklaringstyperne bygger på den præmis, at post-industrialismen medfører løsrivelse af vælgere fra traditionelle partibånd, enten pga. protest, marginalisering eller ændrede vælgerpræferencer. Løsrivelsen betyder, at det enkelte individ tillægges større rolle i partivalget, eller sagt med andre ord, at partivalget handler om den enkeltes holdninger. Dette in mente kan det undre, at koblingen mellem holdninger og partivalg endnu ikke er undersøgt som forklarende faktor. Derfor menes det at være af forskningsmæssig interesse at få afdækket om forskelle i vælgernes holdning mellem lande kan forklare, i hvilke lande nyhøjre har stor tilslutning. Derfor opstiller jeg tesen om, at tilslutningen til nyhøjrepartier hænger sammen med vælgernes holdninger til spørgsmål, hvor nyhøjre markerer sig og at forskellen i holdninger mellem lande kan forklare den divergerende succes for nyhøjrepartier.

⁴ Libertære holdninger er f. eks. ligestilling mellem kønnene, tolerance, hensyn til miljø, mens autoritære holdninger f. eks. er modvilje med fremmede/indvandrere, strengere straffe, intolerance. Skillelinjen vil i det nedenstående blive omtalt som den værdipolitiske skillelinje.

⁵ Der er ikke enighed i litteraturen om hvordan denne todimensionalitet skal anskues, idet der af nogen anses for at være sammenhæng mellem positionen på de to skillelinjer (fx Kitschelt 1995), mens andre mener at der ikke nødvendigvis er denne sammenhæng (fx Goul Andersen & Björklund 2008).

Tesen går i korte træk ud på, at hvis vælgerne i et givent land ikke har autoritære holdninger, så stemmer de ikke på nyhøjrepartier da de har en autoritær position på værdipolitiske spørgsmål. Når det er tilfældet må forskellen i tilslutningen til nyhøjre mellem lande kunne forklares ved at se på, hvilke landes befolkninger, der har autoritære holdninger. For at kunne forklare, hvad der er afgørende for, at nogle lande har mere autoritære holdninger end andre, er det holdningsdannelse der er interessant. Holdningsdannelsen er den proces, som det enkelte individ gennemgår i samspil med samfundet før en holdning dannes. Derfor er både holdningsdannelsen og holdninger genstand for analyse i tesen, hvilket konkret betyder, at det er dannelsen af autoritære eller anti-autoritære holdninger, der anskues og hvordan disse holdninger hænger sammen med at stemme på nyhøjrepartier. Ud over at tesen er opstillet i et relativt uudforsket område i den eksisterende forskning, virker den til at kunne forklare den divergens i tilslutningen til nyhøjrepartier der er mellem netop Danmark og Sverige. De eksisterende forklaringer har svært ved at forklare divergensen, hvilket i korte træk hænger sammen med, at begge lande må karakteriseres som postindustrialiserede⁶. Tesen har ikke dette problem og dens forudsætning om, at der skal være forskel mellem holdningerne i de to lande er opfyldt, idet svenskerne tilsyneladende er mere anti-autoritære end danskerne (se fx Risbjerg Thomsen & Daun 2006). Dermed ser det indledende ud til, at den opstillede tese kan forklare forskellen mellem Danmark og Sverige, men det kan ikke endeligt afgøres uden en analyse af holdningsdannelsen i de to lande, samt ved at se på hvordan andre plausible forklaringer hænger sammen med tesen.

Specialets formål og problemstilling er således at svare på spørgsmålet: *Hvorfor er der forskel i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige?* Det vil blive besvaret ved at undersøge tesen samt de plausible forklaringer, der kan findes i litteraturen.

⁶ Dette vil uddybes nærmere i kapitel 4.

Kapitel 2 - Undersøgelsen

Tesen dette speciale opstiller og vil undersøge blev præsenteret i indledningen. I dette kapitel vil tesen blive gennemgået mere detaljeret og det vil klarificeres, hvad der skal undersøges for at understøtte den, samt hvad der ud over tesen skal undersøges, for at finde et fyldestgørende svar på hvorfor tilslutningen til nyhøjre er forskellig i Danmark og Sverige. Det vil ske via brug af undersøgelsesspørgsmål, der vil guide den senere analyse.

2.1. Tesen – Holdninger og nyhøjre

For at opsummere er tesen, at tilslutningen til nyhøjrepartier afhænger af vælgernes autoritære holdninger og at forskelle på dem mellem lande kan forklare den divergerende tilslutning til nyhøjrepartier. Specifikt anvendes tesen på tilslutning til nyhøjrepartier i Danmark og Sverige, hvor det indledende ser ud til at den har forklaringskraft, idet svenskerne har mindre autoritære holdninger. Dette dokumenteres igennem det første undersøgelsesspørgsmål:

Undersøgelsesspørgsmål 1

Hvor stor forskel er der mellem Danmark og Sverige i andelen af vælgere med autoritære holdninger?

Tesen bygger på to antagelser: At partivalg afhænger af holdninger og at autoritære holdninger får vælgerne til at stemme på nyhøjrepartier. Begge er legitime antagelse, men de kræver et par ord med på vejen.

Den første antagelse om at partivalg afhænger af holdninger, så der er overensstemmelse mellem en persons holdninger og partivalg, er ikke altid dækkende, idet en række omstændigheder kan påvirke dette direkte forhold. For det første må der sondres mellem grundholdninger og holdninger til enkelt-issues⁷. Grundholdninger er holdningsmæssige skel funderet i samfundsstrukturelle træk og ændres derfor kun langsomt over tid (Goul Andersen 2007), mens holdninger til enkelt-issues er funderet i grundholdningerne og influeret af omgivelserne og de hændelser der sker heri. Således afhænger partivalget både af de forholdsvis konsistente grundholdninger og de mere flygtige holdninger til enkelt-issues. Grundholdningerne danner fundamentet, hvorudfra vælgerne orienterer sig, men der er, som nævnt, flere elementer mellem grundholdninger og partivalget, der modererer den direkte kobling mellem holdninger og partivalg. Partiidentifikation kan influere partivalget direkte og påvirke holdninger på enkelt-issues i retning af det parti, man identificerer sig med. Ligeledes kan meninger om kandidater komme mellem holdninger

⁷ Issue, kan bedst oversættes med politisk stridsspørgsmål (Goul Andersen 2007).

og partivalg, idet en "favorit"-kandidat kan have større betydning for partivalget end holdningerne (Goul Andersen 2007). Derudover er der vægten (saliency) den enkelte tildelede issues i forhold til partivalget. Det betyder, at en person der har autoritære holdninger og ikke vægter spørgsmål desangående højt, men derimod finder et spørgsmål om velfærdsrettigheder vigtigt, kunne overveje at stemme på et andet parti end nyhøjre. Det danske valgprojekt har samlet ovenstående i tre antagelser om, hvordan vælgere stemmer:

- *Vælgere stemmer ud fra deres grundholdninger, sammenholdt med partiernes policy image* [partiets holdninger (red.)].
- *Vælgere stemmer ud fra deres issue positioner* [holdninger til enkeltissues (red.)], *sammenholdt med partiernes policy image, men afhængig af issue saliency* [vægtning af spørgsmålet (red.)] *ved det enkelte valg.*
- *Vælger stemmer ud fra partiernes kompetence image* [hvor vurderes partiet at gøre noget godt (red.)] *på valens issues* [spørgsmål hvor der er enighed om målet, men ikke midlet], *men i høj grad bestemt af issue saliency ved det enkelte valg.* (Goul Andersen 2007: 46)

Dertil kommer, partilederens betydning, hvor det ifølge det danske valgprojekt er partilederens kompetencer, troværdighed og responsivitet der er afgørende for vælgernes vurdering.

Det ovenstående viser i relation til tesen, at holdninger har en markant betydning i forhold til partivalg, dog med en række moderatorer mellem holdninger og partivalg. Disse moderatorer kan der dog ses bort fra. De opfattes som en sort boks, idet det er *om* der er forbindelse mellem holdninger og partivalg, der er det centrale i tesen og ikke *hvordan* der er forbindelse⁸. De tre antagelser peger imidlertid også på, at sammenhængen mellem holdninger og partivalg afhænger af, hvor højt holdningerne vægtes. Det har den betydning for tesen, at det kan vise sig, at der er ens holdninger til autoritære issues, men forskellig tilslutning til nyhøjrepartier, hvilket betyder, at vægtningen af autoritære holdninger er forskellig mellem de to lande. Ligeledes tages det med videre, at der skal sondres mellem grundholdninger og holdninger til enkeltissues.

Den anden antagelse om at autoritære holdninger får vælgere til at stemme på nyhøjrepartier, bygger på den første antagelse og at nyhøjrepartiernes ideologi er autoritær⁹. Her kan der ligeledes argumenteres for, at sammenhængen er reel, fordi der i den eksisterende forskning er vist, at der er sammenhæng mellem holdninger og partivalg, dog med en række moderatorer imellem. Det er relevant i denne sammenhæng at tjekke det empirisk,

⁸ Dertil skal siges at de elementer i det ovenstående der kan være med til at forklare holdningsdannelsen, fx partiidentifikation, vil dog stadig anvendes, men kun med holdningsdannelse i sigte.

⁹ Se nærmere herom i kapitel 3.

idet en stor del af tesen bygger på disse antagelser. Det betyder, at andet undersøgelses-spørgsmål er:

Undersøgelsesspørgsmål 2

Er der sammenhæng mellem autoritære grundholdninger samt holdninger til enkeltissues og at stemme på et nyhøjre parti?

Hvis antagelserne holder stik må det forventes, at de mest autoritære vælgere stemmer på et nyhøjre parti og at nyhøjrepartiernes vælgere, samlet set, er de mest autoritære. Ligesom at nyhøjrepartiernes vælgere må forventes at have de mest fjendtlige holdninger til indvandrere og gå mest ind for strengere straffe. Er forventningerne korrekte indikerer det, at begge antagelser er korrekte.

2.2. De autoritære arbejdere

Tesens omdrejningspunkt er, at der er forskel i autoritære holdninger hos vælgerne i Danmark og Sverige, men at nogle vælgere har større betydning for nyhøjre end andre. Flere analyser viser, at arbejdere og lavt uddannede er overrepræsenterede blandt nyhøjrepartiernes vælgere, hvilket kunne pege på, at netop de to grupper har mere autoritære værdier end andre grupper. Derfor opstilles en undertese om, at forskellen i tilslutningen til nyhøjrepartier i Danmark og Sverige, hænger sammen med, at arbejderne er mindre autoritære i Sverige.

Argumentationen for undertesen tager sit afsæt i sammenhængen mellem socialistiske partier og arbejderne. Socialistiske partier, såsom Socialdemokratierne, har traditionelt været arbejderpartier, dvs. partier, som har kæmpet for arbejdernes interesser, igennem en stor grad af statslig omfordeling af de økonomiske ressourcer for at skabe økonomisk og social lighed og i det hele taget hæve velstanden og mulighederne for arbejderne (Goul Andersen & Borre 2003). Der eksisterer imidlertid et misforhold mellem de socialistiske partier og arbejderne, hvilket Lipset allerede i 1960 pointerede i "Political Man" (Lipset 1960: 97-130). Dette består i, at socialistiske partier har kæmpet for anti-autoritære værdier såsom minoritetsrettigheder, større grad af politisk demokrati osv., mens arbejderne har været prædisponerede til at have autoritære værdier såsom intolerance over for minoriteter (immigration), nationalisme, respekt for autoriteter og traditionelle moralske og religiøse værdier (Lipset 1960, Flanagan 1987)¹⁰.

Lipsets forklaring på arbejdernes prædisponering for autoritære værdier og holdninger går på to ben. Det første ben er den lave uddannelse og dermed kognitive formåen som gør, at de ikke er i stand til at gennemskue kompleksiteten af verden, og derfor ser ver-

¹⁰ Derudover gør Lipset en del ud af at arbejderne også er prædisponerede for at støtte autoritære og antidemokratiske bevægelser, hvilket der i denne sammenhæng vil blive set bort fra, da nyhøjrepartier i dag ikke er anti-demokratiske bevægelser (se nærmere i afsnittet om definition af nyhøjre i kapitel 3).

den i sort og hvid og ofte gennem os/dem konflikter. Derfor foretrækker de ofte simple her-og-nu løsninger på problemer. Det forsimplede verdensbillede, sammenholdt med arbejdernes og de lavt uddannedes større økonomiske og psykologiske usikkerhed gør, at de har mere autoritære værdier end andre grupper¹¹.

Det andet ben er en socialisering til autoritære værdier. Det tager sit afsæt i barndommen og fastholdes i arbejdslivet. Den autoritære socialisering i barndommen hænger, ifølge Lipset, sammen med, at børn af arbejdere ofte har været udsat for straf, mangel på kærlighed og en generel atmosfære af anspændthed og aggression (Lipset 1960: 120). Man kan dog sætte spørgsmålstegn ved hvorvidt det i dag gør sig gældende i samme omfang som før 1960, da opdragelsen er en anden i dag, samt at presset på arbejderne ikke er helt det samme. Derfor er det i højere grad et spørgsmål om, at arbejderne socialiserer i deres børn til at have autoritære værdier. Hvilke værdier den enkelte blev socialiseret ind i, vil igennem arbejdslivet blive bekræftet og fastholdt da det typisk vil være ligestillede der udgør referencegruppen. Det er altså usandsynligt, at der vil forekomme overbevisende anti-autoritær påvirkning fra eksterne kilder (Lipset 1960: 120)¹².

Arbejderne og lavt uddannede, der traditionelt er Socialdemokratiets vælgergrundlag, er således prædisponerede for at stemme på nyhøjrepartier i det omfang det er værdipolitiske spørgsmål der er afgørende for partivalget, fordi nyhøjrepartierne tilbyder de autoritære værdier, samt langt hen ad vejen det populistiske og forsimplede aspekt. På økonomiske spørgsmål er der imidlertid ikke nødvendigvis noget modsætningsforhold mellem arbejderne og nyhøjrepartier, hvilket til et vist omfang kan medføre, at arbejdere og lavt uddannede stemmer på et nyhøjreparti i situationer, hvor det økonomiske spørgsmål har størst betydning.

Misforholdet og prædisponeringen til autoritære holdninger og har indtil nyere tid ikke haft den store betydning for sammenhængen mellem arbejderne og de socialistiske partier, hvilket skyldes, at de anti-autoritære værdier der er blevet kæmpet for, er foregået i konteksten af en økonomisk lighedskamp (Lipset 1960: 127). Med andre ord har økonomiske spørgsmål historisk haft stor saliens, men siden 1970'erne og særligt siden midten af 1980'erne har konteksten for den politiske kamp ændret sig således, at det ikke længe kun er kampen om fordelingen af økonomiske ressourcer der har saliens, men mere og mere kampen om værdier (se fx Inglehart 1997, Goul Andersen & Borre 2003, Holmberg & Oscarsson 2004). Det betyder, at misforholdet mellem arbejderne og de socialistiske partier er blevet aktiveret, men dette er, ikke slået igennem i Sverige på samme vis som i Danmark. Lipsets påpegning af arbejderne og de lavt uddannedes prædisponering for autoritære holdninger stemmer også overens med, at arbejdere og lavt uddannede er overrepræsenterede blandt nyhøjrepartiers vælgere overalt i Europa (se fx Goul Andersen

¹¹ Der er dog også en tredje faktor, som ikke regnes med her, hvilket er den social psykologisk tilgang bag "authoritarian personality" (Adorno 1950).

¹² Det er jeg ikke helt enig med Lipset i, hvilket jeg vil vende tilbage til i det nedenstående.

& Bjørklund 1990, Rydgren 2006, Ignazi 2003, Kitschelt 1995, Ivarsflaten 2008). Dermed ser der også ud til at være en sammenhæng mellem den autoritære prædisponering og partivalget blandt arbejdere og lavt uddannede. Det betyder, at arbejderne og de lavt uddannede er særdeles vigtige for nyhøjrepartierne, idet tilslutning hovedsageligt skal komme fra denne gruppe. Derfor er undertesen, at de svenske arbejdere er mere antiautoritære end deres danske ligemænd og at forklaringen på, hvorfor de er mere anti-autoritære, også er forklaringen på, hvorfor nyhøjre ikke oplever samme tilslutning i Sverige som i Danmark.

Undertesen rejser en række spørgsmål, som er nødvendige at finde svar på, for at kunne undersøge om undertesen er korrekt. For det første er der spørgsmålet om, hvorvidt arbejderne og de lavt uddannede er mere anti-autoritære i Sverige.

Undersøgelsesspørgsmål 3

Er arbejderne og de lavt uddannede mere anti-autoritære i Sverige end i Danmark?

Det rejser spørgsmålet om hvorfor de er mere anti-autoritære, hvilket dels undersøges gennem holdningsdannelse, se nedenfor, og dels ved at se på nogle forhold, der er specielle for arbejderne og de lavt uddannede. Det første er, at Sverige er kendt for at have en meget organiseret arbejderklasse, hvilket kan betyde, at der er stærkere bånd til arbejderbevægelsen i Sverige end i Danmark, selvom Danmark også har haft en stærkt organiseret arbejderklasse. Derudover er der noget, der peger på, at de svenske arbejdere føler sig mere som arbejdere end de danske og at de kollektive identiteter, som skabes gennem fx fagbevægelsen, ikke er eroderet i Sverige i samme omfang som i Danmark (Rydgren 2005a). Det peger på, at de svenske arbejdere er tættere forbundet med den svenske fagbevægelse og dermed også socialdemokratiet, hvilket betyder, at det omtalte misforhold i Sverige ikke er lige så stærkt som i Danmark. Det leder frem til undersøgelsesspørgsmålet:

Undersøgelsesspørgsmål 4

Har medlemskab af fagforeninger større effekt på anti-autoritære holdninger blandt arbejderne i Sverige end i Danmark?

Herunder, menes det at være relevant, at se på om arbejderne og de lavt uddannede føler større partitilhørsforhold til socialdemokratiet i Sverige end i Danmark.

Undersøgelsesspørgsmålene giver i sig selv ikke noget svar på hvorfor arbejderne skulle være mindre autoritære i Sverige sammenlignet med Danmark, men det vil der blive set nærmere på dels ved at se på betydningen af værdipolitiske spørgsmål i Sverige og Danmark og dels ved at se på holdningsdannelsen, specielt for arbejderne. Arbejderne og de lavt uddannede har også en socialisering af autoritære holdninger, som er forskellig fra

andre grupper, ligesom den kan være forskellig mellem lande, hvilket behandles i forlængelse af holdningsdannelsen.

2.3. Værdipolitisk skillelinje og politiske mulighedsstrukturer

Som nævnt i indledningen vil plausible forklaringer blive inddraget og i det nedenstående finder jeg, ved at gennemgå de eksisterende forklaringstyper og forskning på området, to plausible forklaringer på forskellen i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige (kapitel 4 og 5). For ikke at tage broden af fremstillingen i gennemgangen af de eksisterende forklaringstyper og tidligere forskning, vil dette afsnit ikke gå nærmere ind i de to plausible forklaringer end nødvendigt for at opstille de undersøgelsesspørgsmål, der skal til for at strukturere analysen.

De plausible forklaringer supplerer tesen om holdningers betydning for tilslutningen til nyhøjre, ved at inddrage den politiske kontekst, forstået som de politiske skillelinjer, hvorom den politiske konkurrence foregår, samt ved at se på de politiske mulighedsstrukturer, ikke alene for nyhøjrepartierne, men for hele partisystemet. Vi har allerede været inde på, at den værdipolitiske skillelinje har stor betydning for nyhøjre, fordi de autoritære holdninger som nyhøjrepartier mobiliserer på, findes på denne skillelinje, ligesom misforholdet mellem socialistiske partier og arbejdere aktiveres, hvis den værdipolitiske skillelinje er politiseret. Derfor rejses undersøgelsesspørgsmålet:

Undersøgelsesspørgsmål 5

Er den værdipolitiske skillelinje aktiveret i samme omfang i Sverige som i Danmark?

Da den værdipolitiske skillelinje ikke er den eneste skillelinje, hvorom den politiske konkurrence fungerer, er det også nødvendigt at få klarlagt, hvordan vælgere og partier placerer sig i forhold til det politiske rum skabt af flere skillelinjer.

Undersøgelsesspørgsmål 6

Hvordan er det politiske rum struktureret i Sverige i forhold til Danmark?

Derudover kommer de plausible forklaringer ind på, at andre partiers mulighedsstrukturer kan fordre eller hindre tilslutningen til nyhøjrepartier, hvorfor følgende undersøgelsesspørgsmål rejses:

Undersøgelsesspørgsmål 7

Hvordan influerer andre partiers mulighedsstrukturer på nyhøjre og tilslutningen til partiet?

De to plausible forklaringer vil, som sagt, blive uddybet i kapitel 4 og 5, ligesom forholdet til tesen vil blive diskuteret flere steder i specialet.

2.4. Holdningsdannelse – politiske budskaber eller socialisering

Når de første undersøgelsesspørgsmål er besvaret er det blevet vist, at der er hold i tesen. Men der er ikke fundet svar på, hvorfor der er forskel på autoritære holdninger mellem Danmark og Sverige og derfor undersøges holdningsdannelsen. Til det formål opstilles endnu en tese der skal guide analysen af holdningsdannelsen.

Tesen er, at forskellen i dannelsen af autoritære holdninger mellem Danmark og Sverige hænger sammen med, at den politiske elite i Sverige udelukkende udsender anti-autoritære budskaber, hvilket påvirker holdningsdannelsen blandt vælgerne i en anti-autoritær retning.

Denne tese er inspireret af John Zallers (1992) teori om holdningsdannelse der er formuleret for at kunne forklare inkonsistente eller ambivalente holdninger fundet i spørgekemaundersøgelser. Dette er en noget anden kontekst end den Zaller er tiltænkt at bidrage til i denne sammenhæng. Jeg mener dog at kunne forsvare det, fordi teorien giver en ramme at forstå holdningsdannelse indenfor, som også inddrager den politiske kontekst. Derudover er Zaller blandt andet anvendt til at forklare partiskift (Hansen, Slothuus, de Vreese 2007), hvilket peger på, at anvendelsen i denne sammenhæng, ikke er at strække teoriens forklaringskraft for langt.

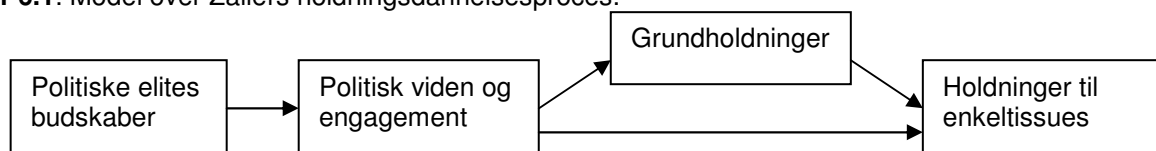
Zallers model for holdningsdannelse (RAS-model) er baseret på fire antagelser. Den først er, at desto mere man tænker og beskæftiger sig med et politisk emne, desto mere viden har man om dette emne og desto større er chancen for, at man er opmærksom på, udsat for og kan kapere de politiske budskaber der udsendes af den politiske elite. Altså, jo mere viden og politisk engagement, desto bedre er evnen til at afkode politiske budskaber. Den anden er, at man har tendens til at modsætte sig politiske budskaber der går i mod ens grundholdning¹³, men kun i det omfang man besidder de kontekstuelle informationer, der skal til for at afkode budskabet og skabe en sammenhæng mellem budskabet i argumentet og grundholdningerne. Den tredje er, at des kortere tidshorisont siden man har hørt om overvejelser og informationer, desto lettere vil disse overvejelser og informationer komme i brug. Den fjerde og sidste er, at den enkeltes holdninger er udtryk for de gennemsnitlige overvejelser vægtet i forhold til, hvor betydende spørgsmålet er for den enkelte og hvor meget opmærksomhed der er på spørgsmålet (Zaller 1992: 42-51).

Kort sagt siger modellen, at den enkeltes holdninger til om en bestemt sag (enkeltissues) afhænger af personens grundholdninger, de politiske budskaber og evnen til at afkode

¹³ Political predispositions

disse budskaber. Derudover spiller det ind, hvor intensivt budskabet udbredes i det øjeblik holdningen skal anvendes. Det betyder, at de politiske budskaber vil virke forskelligt på forskellige grupper, alt efter om de besidder de kontekstuelle informationer til at afkode det politiske budskab og forbinde grundholdninger til det politiske budskab. Således påvirkes holdningerne kun i begrænset omfang hos de personer der følger meget med i politik, og derfor besidder stærke kontekstuelle informationer til afkodning af budskaberne. De, der slet ikke orienterer sig i politik og derfor ikke bliver udsat for budskaber påvirkes derfor ikke af dem. Derfor udgøres den mest påvirkelige af gruppe dem, der i et vist omfang følger med i politik og derfor udsættes for budskaberne, men ikke besidder stærke kontekstuelle informationer, til at afkode dem med. Modellen er i forsimplet form opstillet i figur 6.1.

Figur 6.1: Model over Zallers holdningsdannelsesproces.

I Zallers model består den politiske elite af politikere, medier, offentligt ansatte, aktivister og forskellige eksperter (Zaller 1992: 6). Holder man modellen op mod den dansk/svenske case, som undersøges i dette speciale, fremkommer tesen og forskellen i holdningsdannelsen mellem Danmark og Sverige. Det gør den, fordi der blandt den etablerede politiske elite i Sverige er konsensus omkring en anti-autoritær italesættelse af værdipolitiske spørgsmål – hvilket særligt gør sig gældende på immigrationsspørgsmålet. Det betyder en ensretning i budskaberne fra den politiske elite, som i valgkampe er relativt intensiv, og den kan påvirke vælgernes holdninger i en mere antiautoritær retning. Men i tesens logik, er der ikke taget højde for, at grundholdningerne hos vælgerne kan være forskellige mellem Danmark og Sverige og således vil forskellen mellem landene bestå til trods for en forandring af de politiske budskaber i Sverige. Det bliver derfor et spørgsmål om, hvor meget det er de politiske budskaber og hvor meget det er grundholdningerne der er bestemmende for forskellen.

Grundholdningerne bliver ifølge Zaller (1992) og flere andre på feltet om holdningsdannelse, (Togeby 1997, Gaasholt & Togeby 1996, Inglehart 1997, Goul Andersen 2007) skabt i barn- og ungdommen, men formes også videre gennem livet. Dannelsen af grundholdningerne sker gennem en socialisering, som dels foregår i hjemmet (primær socialisering), men også igennem de institutioner (fx uddannelse og arbejdsrelationer), som den enkelte kommer igennem i løbet af barn- og ungdommen og videre i det senere liv (sekundær socialisering). Det betyder, at hvis grundholdningerne er forskellige mellem Danmark og Sverige, så er det fordi socialiseringen er forskellig. Hvilket sammen med Zallers model leder frem til:

Undersøgelsesspørgsmål 8

Er det den politiske elites budskaber, eller grundværdierne skabt gennem socialisering der er bestemmende for svenskernes mindre autoritære holdninger?

Undersøgelsesspørgsmålet betyder, at det for begge lande skal undersøges, hvor meget den politiske elites budskaber indvirker på holdninger, og hvor meget socialiseringen påvirker grundholdningerne. Derfor rejses der to separate undersøgelsesspørgsmål for at skabe forudsætningen for at svare på undersøgelsesspørgsmål 8.

Undersøgelsesspørgsmål 9

Hvor meget påvirker den politiske elites budskaber den autoritære holdningsdannelse?

Undersøgelsesspørgsmål 10

Hvor stor effekt har socialiseringen på autoritære grundholdninger?

Ved at se på holdningsdannelsesprocessen i lyset af den politiske kontekst, som det sker gennem Zallers model, bindes hovedstesen om holdningers betydning for nyhøjre sammen med analysen af de politiske skillelinjer og mulighedsstrukturers betydning for nyhøjre. På den måde opnås, der en forklaring på forskellen i tilslutningen til nyhøjre mellem Danmark og Sverige, der tager højde for både holdningsdannelse og den politiske kontekst samt interaktionen mellem dem.

Kapitel 3 - Afklaringer

Inden jeg for alvor kan gå i gang med at undersøge problemstillingen er det relevant at redegøre for nogle afklaringer som kommer til at forme specialet og fremstillingen i det nedenstående.

De relevante afklaringer består som det første i at nyhøjrepartier defineres, så læseren ved, hvilken type parti der er tale om, og hvad der karakteriserer denne partifamilie. Det afklares også i en diskussion om politiske skillelinjer, hvad autoritære og anti-autoritære holdninger betyder. Undersøgelsens design spiller en stor rolle for hvordan problemstillingen anskues, derfor vil denne blive præciseret som det tredje.. I sidste afsnit af dette kapitel, vil jeg præsentere det data undersøgelsen bygger på.

3.1. Definition af nyhøjreparti

I litteraturen om partier på det yderste højre og vælgertilslutningen til disse partier er der ikke enighed om, hvad der kendetegner partierne eller for den sags skyld, under hvilken betegnelse de skal samles. Derfor er det relevant hurtigst at få præciseret, hvad der anses for at være et nyhøjreparti. Definitionen af nyhøjrepartierne er desuden central for undersøgelsen i den forstand, at det afgrænser feltet af partier der undersøges, ligesom det spiller en rolle for den videre fremstilling.

3.1.1. Partifamilien - nyhøjre

Der har som sagt været stor diskussion om, hvad der kendetegner partierne der tilhører partifamilien, der i denne sammenhæng benævnes nyhøjre, hvilket har betydet, at stort set hvert værk eller antologi skrevet indenfor feltet har haft sin egen definition. Det afspejler hvor differentierede partierne er mellem lande og bør opfattes som et signal om, at der endnu ikke er fundet en definition der rummer den ideologiske kerne og samtidig undlader at inddrage partier der tilhører andre partifamilier. Ligeledes kan det opfattes som et tegn på nyhøjrepartiernes egen ideologiske usikkerhed. Selvom der ikke er enighed om hvordan en definition af partierne skal se ud, så er der bemærkelsesværdig stor enighed om hvilke partier der i praksis hører til gruppen (se fx Ignazi 2003, Mudde 2002), hvilket vidner om, at der i det mindste findes en intuitiv forståelse af, hvilke partier der tilhører partifamilien. Jeg forholder mig desuden kritisk overfor flere af de etablerede definitioner, da de, efter min overbevisning, tildeler nyhøjrepartierne kendetegn der ikke er empirisk belæg for, og som mere er et spørgsmål om kommunikativ stil end politisk indhold. Jeg vil her kort gennemgå og kritisere tre centrale og meget anvendte definitioner af partifamilien som er forfattet af henholdsvis Ignazi (1992, 2003), Kitschelt (1995) og Betz (1994).

Piero Ignazi (1992) opstiller tre kriterier for at tilhøre gruppen af nyhøjrepartier. Det første er en placering længst til højre i det politiske spektrum, hvilket han selv afviser som for inkluderende (1992: 9). Det andet kriterium er en fascistisk ideologi og det tredje er et antidemokratisk standpunkt. Det fascistiske kriterium anvender Ignazi til at sondre mellem nye og gamle nyhøjrepartier, idet han påpeger, at de partier der har en fascistisk ideologi er rodfæstet i mellemkrigstiden og derfor kan opfattes som "gamle". Dermed er der kun kriteriet om antidemokratisk standpunkt som er definerende for nyhøjrepartierne, hvilket Ignazi modificerer til antisystemholdninger (Ignazi 1992: 15, 2003:26-34), idet disse antisystemholdninger skal opfattes som at iklæde de antidemokratiske holdninger en demokratisk klædedragt (Ignazi 2003: 32). Jeg mener ikke der er empirisk belæg for at konkludere, at nyhøjrepartierne grundlæggende er antidemokratiske, da de fleste partier tilskriver sig de demokratiske spillerregler og har udelukkende vist intentioner om at overholde dem. Heller ikke hvis man modererer det til antisystemholdninger, mener jeg kriteriet holder, idet flere nyhøjrepartier har indgået i regering (Fx FPÖ i Østrig) eller virket som parlamentariskgrundlag for regeringer (fx DF) og dermed har støttet *systemet*.

Herbert Kitschelt (1995) definerer nyhøjrepartier ud fra en analyse af, om der er plads i det politiske rum til at mobilisere vælgere når nyhøjrepartierne er right-authoritarian, hvilket han kalder *the winning formula*. *Right* henviser til at partiet fører liberal økonomisk politik, dvs. politikker som afvikler velfærdsstaten og som fremmer de frie markedsmekanismer, mens *authoritarian* henviser til, at partiet fører politik på autoritære værdier, såsom xenofobi (antiimmigration), lov og orden og nationalisme. *The winning formula* har fundet en del modstand de senere år, da det flere steder er vist, at nyhøjre ikke fører liberal økonomisk politik (fx Goul Andersen & Björklund 2008, Mudde 2002: 178). Således er det ikke at hensigtsmæssigt at arbejde med Kitschelts definition, da denne i teorien vil kunne inkludere det der kan kaldes neo-konservative partier.

Hans-Georg Betz (1994) opstiller en karakteristik af nyhøjrepartierne, der, ligesom Kitschelt, tager afsæt i, at partiet fører liberal økonomisk politik og har en xenofobisk og autoritær profil på værdipolitisk issues, men dertil føjer Betz, at politikken leveres i en forsimplet og koncentreret form, som giver partierne et populistisk karakteristika. Populisme kan anvendes af alle partifamilier uanset placering i det politiske rum, og går mere på den kommunikative stil end den ideologiske baggrund for partiets politik, og derfor hjælper Betz's tilføjelse ikke med at isolere nyhøjre som partifamilie.

Cas Muddes (2002) definition rummer, i modsætning til de ovenstående definitioner, efter min mening den ideologiske kerne for nyhøjre fordi den baserer sig på en analyse af partiernes programmer og officielle udgivelser, og den formår at afgrænse sig fra andre partifamilier¹⁴. Mudde når frem til, at nyhøjrepartierne har en ideologisk kerne bestående af nationalisme, xenofobi, velfærdschauvinisme samt lov og orden (Mudde 2002: 179),

¹⁴ Analysen er imidlertid kun af fire partier fra henholdsvis Holland, Belgien og Tyskland.

hvilket betyder, at nyhøjrepartierne har en autoritær ideologisk kerne¹⁵. Denne ideologiske kerne er ikke vægtet ens i partierne, men fælles for alle partierne er, at de har et ekskluderende træk (fx nationalisme, xenofobi) og et hierarkisk træk (fx lov og orden) som står centralt i partiets holdninger (Mudde 2002: 179). Mudde påpeger videre, at nyhøjrepartierne ikke er antidemokratiske og at den kommunikative stil ikke nødvendigvis er populistisk, selvom der ikke er noget til hinder for at den er.

Med Muddes definition kan der afgrænses til alle sider i det politiske spektrum i og med partiet er afgrænset fra fascistisk inspirerede partier, ved ikke at være antidemokratisk og kan afgrænses fra andre højreorienterede partier, såsom konservative og liberale partier, ved ikke at have liberal økonomisk politik, men derimod velfærdschauvinisme. Derudover adskiller de sig fra de mere midtersøgende højrefløjspartier ved at have en stærk national og xenofobisk ideologi, hvilket er fælles for alle succesfulde nyhøjrepartier (Ivarsflaten 2008). Det eneste problem der er med Muddes definition er, at den økonomiske politik rolle for partiet underspilles en smule, men det opfattes i denne sammenhæng på den måde, at det er essentielt for et nyhøjreparti at være placeret omkring den politiske midte på økonomiske spørgsmål, særligt i spørgsmål om støtten til velfærdsstaten.

3.1.2. Nyhøjre – en værdineutral betegnelse

Ser man på betegnelserne i litteraturen er de mest almindelige: "Radical right" (se fx Kitchelt 1995, Rydgren 2007), "Extreme right" (se fx Hainsworth 1992, 2000, Ignazi 1992, 2003), og "Radical right-wing populism" (se fx Betz 1995, Rydgren 2002, 2005b). Fælles for alle disse betegnelser er brugen af ord som ekstrem og radikal, hvilket betyder, at der lægges vægt på partiernes yderliggående position i det politiske spektrum. Samtidig ligger det i den konnotative forståelse af ordene ekstrem og radikal, at positionen i det politiske spektrum er noget der divergerer fra det normale. Afvigelsen fra det normale eller de normale partier, lægger en forståelse ned over betegnelserne af, at der skal andre forklaringsmodeller til for at forklare tilslutning til nyhøjrepartier frem for andre partier. Derudover kan de ovennævnte betegnelser opfattes som negativt ladet overfor partiernes eksistens og succes, hvilket ikke er hensigtsmæssigt i forskningsøjemed, da den efter min opfattelse skal være så værdineutral som mulig. Derfor arbejdes der i dette speciale med den mere neutrale betegnelse *Nyhøjrepartier*, hvilket i øvrigt også passer bedre til den forståelse der er af partitypen i en dansk sammenhæng¹⁶.

Ordlyden af *nyhøjre* henviser til at partierne placerer sig længst til højre på den nye skillelinje, hvor omdrejningspunktet er libertære/autoritære værdier og som gennem de sidste 3-4 årtier har fået større og større betydning for politik i europæiske lande (Goul An-

¹⁵ Se i øvrigt i nedenstående afsnit for definitioner autoritær/anti-autoritær.

¹⁶ Det er fx sjældent at DF eller Fremskridtspartiet omtales som et ekstremt eller radikalt højreorienteret parti i den offentlige debat, selvom politiske modstandere ind i mellem anvender sådanne betegnelser.

dersen et al 2007). Dermed er betegnelsen *nyhøjre* ikke nogen henvisning til at partierne og deres politikker er noget nyt, men derimod en henvisning til deres politiske standpunkt på værdipolitiske issues.

3.2. Autoritær kontra anti-autoritær og politiske skillelinjer

Pointen i dette afsnit er, at autoritær/anti-autoritær i dag udgør en politiske skillelinje som den politiske kamp bliver struktureret om i et givent omfang. Derfor vil afsnittet dels definere, hvad anti-autoritær og autoritær er og dels definere, hvad skillelinjer er og argumentere for, at autoritær/anti-autoritær kan anskues som en værdipolitisk skillelinje.

Anti-autoritære (også kaldet libertære) kontra autoritære positioner kan defineres som kampen mellem frisind og frihed for den enkelte på den ene side og intolerance og hierarki på den anden. Således er det hierarkiet der er modsætningsforholdet mellem autoritær og anti-autoritær, forstået sådan, at autoritære personer ser det naturligt at rangordne mennesker og institutioner i hierarkier alt efter deres betydning, mens anti-autoritære personer afskyer disse hierarkier (Stubager 2006: 56). Derfor er autoritære positioner eksempelvis lov-og-orden, modstand mod minoritetsrettigheder, nationalisme, respekt for traditionelle symboler og institutioner (Flanagan 1987: 1306). De anti-autoritære positioner er derimod tolerance overfor minoriteter og grupper med anderledes synspunkter, ligestilling, åbenhed overfor nye ideer og livsstil, hvor den enkelte individs politiske og personlige frihed er i centrum (Flanagan 1987: 1304). Det er således også tydeligt, at definitionen af nyhøjrepartier, ovenfor, angiver nyhøjre som autoritær.

Med en definition af autoritær og anti-autoritær på plads kan vi gå videre til at se på hvordan autoritær/anti-autoritær kan opfattes som politisk skillelinje. Teorien om politiske skillelinjer, også kaldet konfliktdimensioner, stammer fra Lipset & Rokkan (1967) der viser, hvordan samfundsstrukturen skaber nogle konflikter der bliver politisk mobiliseret og udgør politiske konfliktdimensioner, hvilket er lig skillelinjer. De traditionelle skillelinjer opstod som resultatet af den nationale og industrielle revolution. Den nationale revolution, dvs. skabelsen af de moderne nationalstater, bar en værdikonflikt med sig som dels bestod i modsætningsforholdet mellem kirke og stat - kirken måtte afgive magt til den sekulære stat - og dels i forholdet mellem center og periferi - den nye nationale kultur og minoriteter (Goul Andersen 2007: 16). Den industrielle revolution bar derimod fordelingskonflikt mellem dels by og land og dels kapital og lønarbejde med sig. I Danmark og Sverige har den politiske kamp dog hovedsageligt drejet sig om fordelingskonflikten, hvor konflikten mellem kapital og lønarbejde har været dominerende. Men land-

og-by-konflikten har også sat sit præg¹⁷. Derfor har den traditionelle politiske skillelinje været økonomisk i karakter.

Lipset og Rokkan viser, at der fra 1920 og frem til 1967 ikke var sket nogen samfundsstrukturelle ændringer, og derfor var der heller ikke sket ændringer i partisystemet som de betegnedes som fastfrosset. Blækket var dog knap nok tørt i Lipset og Rokkans artikel, før der skete ændringer i det politiske system, hvilket skabte nye skillelinjer¹⁸. Der er fra forskelligt hold blevet argumenteret for, hvilke nye skillelinjer der fremkom og hvad der forårsagede optøningen i det politiske system og i partisystemet. Inglehart kom allerede i 1977 frem til, at der opstod en ny skillelinje om postmaterielle/materielle værdier drevet af den stigende velstand, som fik folk til at få mere post-materielle værdier såsom selvudfoldelse og livskvalitet (Inglehart 1997). Inglehart er dog blevet tilbagevist af mange, blandt andet pga., at hans skillelinje ikke kunne rumme den de autoritære spørgsmål, der også begyndte at få betydning. Flanagan (1987) mente dog, at Inglehart havde identificeret den anti-autoritære del af skillelinjen og argumenterede således for at skillelinjen i stedet skulle gå på autoritære/anti-autoritære værdier. Kitschelt (1995) peger ligeledes på, at indholdet i den nye skillelinje er autoritær/anti-autoritær, men mener det er postindustrialismen der er årsagen. Det samme gør Goul Andersen & Björklund, dog med mere vægt på indvandring og kulturel globalisering. Det skal ikke afgøres her, hvad der er drivkraften bag den autoritære/anti-autoritære skillelinje, men blot konstateres, at det er legitimt at opfatte autoritære/anti-autoritære som en politisk skillelinje.

Den autoritære/anti-autoritære skillelinjes omdrejningspunkt er i modsætning til den traditionelle ikke økonomi, men derimod værdier, derfor omtales skillelinjen i det nedenstående som den værdipolitisk skillelinje, på linje med Borre (2003) og det danske valgprojekt (Goul Andersen & Borre 2003, Goul Andersen et al. 2007).

3.3. Design

Designet af undersøgelsen kommer til at spille en rolle for, hvordan de tre forklaringstyper og tesen behandles i det nedenstående. Derfor er det nødvendigt at klarlægge, hvad designet er, og hvordan det kommer til at påvirke undersøgelsen og specialets ræsonnementer.

Problemstillingen undersøges komparativt, hvilket undersøgelsesdesignet afspejler, idet der tages afsæt i et "most similar systems" design (Lijphart 1971, 1975). Most Similar Systems Design (MSSD) er en måde at reducere antallet af variable der skal undersøges i en komparativ analyse, f.eks. mellem lande. Reduktionen fungerer ved, at man antager,

¹⁷ Begge lande har fx haft bondepartier.

¹⁸ I Danmark gav det for eksempel udslag i 1973 med det såkaldte jordskredsvalg, som omtales mere uddybende i kapitel 3.

at ligheder ikke kan forklare forskelle og på den måde kan man se bort fra de variable der er ens mellem de udvalgte cases og fokusere på forskellene. I MSSD udvælges cases som ligner hinanden på mange variable, men er som har forskelle i den problemstilling som skal undersøges, for på den måde at få undersøgt hypotesen. Det er ikke en nødvendighed ved MSSD, at den afhængige variabel er ens mellem de udvalgte cases. Til gengæld er det vigtigt, at så mange eksterne faktorer som muligt kan holdes konstant, så det er forholdet mellem afhængige og uafhængig variabel der er i fokus (Anckar 2007). MSSD fokuserer mest fokus på de uafhængige variable, hvilket stemmer godt overens med problemstillingen.

Her udgør Danmark og Sverige de to udvalgte cases, og som pointeret i indledningen er de ens på mange variable, men der er forskel i tilslutningen til nyhøjrepartier. Således er antallet af eksterne faktorer reduceret og der er forskel på undersøgelsesobjektet. På linje MSSD vil der således i det resterende blive fokuseret på de forskelle der er mellem Danmark og Sverige, når der skal findes forklarende variable, men det er kun de forskelle, der ud fra teoretiske overvejelser kan være med til at forklare den lave tilslutning til nyhøjre i Sverige. Således bliver fx antallet af immigranter i Sverige, der er stort i forhold til Danmark, ikke anskuet som forklarende faktor, selvom det i mange analyser er blevet betragtet som katalysator for nyhøjrepartier, idet denne faktor peger på, at der i Sverige burde være større tilslutning end i Danmark.

Designet udgør således, sammen med de præsenterede forklaringstyper, en måde at få reduceret antallet af forklarende variable og dermed kvalificere og præcisere svaret på problemstillingen.

3.4. Data

Til besvarelse af problemstillingen anvendes data fra de seneste svenske og danske valgundersøgelser, som er 2006 i Sverige og 2007 i Danmark. Den svenske undersøgelse er netop frigivet fra primærforskerne (Søren Holmberg & Henrik Oscarsson 2006), mens indsamlingen af de danske data blev afsluttet i februar 2008. At arbejde med så nye data, har skabt visse problemer, som jeg vil komme ind på i det nedenstående, men ved at anvende netop disse to undersøgelser opnås der større sammenlignelig mellem de to lande end det tidligere har været muligt. Jeg prioriterer at arbejde med valgundersøgelserne til at besvare problemstillingen, idet den umiddelbare tilknytning til valget gør undersøgelser af valghandlingen og holdningsdannelsen om til valghandlingen mere valide. Derfor er tværnationale data som ESS, ISSP og ECPRen ikke anvendt i denne sammenhæng.

Valgundersøgelserne i både Danmark og Sverige er blevet gennemført efter hvert valg gennem en længere årrække¹⁹. De er befolkningsrepræsentative i aldersgruppen over 18 år. Begge landes valgprojekter kan bryste sig af at have relativt lave frafald og har ca. 2000 respondenter med i hver undersøgelse - antallet varierer dog fra år til år. Således er der 1706 respondenter i den svenske undersøgelse i 2006, mens der i Danmark er 2576. Spørgeskemaerne indsamles normalt gennem personlige interviews, som udføres umiddelbart efter valgene²⁰. En sådan indsamling af dataene har gennem tiden været garant for, at besvarelsene er meget valide, men det har i stigende grad været svært at få folk til at deltage i sådanne undersøgelser²¹. Derfor er der i Danmark blevet suppleret med andre indsamlingsformer. I Danmark er de data som analysen beror på indsamlet gennem Gallups webpanel og ikke den traditionelle spørgeskema indsamling. Det skyldes, at behandlingen af spørgeskemadelen ikke tidsnok er blevet færdig for dette speciale. Webpanelet er tilstræbt befolkningsrepræsentativt og kan derfor umiddelbart anvendes på lige fod med de andre undersøgelser, men der er dog nogle selektionsprocesser der kan have indflydelse på, hvilke respondenter der melder sig til sådan et webpanel. Ser man på de vægte som Gallup har udregnet på ud fra er respondenternes baggrundsoplysninger, er der dog ikke alarmerende tegn på en skæv fordeling, hvorfor der ikke tages yderligere hensyn til indsamlingsmetoden.

De senere år har de nordiske valgundersøgelser, herunder også den danske og svenske, nærmet sig hinanden, hvad angår spørgsmålsformuleringer. Det betyder, at sammenligneligheden mellem den danske og svenske undersøgelse er steget, hvilket er endnu en grund til, at de nyeste data anvendes, idet flest analyser kan gennemføres her.

Der er som sagt visse problemer ved at anvende de nyeste data. Det hænger sammen med, at der ikke er lavet tekniske rapporter og systematisk databehandling på dataene. Den svenske undersøgelse for 2006 er netop frigivet af primærforskerne, hvilket har betydet, at SND (Svensk Nationell Datatjänst) ikke har behandlet dataene og lavet de tilhørende dokumentations- og tekniske rapporter. Det har betydet, at arbejdet med dataene har været noget besværet, da alle undersøgelser har været i en datafil, der også indeholdte alle primærforskernes omkodninger og ny variable. Jeg er overbevist om, at det er lykkedes at finde de rette variable at analysere på og, at analyserne ikke lider under den manglende dokumentation for dataene, men arbejdet har været langsomt og møjsommeligt. Der er heller ikke lavet dokumentations- og tekniske rapporter for det danske data, men grundet dels vejledning og dels eget kendskab til de danske valgundersøgelser har dette ikke udgjort noget større metodisk eller arbejdsmæssigt problem.

¹⁹ I Sverige siden 1956 og i Danmark siden 1973.

²⁰ I Sverige laves der også en førvalgsundersøgelse, som dog kun er inddraget supplerende i denne sammenhæng.

²¹ Forklaringen på dette er en længere historier og løsninger på det er endnu ikke fundet til fulde og diskuteres derfor livligt i diverse forskningsgrupper. Denne diskussion er der dog ikke rum til i dette speciale.

Kapitel 4 - Tre forklaringstyper

I indledningen blev sløret til dette kapitel løftet i og med det blev afsløret, at de tre eksisterende forklaringstyper ikke er i stand til at forklare forskellen mellem Danmark og Sverige i tilslutningen til nyhøjrepartier. Formålet med kapitlet er således at afvise de eksisterende forklaringstyper ved dels at præsentere deres nærmere indhold og dokumentere hvorfor det ikke har forklaringskraft. Der er dog enkelte elementer, der er karakter af plausible forklaringer og som vil bringes med videre til analysen, hvor de vil blive undersøgt nærmere.

For at dette afsnit ikke skal blive for omfattende vil protestforklaringen og marginaliseringsforklaringen præsenteres samlet i det nedenstående. Det sker i tråd med Hans-Georg Betz (1994), der opstiller en marginaliseringstese, der både indeholder en politisk og en social marginalisering, hvor den politiske marginalisering gør det ud for protestforklaringen. Således kommer dette kapitlet til at hvile på Betz's forklaringsmodel alene.

4.1. Marginaliseringstesen

Det centrale i denne forklaringsmodel er, at vælgergrundlaget for nyhøjrepartierne kommer fra marginaliserede grupper, der er utilfredse dels med deres livschancer og dels med de politiske løsninger, som de etablerede partier kommer med. Faderen til tesen er Hans-Georg Betz (1994) og gennemgangen vil hovedsageligt være baseret på hans værk, selvom andre også har anvendt modellen eller dele heraf (fx Rydgren 2002, 2007, Ivarsflaten 2008).

Tesens omdrejningspunkt er, at det post-industrielle samfund skaber vindere og tabere. Vinderne er dem, der kan finde ud af at håndtere de strukturelle og kulturelle forandringer, der sker i overgangen til det post-industrielle samfund. Det kræver at individet er fleksibelt, har høj kulturel kapital og har personlig entrepreneurship. Vinderkravene hænger sammen med samfundets øgede vægt på færdigheder og den hastighed hvorved færdigheder forældes, dermed stilles der store krav til individets omstillingsfærdigheder. De, som ikke *formår* eller ikke *vil* tilpasse sig den post-industrielle kapitalisme, bliver efterladt urolige, rådvilde og usikre og bliver derved taberne (Betz 1994: 29-33).

Hans-Georg Betz' (1994) påpeger at marginaliseringen foregår på tre plan - det værende på arbejdsmarkedet, socialt og politisk. På arbejdsmarkedet sker marginaliseringen ved, at arbejdsmarkedet bliver opdelt i center og periferi, hvor centeret består af de krævende og attraktive jobs med gode forhold, mens periferien er de deltidsansatte/løstansatte i rutineprægede jobs, som ikke kræver færdigheder. (Betz 1994: 27-28). Den sociale marginalisering hænger sammen med, at identitetsdannelsen sker henholdsvis mere indivi-

duelt og gennem forbrug i det post-industrielle samfund. Derfor bliver de grupper, der er uden for arbejdsmarkedet (i længere tid) og som ikke har vinderegenskaberne eller færdighederne der efterspørges, efterladt i en form for underklasse, hvor modløshed og udsyn til dårligere livschancer dominerer (Betz 1994: 29-33). Den politiske marginalisering sker igennem de etablerede partiers manglende evne eller vilje til at tage hånd om de nye politiske udfordringer, skabt af de hurtigt ændrende socioøkonomiske og sociokulturelle miljøer, hvilket er Betz's centrale argument i forhold til nyhøjrepartier. Således føler de socialt marginaliserede og de marginaliserede på arbejdsmarkedet sig overset af de etablerede partier, hvilket gør at de ser sig om efter et parti der kan repræsenterer dem. Derudover skaber det en følelse af foragt og desillusionering blandt de marginaliserede, som gør dem villige til i protest at stemme på nyhøjre. Således skabes der et vindue for nyhøjrepartierne, der er villige til at udnytte den politiske mistillid og utilfredshed hos de marginaliserede grupper (Betz 1994: 35), f. eks. igennem italesættelsen af immigration, som roden til de marginaliseredes problemer og ved at sætte de etablerede partier i bås som en politisk elite, der ikke har kontakt til folket.

4.1.1. Marginaliseringstesens i lyset af Danmark og Sverige

Følger man marginaliseringstesens logik vil der blandt nyhøjrepartiernes vælgere være overvægt af marginaliserede vælgere i forhold til andre partier. Det har også vist sig i studier af det enkelte nyhøjreparti til en vis grad at være i overensstemmelse med virkeligheden (for empiriske eksempler se Meret 2003, Goul Andersen & Björklund 1990, Lubbers, Gijberts & Scheepers 2002, Ivarsflaten 2008). Betz' førnævnte tredeling af marginaliseringen er i nedenstående tabel stillet op i andele i forhold til andre partier. Tabel 4.1²² understreger, at der både i DF og Sd er tale om overrepræsentation af marginaliserede grupper. Dog har Sd færre arbejdsløse end de andre partier og flere med studentereksamen, hvilket kan hænge sammen med de relativt få vælgere, der har stemt på dem og som er med i undersøgelsen (31).

²² Analysen er inspireret af Merets (2003) analyse og tager udgangspunkt i de samme variable, hvorfor der ikke gøres videre ved operationalisering mv.

Tabel 4.1: Vælgersammensætning hos partier i Danmark og Sverige ud fra marginaliseringsvariable

		Politisk tilfredshed*	Politisk tillid*	Andel arbejdsløse **	Socialtillid*	Andel med studenter-eksamen	Andel arbejdere	Andel med indkomst i nedre tredjedel
Danmark	Socialdemokraterne	73 (n=538)	44 (n=530)	0,10	53 (n=516)	0,24	0,27	0,33
	Det Radikale Venstre	70 (n=177)	56 (n=178)	0,11	69 (n=170)	0,54	0,13	0,32
	De Konservative	73 (n=190)	54 (n=187)	0,04	58 (n=180)	0,34	0,12	0,17
	Socialistisk Folkeparti	71 (n=147)	48 (n=148)	0,11	71 (n=138)	0,51	0,23	0,26
	Dansk Folkeparti	70 (n=237)	40 (n=233)	0,13	36 (n=225)	0,10	0,33	0,36
	Venstre	75 (n=583)	54 (n=575)	0,05	55 (n=554)	0,24	0,18	0,22
	Enhedslisten	72 (n=82)	42 (n=83)	0,03	68 (n=79)	0,57	0,19	0,30
N		2012	1991	1407	1916	2055	2059	1930
Sverige	Vänsterpartiet	72 (n=61)	45 (n=34)	0,08	-	0,17	0,59	0,29
	Socialdemokraterna	75 (n=346)	50 (n=238)	0,07	-	0,19	0,57	0,31
	Centerpartiet	72 (n=81)	49 (n=40)	0,10	-	0,16	0,39	0,42
	Folkpartiet	73 (n=83)	43 (n=48)	0,06	-	0,15	0,33	0,25
	Moderaterna	74 (n=278)	43 (n=153)	0,01	-	0,18	0,28	0,26
	Kristdemokraterna	73 (n=76)	39 (n=40)	0,05	-	0,15	0,27	0,35
	Miljöpartiet	76 (n=70)	47 (n=32)	0,05	-	0,16	0,48	0,45
	Sverigedemokraterna	59 (n=22)	26 (n=10)	0,06	-	0,41	0,76	0,23
N		1049	617	815	-	1065	1023	0

Alle spørgsmål der indgår i denne tabel er ens i den svenske og danske valgundersøgelse. I politisk tilfredshed indgår én variabel som ikke har 100% samme ordlyd i begge undersøgelser, men er en oversættelse fra CSES, hvorfor det kan forsvares at anvendes spørgsmålet i denne sammenhæng. Socialtillid kunne ikke undersøges med de svenske data.

* Disse variable er skabt gennem indeksering og er angivet som gennemsnit af partietsvælgere. Dokumentation for indekseringerne kan findes i bilag 4.

** Andel af arbejdsstyrken.

Skal marginaliseringstesen overføres til denne undersøgelses problemstilling og komparative optik, må forventningen være, at der er færre marginaliserede i Sverige end i Danmark, fordi der er større tilslutning til nyhøjre i Danmark. Det syntes der ikke at være empirisk fundament til at konkludere, idet bl.a. OECD målinger, af uddannelsesniveaet og arbejdsløsheden, samt lysten til at arbejde (Tabel 4.2 og 4.3) viser, at Sverige har strukturelt flere "marginaliserede". Det syntes dog heller ikke substantielt at være en plausibel forklaring, hvilket skyldes flere forhold; For det første har både Danmark og Sverige et uddannelsessystem med adgang for størstedelen af befolkning. For det andet har arbejdsløse relativ høj understøttelse i begge lande og dermed er marginaliseringen, i forhold til den arbejdende del af befolkningen, ikke så stor som tilfældet er i andre lande.

Tabel 4.2: Uddannelses niveau i Danmark og Sverige

	Attained lower secondary level of education or below	Attained upper secondary level of education	Attained tertiary level of education
Denmark	17	49	33
Sweden	16	54	30

Uddrag af Tabel A1.1a i Education at a Glance 2007, OECD (2007).

Tabel 4.3: Arbejdsløshed og lyst til at træde ind på arbejdsmarkedet i Danmark og Sverige

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arbejdsløshed i pct.	Denmark	8,1	7,0	6,9	5,4	5,1	5,2	4,5	4,2	4,3	5,5	5,3	4,9	4,0	3,6
	Sweden	9,7	9,2	10,0	10,1	8,4	7,2	5,9	5,1	5,3	5,8	6,6	7,8	7,1	6,2
Udenfor arbejdsmarkedet med lyst til arbejde som andel af arbejdsstyrken	Denmark	0,18	0,09	0,11	0,10	0,03	0,07	0,05	0,06
	Sweden	1,65	1,64	1,56	..	1,89	2,13	1,97	2,11

OECD STAT: Data extracted on 2008/07/25 09:33 from OECD.Stat

Ser man nærmere på den politiske marginalisering virker den heller ikke som en plausibel forklaringsfaktor. Det hænger sammen med at politisk tillid, politisk interesse, tilfredshed med demokratiet og antallet af sofavælgere har udviklet sig mere eller mindre ens eller med en overvægt af marginaliserede i Sverige²³ (Goul Andersen & Hoff 2001, Holmberg & Oscarsson 2004, Goul Andersen & Borre 2003). Sverige har ellers gennem en årrække ligget over Danmark i valgdeltagelse og politisk tillid, samt politisk og demokratisk tilfredshed, men de senere år er den udvikling vendt og Danmark har haft stigende valgdeltagelse (Folketinget), mens Svenskerne kom ned på det laveste niveau i 2002 (80 %) (Holmberg & Oscarsson 2004: 35, Holmberg & Oscarsson 2008: 197). Dermed kan den politiske marginalisering heller ikke forklare den lave tilslutning til nyhøjre i Sverige.

4.1.2. Konklusion

Resultaterne peger på to ting. For det første at post-industrialismen er slået igennem i begge lande og at den har ca. samme effekt, men at effekten ikke er knyttet til det politiske niveau i form af tilslutningen til nyhøjrepartier. Det betyder, at marginaliseringstenen ikke kan anvendes til at forklare forskellen mellem Danmark og Sverige og at der derfor ikke vil blive skuet i denne retning i analyserne. For det andet peger resultaterne i det ovenstående på, at der for det enkelte nyhøjreparti er en sammenhæng med marginaliserede grupper. Således er det også klart, at der i Sverige virker til at ligge et mobiliseringspotentiale for Sd, idet der er store andele af marginaliserede i Sverige, også større end i Danmark.

I det nedenstående vil svaret findes til hvorfor de marginaliserede ikke har stemt på et nyhøjreparti i Sverige som i Danmark, hvilket marginalisering, som sagt, ikke i sig selv kan bidrage med at forklare.

4.2. Forandringer i vælgerpræferencer og det politiske rum

Denne forklaringsstype tilskrives ofte Herbert Kitschelt (1995) selvom Goul Andersen og Björklund allerede i 1990 præsenterede de basale træk ved modellen. Deres veje er dog

²³ For eksempel er antallet af sofavælgere steget ved de seneste valg i Sverige, mens det i Danmark er nogenlunde konstant, hvilket kan hænge sammen med at der ikke et "etableret" nyhøjreparti i Sverige og derfor undlader disse at stemme.

skilt siden, i og med Kitschelts model fokuserer på konkurrence og erhvervsmæssige erfaringer i det postindustrielle samfund som forklaringsgivende element, mens Goul Andersen og Björklund (1999) ligger vægt på indvandring som katalysator for udviklingen, hvorved den værdimæssige socialisering, der bl.a. opnås gennem skoleuddannelse, får stor betydning. Fælles for forklaringsmodellerne er, at de går på to ben, fordi der både sker ændringer i vælgerpræferencerne, der hænger sammen med postindustrialismen, og ændringer i partikonkurrencen. De to "ben" påvirker imidlertid gensidigt hinanden, så der skabes en ny skillelinje, som den politiske konkurrence og vælgernes præferencer struktureres omkring.

Allerede nu er vi i stand til at afvise denne forklaringstype, fordi det er det postindustrielle samfund og indvandringen, der siges at drive udviklingen i ændrede vælgerpræference og ændret partikonkurrence. Postindustrialismen kan, som allerede vist i det ovenstående, karakteriseres som værende slået igennem i begge lande og indvandring finder ligeledes sted i begge lande, endda med en stor overvægt i Sverige. Forklaringstypen indeholder dog ændringsaspekter i det politiske rum og vælgerpræferencer, som kan have forklaringskraft, selvom den bagvedliggende drivkraft i forklaringstypen ikke giver udslag i nyhøjrepartier i begge lande.

4.2.1. To præmisser

Kitschelt opstiller to præmisser der skal være opfyldt for at nyhøjrepartierne²⁴ kan få succes. Den først præmis er at landet skal være karakteriseret af postindustriell kapitalisme (Kitschelt 1995: 24), mens den anden præmis er at der skal være konvergens mellem moderate konservative partier og socialdemokraterne (Kitschelt 1995: 25).

Præmissen om den postindustrielle kapitalisme er central fordi denne ændrer vælgerpræferencerne igennem påvirkning af befolkningens erhvervsmæssige erfaringer. Konkret betyder det, at privat ansatte og arbejdere bliver mere venligt stemt overfor markedsmekanismerne end omfordeling af ressourcerne, fordi de er truet af den globaliserede konkurrence og mere omfordeling betyder dårligere konkurrence evne. Derimod bliver personer med unikke færdigheder (uddannelse) og offentligt ansatte mere venligt stemt overfor omfordeling, fordi deres position er mindre udsat for konkurrence og dermed bedre beskyttet mod globalisering og den postindustrielle kapitalisme. Samlet set betyder det en politisk højredrejning på økonomiske spørgsmål, idet arbejderne skifter mod mindre omfordeling og mere marked. Endvidere er den erhvervsmæssige erfaring udslagsgivende for om personer har tendens til anti-autoritære eller autoritære grundholdninger. Det hænger sammen med, at personer, der arbejder med at forarbejde genstande eller dokumenter genereret af andre, vil være prædisponeret til autoritære grundholdninger, pga. af de hierarkiske og regelbaserede relationer i disse jobs (Kitschelt 1995: 7). Videre vil lave kognitive evner, som ofte hænger sammen med ovennævnte jobtyper og en lav grad af

²⁴ Kitschelt arbejder med tre partityper, men i denne sammenhæng arbejdes der kun med hans "winning formula", NRR.

uddannelse, medføre en simpel skematisering af den sociale virkelighed, hvilket gør personer med lave kognitive evner mere positivt stemt overfor autoritære holdninger (Kitschelt 1995: 7). Samlet set skaber den postindustrialiserede kapitalisme således et to dimensionalt politisk rum, bestående af to akser: 1) økonomisk omfordeling (venstre) kontra markedet (højre), 2) anti-autoritære kontra autoritære værdier (værdipolitisk skillelinje) (Kitschelt 1995: 7). Den mest dominerende akse hvorom partikonkurrencen vil koncentreres, vil, ifølge Kitschelt, blive venstre-antiautoritære kontra højre-autoritære. Det hænger sammen med, at de personer der, i det postindustrielle samfund, generelt er positivt stemt overfor omfordeling, også er dem der arbejder i det offentlige eller har højere uddannelse og dermed har anti-autoritære grundholdninger. Modsat er de der er positivt stemt overfor markedsmekanismerne, dem der arbejder i det private eller har lave færdigheder og kognitiv evne og dermed autoritære grundholdninger.

Uoverensstemmelsen mellem Goul Andersen & Björklund og Kitschelt opstår når Kitschelts model anvendes efter den tid hvori den er skrevet. Allerede få år efter er det nemlig tydeligt, at den ikke kan forklare DFs succes i Danmark og Fremskridtspartiets succes i Norge på velfærdsholdninger, der ligger tæt på midten (Goul Andersen & Björklund 1999, 2000). Kitschelts fokus på erhvervsmæssige erfaringer betinger en sammenhæng mellem værdipolitiske grundholdninger og omfordelingen af økonomiske ressourcer, hvilket skaber den dominerende skillelinje, hvorom partikonkurrencen fungerer. Set i lyset af de Skandinaviske nyhøjrepartiers placering med stærke autoritære holdninger og en position på ressourceomfordelingsspørgsmål, (velfærd mv.) der ikke afviger fra de etablerede partier, argumenterer Jørgen Goul Andersen og Tor Björklund (2000) for, at det vil være nødvendigt med en justering af forklaringsmodellen. Justeringens omdrejningspunkt er, at vælgerpræferencerne ikke ændres, som følge af ændrede globale konkurrenceforhold, der påvirker den erhvervsmæssige erfaring. Det er nærmere en aktivering af den værdiskillelinje på baggrund af den postindustrielle udvikling, som medfører globalisering i økonomisk (øget samhandel) og værdimæssig (multikulturel) forstand (Goul Andersen 2003). Den økonomiske del af globaliseringen bliver, ifølge Goul Andersen, absorberet af den traditionelle økonomiskpolitiske skillelinje, mens den kulturelle og værdimæssige del af globaliseringen skaber sin egen skillelinje, der bunder i billeder af nationen og politisk hovedsageligt manifesterer sig i immigrationsspørgsmål (Goul Andersen & Borre 2003). Denne skillelinje bliver i de fleste politiske kontekster politiseret langs den allerede eksisterende skillelinje omkring autoritære og anti-autoritære værdier, hvilket også er den måde hvorpå Kitschelt har anvendt det, og dermed aktiveres den værdipolitiske skillelinje (Goul Andersen & Borre 2003, Goul Andersen WP 2003). Vælgerpræferencerne på denne værdipolitiske skillelinje kan i høj grad forklares af skoleuddannelse, hvilket hænger sammen med en socialisering ind i mere tolerante værdier ved gymnasiale uddannelser (Togeby 1997, Togeby 2004, Stubager 2006). Den værdipolitiske skillelinje og den traditionelle økonomiske skillelinje er for Goul Andersen og Björklund ikke sammenhængende som for Kitschelt, i og med det på den økonomiske skillelinje er den enkelte markedsposition (socialklasse), der er forklaringsgivende for den enkeltes

placering, mens det på den værdipolitiske er skoleuddannelse. Det betyder, at partierne kan placere sig på værdipolitiske issues uafhængigt af positionen på den økonomiske skillelinje. Det er imidlertid kun nyhøjrepartier, der har benyttet denne mulighed i Skandinavisk sammenhæng og derfor er Goul Andersen og Björklunds model særdeles god til at forklare nyhøjre.

Kitschelts anden præmis er, at der skal finde en konvergens sted mellem moderate konservative partier og socialdemokratierne (Kitschelt 1995: 25). Konvergens giver nyhøjrepartierne en vælgermæssig åbning, idet der på økonomiske spørgsmål til højre og autoritære værdispørgsmål bliver en gruppe vælgere, som ikke bliver varetaget af de moderate konservative partier (Kitschelt 1995: 17). Konvergens sker som følge af de moderate konservative partiers regeringsdeltagelse, hvilket betyder, at de ikke kan indtage så stærke økonomiske og autoritære positioner grundet stemmemaksimerende strategier om at fastholde vælgerne på midten (Kitschelt 1995: 17). Således er der ifølge Kitschelt en nyhøjre *winning formula*, som består i at partiet skal placere sig til højre på økonomiske spørgsmål og være stærkt autoritær på værdispørgsmål (Kitschelt 1995: 19-21). Hvilket der allerede i det ovenstående blev sået tvivl om kunne fungere efter den samtid, hvori Kitschelt foretog sine analyser.

Selv hvis de to præmisser er opfyldt og der dermed er en strategisk åbning for nyhøjrepartier er det imidlertid ikke sikkert at partiet opnår succes, idet nyhøjrepartierne, som alle andre partier, er afhængige af at have en organisatorisk baggrund og politiske entreprenører der er i stand til at udnytte den strategiske mulighed, som *the winning formula* tilbyder (Kitschelt 1995: 14).

4.2.2. De to præmisser i lyset af Danmark og Sverige

Ser vi nærmere på de to præmisser må den første i udgangspunktet afvises, idet både Sverige og Danmark må karakteriseres som værende postindustrielle lande. Der er dog en hage ved at afvise den første præmis på baggrund af postindustrialismen fordi Sverige tilsyneladende ikke har haft samme omstilling i det politiske rum, som Danmark har haft og som Kitschelt, Goul Andersen og Björklund mener følger af postindustrialismen. De svenske valgundersøgelser indikerer, at kun den anti-autoritære side af værdierne er politiseret (Holmberg & Oscarsson 2004: 118) og dermed er det politiske rum ikke foldet ud i Sverige. Begge lande lever altså op til den første præmis, men kun i Danmark har det den forventede effekt, dvs. aktivering af en værdipolitisk skillelinje. Dette illustrerer, at der er en forskel mellem Danmark og Sverige, men der gives ikke en forklaring på *hvorfor* der er en forskel, i og med den forklarende faktor er ens i Danmark og Sverige (postindustrialismen) eller har forkert retning (immigration).

Ligeledes findes der en forskel mellem Danmark og Sverige i den anden præmis, politisk konkurrence, hvor Kitschelt mener, at der sker en konvergens mellem de moderate konservative partier og socialdemokratiet. Konvergens afhænger af, at den værdipolitiske

skillelinje udvider det politiske rum, hvilket som sagt ikke sker i fuld udstrækning i Sverige. Det stemmer overens med, at de svenske moderate konservative partier i 2006 dannede en alliance²⁵ mod Socialdemokraterna og dermed skete der en polarisering i stedet for konvergens (Holmberg & Oscarsson 2008). Derudover har de moderate konservative partier i Sverige siden 1970'erne kun indgået i regering i tilsammen ni år, hvilket ikke giver den konvergens som Kitschelt omtaler. I Danmark derimod er den værdipolitiske skillelinje fuldt udfoldet og der er en konvergens mellem de moderate konservative partier og socialdemokratiet. Det hænger sammen med at Venstre under Anders Fogh Rasmussen, fra 1998 og frem, har indtaget en position som velfærdsstatens vogter, hvilket ellers tidligere var Socialdemokraternes enemærke (Goul Andersen & Borre 2003).

4.2.3. Konklusion

Samlet set illustrerer denne forklaringstype, at der er forskel i den politiske effekt af postindustrialismen og indvandringen, idet den påpeger, at Sverige ikke i samme grad har politiseret det autoritære aspekt af den værdipolitiske skillelinje og at partikonkurrencen således også er forskellig i Danmark og Sverige. Derfor kan denne model også delvist være med til at forklare, hvorfor der i Sverige ikke har været stor tilslutning til et nyhøjreparti, idet nyhøjrepartier som bekendt bl.a. mobiliserer på autoritære spørgsmål. Denne opdagelse går meget godt i spænd med tesen om at forskelle i holdninger kan forklare forskellen i tilslutningen til nyhøjre, i og med en uaktiveret autoritær del af den værdipolitiske skillelinje passer med, at vælgerne har mere anti-autoritære holdninger i Sverige. Det bliver således ikke kun til et spørgsmål om vælgernes præferencer, dvs. holdninger, der kan forklare nyhøjres lave tilslutning i Sverige, men også disse holdninger set i forhold til og i sammenspil med de politiske mulighedsstrukturer og konkurrence.

Det centrale ved forklaringstypen, og det der kan tages med videre, er således at nyhøjres succes, og i og for sig alle partiers succes, afhænger både af vælgernes præferencer og den politiske konkurrence eller mulighedsstrukturer. Således er det vigtigt for nyhøjrepartierne at de rette holdninger er til stede og at der plads i det politiske rum, ligesom de spørgsmål der skal mobiliseres på skal befinde sig på en aktiveret politisk skillelinje. Nyhøjresucces afhænger således i særdeleshed af, at det politiske rum udfolder sig todimensionelt og at den værdipolitiske skillelinje bliver aktiveret. Således bidrager forklaringstypen om forandring af vælgerpræferencer og det politiske rum til at vise, at det ikke er nok alene at se på forskellen i vælgerpræferencer, forstået som holdninger, men at de politiske mulighedsstrukturer og konkurrence, i det enkelte land, skal tages med i betragtningen – ikke mindst fordi der er et samspil mellem holdninger og politiske mulighedsstrukturer.

²⁵ Bestående af Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet og Kristdemokraterna.

De politiske mulighedsstrukturer vil sammen med en række andre resultater fra forskningen i tilslutningen til nyhøjre i Sverige blive fremstillet i det nedenstående kapitel, der vil ridse den tidligere forskning op.

Kapitel 5 - Den tidligere forsknings forklaringer

Der er blevet forsket en del i nyhøjrepartier, deres opståen og tilslutningen til disse partier. Ligeledes er der blevet forsket i udeblivelsen af et nyhøjreparti i Sverige, hvor nogle af analyserne har et komparativt sigte, som denne undersøgelse har det. Dette kapitel vil kort fremstille denne forskning og begrunde hvilke elementer der tages med videre til analysen.

Et af hovedresultaterne indenfor forskning i nyhøjrepartiernes tilslutning i Sverige er, at der har været nogle forhold i de politiske mulighedsstrukturer, der har været fordelagtige for et nyhøjre parti, men som det førende nyhøjreparti, Sd, tilsyneladende ikke har været i stand udnytte. Ligeledes er der også identificeret nogle forhold, som holder Sd tilbage og som i mange tilfælde skærer toppen af de fordelagtige politiske mulighedsstrukturer. Afsnittet er struktureret på en sådan måde, at de fordelagtige mulighedsstrukturer først ridses op med deres tilhørende modererende forhold og til sidst vil de forklaringer fremstilles, der relaterer sig til, hvorfor partiet ikke har udnyttet de politiske mulighedsstrukturer bedre.

De fordelagtige politiske mulighedsstrukturer består for det første af en stigende utilfredshed med politikere og politiske partier, hvilket fremmer en protestdimension, samt løsriver vælgere fra de etablerede politiske partier, som nyhøjre kan høste. Den politiske utilfredshed er dog afbalanceret ved, at befolkningen ikke er utilfredse med den måde hvorpå demokratiet fungerer, hvilket betyder visse begrænsninger i protestdimensionen. Der er dog en stor vælgermobilitet i Sverige, ligesom der er en relativ stor andel af sofavælgere, særligt blandt de grupper som nyhøjre typisk rekrutterer blandt (Rydgren 2006, Widfeldt 2000), hvilket tilsammen skaber en gunstig situation for et nyhøjreparti.

For det andet har den økonomiske krise i midten af 1990'erne skabt en større gruppe, der oplevede sig personligt dårligere stillet, hvilket kan være mobiliseringsgrundlag for nye partier og særligt nyhøjrepartier (Rydgren 2006). Det har dog vist sig ikke i at være tilfældet i svensk sammenhæng, hvilket kan hænge sammen med, at økonomisk krise ofte bringer vælgerne tilbage til de kendte alternativer, dvs. de etablerede politiske partier. Det virker til at være tilfældet i Sverige, i hvert fald oplevede Ny Demokrati at vælgerne ikke længere støttede dem (hvilket dog også hænger sammen med andre forhold²⁶).

For det tredje konstituerer den svenske befolknings modstand mod immigration en mulighed for, at nyhøjre kan mobilisere på dette spørgsmål, men hverken immigrationsspørgsmålet eller andre spørgsmål af værdipolitiske karakter (ulandsbistand, strengere

²⁶ Såsom at partiets stiftere forlod partiet og at partiet ikke kunne finde en klar position mellem en liberal og en anti-immigrations linje. Hvilket betød at partiet blev splittet og ikke kom ind ved valget i 1994 og er siden ikke stillet op til Rigsdagsvalg.

straffe, abort o. lign.) har hidtil haft betydning for, hvordan de svenske vælgere sætter deres kryds. Det er til trods for at immigration ellers var det fjerde vigtigste emne ved rigsdagsvalget i 2002, efter vælgernes eget udsagn (Rydgren 2006, Holmberg & Oscarsson 2004). Det faktum, at autoritære værdipolitiske spørgsmål ikke politiseres i Sverige udgør også den fjerde fordelagtige mulighedsstruktur, fordi de etablerede politiske partier har placeret sig relativt tæt (se kapitel 9) og dermed er der en mulig konvergens på denne type spørgsmål. Det kan nyhøjrepartier udnytte til at adskille sig fra de andre partier, men denne mulighedsstruktur er dog svær at udnytte, så længe værdipolitiske spørgsmål ikke politiseres mere end tilfældet har været hidtil, og derfor er det også svært at fastslå, om der er egentlig konvergens (Rydgren 2006).

Den femte fordelagtige politiske mulighedsstruktur er, at de etablerede politiske partier har taget dele af nyhøjres politikker og gennemført eller argumenteret for deres indførelse. Det drejer sig eksempelvis om Socialdemokraternas gennemførelse af mere ekskluderende fortolkninger af hvem der er politiske flygtninge i 1996, hvilket Ny Demokrati havde agiteret for. Eller *folkpartiets* lejlighedsvis flirt med at stramme reglerne for statsborgerskab, senest ved rigsdagsvalget i 2002, hvor der blev foreslået en sprog- og kulturtest, hvilket Sd i en mere radikal form har fremført. Ligeledes er der de svenske socialdemokratiske borgmestre, der lejlighedsvist lufter deres utilfredshed med den store immigration (Politiken 19.04.2008). Sådanne tilfælde kan føre til, at nyhøjrepartiernes standpunkter legitimeres og dermed baner vejen for en mobilisering på spørgsmålene, men kan modsat føre til at partiet har svært ved at mobilisere på emnet, idet andre sætter sig på det, og dermed "behøver" vælgerne ikke skifte parti (Rydgren 2006).

Sidst, men ikke mindst, har nyhøjre haft muligheden for at kapre vælgere på modstanden mod EU ved de to folkeafstemninger der har været holdt i 1994 og 2003. Det er tidligere blevet vist at netop folkeafstemninger kan være med til at give nyhøjrepartier tilslutning fordi emnet løser partibånd i de etablerede partier (Goul Andersen & Björklund 1990, 2000). Det formåede nyhøjre i Sverige imidlertid ikke da modstanden mod EU blev kanaliseret gennem andre partier eller bevægelser (Rydgren 2006), partiet ser dog ud til at klare sig bedre hen mod næste Europaparlamentsvalg, idet partiet går frem i meningsmålingerne (Svenska Dagbladet 24.08.2008).

Det ovenstående efterlader et billede af nogle uudnyttede politiske mulighedsstrukturer, der hovedsageligt knytter sig til løsrivelsen af vælgere fra de etablerede partier og den ikke politiserede værdipolitiske konfliktdimension, som dog kun har begrænset kraft. Det billede stemmer meget godt overens med de resultater, som de to forklaringstyper gav os i det forudgående kapitel. De uudnyttede strukturer kan skyldes Sds partiorganisation som lider under dels manglende midler, men også interne kampe om den politiske linje. Kampen står mellem dem der vil gøre op med partiets fortid, hvor partiet var tæt forbun-

det med antidemokratiske fascistiske og nazistiske bevægelser²⁷ og dem der ønsker at følge det mere radikale spor. Partiorganisationen står i et dilemma, idet en bevægelse mod mindre radikale standpunkter skubber nogle af de mest aktive partimedlemmer væk fra partiet, hvilket det hverken har økonomisk eller kapacitetsmæssigt råd til. Hvis ikke der gøres op med den radikale del af partiet legitimeres partiet ikke blandt vælgerne, og det kan de ikke tillade sig, hvis deres mål skal opnås – dvs. at komme i Rigsdagen (Rydgren 2006, Goul Andersen & Björklund 2008).

Det er ikke kun organisatoriske elementer hos partiet selv, der gør at Sd ikke formår at udnytte de fordelagtige mulighedsstrukturer, der findes i det svenske politiske rum. Der er også eksterne forhold, der arbejder imod nyhøjres succes i Sverige. Af særlig stor betydning er den afstandstagen, som svenske medier og etablerede partier har taget og vedholdt gennem mange år. Det har f. eks. betydet, at andre partiledere ikke har villet debattere med Sd, og at medierne ikke vil trykke partiets debatindlæg (Rydgren 2005a). I 2006 gik det så vidt, at partiets annoncer under valgkampen ikke blev trykt i en række store aviser (Rydgren 2006, Goul Andersen & Björklund 2008). Ligeledes har den relativt høje svenske spærregrense på 4 %, været bragt på banen som årsag til udeblivelsen af tilslutning til Sd (Rydgren 2002).

Der er endvidere blevet argumenteret for, gennem komparative analyser af Danmark og Sverige, at det afgørende for om nyhøjre får succes er de andre højrefløjupartiers koalitionspræferencer i forhold til at genvinde eller fastholde regeringsmagten. Green-Pedersen har således i to artikler (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, Green-Pedersen & Odmalm 2008) peget på partikonkurrencen mellem konservative og centrumhøjrepartier, som forklarende faktor for, at immigrationsspørgsmålet ikke er kommet på dagsordenen i Sverige og dermed forklaring på nyhøjres udeblivende succes. For at immigrationsspørgsmålet kan komme på dagsordenen, mener Green-Pedersen (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, Green-Pedersen & Odmalm 2008), at de borgerlige partier skal have incitament til at tage spørgsmålet op som middel til at overtage regeringsmagten. Det er ikke tilfældet, hvis de borgerlige skal læne sig op ad et centrum-højre parti, idet vægt på immigrationsspørgsmålet vil skubbe de borgerlige og centrum-højre partierne væk fra hinanden. I Sverige er den borgerlige blok nødt til at holde sammen med et eller flere centrumhøjrepartier, for at kunne opnå regeringsmagten og dermed har de borgerlige ikke incitament til at have immigration på dagsordenen. Det samme kan siges for mange af de andre spørgsmål af autoritær karakter, som Sd vil kunne mobilisere på. Green-Pedersens analyse passer, med det vi fandt i ovenstående kapitel, idet Green-Pedersen også finder, at der er forskel på den politiske mulighedsstruktur i Danmark og Sverige og at den svenske politiske kontekst ikke ser fordelagtig ud for nyhøjrepartier, mens det modsatte er tilfældet i Danmark.

²⁷ Blandt andre bevægelsen Bevar Sverige Svensk.

5.1. Konklusion

Opsummerende viser den tidligere forskning, i tråd med de resultater som vi har fundet gennem forklaringstyperne i det ovenstående kapitel, at der er nogle fordelagtige mulighedsstrukturer i Sverige for et nyhøjreparti, men at de ikke udnyttes. Det er der fundet flere forklaringer på, som dog ikke alle menes at være lige relevante at tage med videre. Den mest etablerede forklaring er den, at SD er tynget af sin fascistiske arv og det organisatoriske dilemma som et opgør med arven for medbringer. Denne forskel mister dog efterhånden sin betydning, i og med partiet efter relativt gode valg i 2002 og 2006 har opnået en betragtelig partistøtte og har fået ryddet ud blandt de medlemmer, som er mest radikalt højreorienteret. Hvilket blandt andet skete ved, at tre fremtrædende partimedlemmer forlod partiet for at stifte et nyt og mere radikalt parti ved navn Nationaldemokraterne. Et andet tegn herpå og på, at partiet ikke længere er stigmatiseret i medierne i samme omfang som tidligere er, at SD bliver omtalt uden at deres blakkede fortid nævnes, samt at Sd's landsmøde i 2008 for første gang blev dækket på landsdækkende TV. Derfor synes det ikke at være relevant at arbejde med partiorganisationen separat, og mediernes tilbageholdenhed med at dække SD inkorporeres indirekte i en analyse af den politiske elites budskaber, men analyseres heller ikke for sig. Ligeledes menes den høje spærregrænse i Sverige heller ikke at være relevant at arbejde videre med, andet end det skal holdes in mente, at det kan have en mindre betydning for tilslutningen. Derimod virker Green-Pedersens analyse til at være en plausibel forklaring på den udeblivende tilslutning til nyhøjrepartier i Sverige, men den er ikke empirisk velfunderet og derfor indikerer den mest af alt, at der er en forklaring at hente her. Derfor vil denne forklaring tages med til analysen for at supplere tesen.

Analysen

Som pointeret ovenfor har den eksisterende forskning ikke givet et fyldestgørende svar på, hvorfor tilslutningen til nyhøjre forsat er relativ lav i Sverige i forhold til i Danmark. Analysen i de følgende fire kapitler vil give et nyt bud på forklaring af forskellen i tilslutningen til nyhøjrepartier i Danmark og Sverige. Det nye bud er tesen om at forskelle i værdipolitiske holdninger og holdningsdannelsen kan forklare, hvorfor der i Sverige lave tilslutning til nyhøjrepartier end i Danmark. Ud over tesen inddrages også de plausible forklaringer fra kapitel 4 og 5, der sammen med tesen giver et fyldestgørende svar på den lave tilslutning til nyhøjre i Sverige i forhold til Danmark.

I det kapitel 6 undersøges tesen validitet ved at undersøge de antagelser som tesen hviler på, dvs. om de svenske vælgere er mindre autoritære og om der er sammenhæng mellem autoritære holdninger og at stemme på nyhøjre. I kapitel 7 tages der hul på analysen af arbejderne betydning for at nyhøjres lave tilslutning i Sverige, ved at så på arbejderne værdipolitiske holdninger. Kapitel 8 anskues først strukturerne i det politiske rum i Danmark og Sverige, med henblik på at finde ud af om den værdipolitiske skillelinje er aktiveret i Sverige i sammen omfang som i Danmark. Derefter analyseres partiernes politiske mulighedsstrukturer i forhold til nyhøjre og nyhøjres tilslutning. Kapitel 9 giver det endelige svar på hvorfor svenskerne er mere autoritære end de danske vælgere gennem en analyse værdisocialiseringen og de politiske budskabers påvirkning af arbejderne. Således kan de første to kapitler opfattes som empirisk dokumentation for tesen og arbejderne autoritære holdninger, mens de to sidste kapitler tilsammen giver svaret på hvorfor

Det undersøges ved i første kapitel af analysen at se om vælgerne i Sverige er mindre autoritære og Det andet analyse kapitel ser nærmere på en nyhøjrepartiernes vigtigste vælgergrupper, arbejderne, som er prædisponerede til at have autoritære holdninger. Kapitel analyserer forskellen i værdipolitiske holdninger tilslutningen til nyhøjre forsat er relativ lav i Sverige i forhold til i Danmark.

Kapitel 6 - Holdninger - tesens fundament

Det første analysekapitel vil bygge et fundament under tesen. Fundamentet skabes ved at vise, at de antagelser tesen hviler på, også kan lokaliseres i empirien. Opgaven i dette første kapitel er at undersøge antagelsen om, at svenskere har mindre autoritære holdninger end danskere, og at disse holdninger påvirker partivalget – specielt tilbøjeligheden til at stemme på nyhøjre.

Til at undersøge, om de svenske vælgere er mindre autoritære, har vi konstrueret et mål for autoritære holdninger ud fra en række emner, der ligger på den såkaldte værdipolitiske skillelinje. Spørgsmålene er vist med svarkategorier i tabel 6.1.

Tabel 6.1: Spørgsmål der indgår i værdipolitisk indeks

Faktor	Den danske valgundersøgelse 2007	Den svenske valgundersøgelse 2006
National	<p>Vi bør satse på et samfund med mere international orientering og med mindre vægt på grænser mellem landene og deres befolkninger.</p> <p>1. Helt enig 2. Nærmest enig 3. Hverken/eller 4. Nærmest uenig 5. Helt uenig 8. Ved ikke</p>	<p>Jag skulle vilja höra vad Du anser om förslagen. Du kan svara med hjälp av skalan på kortet [<i>skala fra 0-10 (red.)</i>]. En hög siffra betyder att Du tycker att ett förslag är bra. En låg siffra betyder att Du tycker att ett förslag är dåligt.</p> <p>- Satsa på ett samhälle med mer internationell inriktning och mindre av gränser mellan folk och länder?</p> <p>0. Mycket dåligt förslag 5. Varken bra eller dåligt förslag 10. Mycket bra förslag</p>
Lov og orden	<p>9. Voldsforbrydelser bør straffes langt hårdere end i dag.</p> <p>1. Helt enig 2. Nærmest enig 3. Hverken/eller 4. Nærmest uenig 5. Helt uenig 8. Ved ikke</p>	<p>Införa mycket hårdare fängelsestraff för brottslingar?</p> <p>1. Mycket bra förslag 2. Ganska bra förslag 3. Varken bra eller dåligt förslag 4. Ganska dåligt förslag 5. Mycket dåligt förslag 8. Vet inte/vill ej svara</p>
Ulandsbistand	<p>Jeg vil nu spørge om dit syn på det offentliges udgifter til forskellige formål.</p> <p>- Ulandsbistand</p> <p>1. For mange penge 2. Passende 3. For få penge 8. Ved ikke</p>	<p>Här är ett antal förslag som gäller Sveriges förhållande till andra länder. Vilken är Din åsikt för vart och ett av dem?</p> <p>- Minska u-hjälpen?</p> <p>1. Mycket bra förslag 2. Ganska bra förslag 3. Varken bra eller dåligt förslag 4. Ganska dåligt förslag 5. Mycket dåligt förslag 8. Vet inte/vill ej svara</p>
Indvandring	<p>Nedenfor er en liste over forslag, som forekommer i den politiske debat. Hvad er din holdning til dem?</p> <p>- Tage imod færre flygtninge i Danmark</p> <p>1. Et særdeles godt forslag 2. Et ret godt forslag 3. Hverken eller 4. Et ret dårligt forslag 5. Et særdeles dårligt forslag 7. Vil ikke svare 8. Ved ikke</p>	<p>Här är ett antal förslag som gäller Sveriges förhållande till andra länder. Vilken är Din åsikt för vart och ett av dem?</p> <p>- Ta emot färre flyktingar i Sverige</p> <p>1. Mycket bra förslag 2. Ganska bra förslag 3. Varken bra eller dåligt förslag 4. Ganska dåligt förslag 5. Mycket dåligt förslag 8. Vet inte/vill ej svara</p>

Der er udvalgt fire spørgsmål, der tilsammen dækker de vigtigste aspekter af den værdipolitiske skillelinje, jf. definitionen i kapitel 3. I de tre spørgsmål er selve spørgsmålsformuleringen identisk, og på det sidste spørgsmål (ulandsbistand) er det tæt på. Svarkategorierne er ikke identiske, idet der i Sverige skal svares om det er et godt forslag, hvilket kun er tilfældet i ét spørgsmål i Danmark og der er forskel i antallet af svarkategorier i to af spørgsmålene. Svarkategorierne antages dog at være så ækvivalente, at man uden større problemer kan sammenligne svarene direkte mellem landene.

For at danne et additivt indeks er alle spørgsmålene okmkodet, så de vender ens og har værdier mellem 0 og 4²⁸. Indeksværdierne er derefter transformeret til en skala fra 0-100, hvor den mest autoritære position har værdien 100 og den mest anti-autoritære værdien 0. Der er høj korrelation mellem samtlige spørgsmål, og en faktoranalyse for begge lande viser, at indekset trækker på én bagvedliggende faktor (se bilag 6).

I modsætning til mange danske operationaliseringer af den værdipolitiske skillelinje (Stubager 2006, Borre 2003) alias autoritære/anti-autoritære holdninger (Flanagan 1987), er spørgsmålet om miljø ikke medtaget i indekset her. Det har to årsager. For det første er det omdiskuteret, om miljøspørgsmål trækker på samme grundlæggende faktor som autoritær/anti-autoritær (jf. kapitel 3). Indholdsmaessigt kan miljøspørgsmål snarere ses som en skillelinje for sig, der blot i nogen grad falder sammen med den værdipolitiske. For det andet giver udelukkelsen af miljø den største sammenlignelighed mellem landene, da atomkraftspørgsmålet i Sverige spiller en temmelig dominerende rolle i miljødiskussionen. Desuden viser en reliabilitetstest, at en inddragelse af miljøspørgsmålet ville svække sammenhængen i et indeks til måling af den værdipolitiske skillelinje (se bilag 6).

I analyserne nedenfor benyttes ikke blot gennemsnitstal for indekset, men også en deling i hhv. fire²⁹ og to grupper³⁰. Det giver mulighed for at rette fokus mod bestemte grupper så som de meget autoritære. Som det fremgår af tabel 6.2, er danske vælgere tydeligvis mere autoritære end de svenske. Gennemsnittet på skalaen fra 0-100 er hhv. 57.5 og 45.7. Mere sigende er måske den simple to-delning, hvor de autoritære udgør 60 pct. i Danmark mod kun 35 pct. i Sverige. Firedelingen viser, at forskellen er fordelt over hele skalaen og ikke blot skyldes en gruppe af meget autoritære i Danmark. Der er tre gange så mange danskere som svenskere, der er meget autoritære, men der er også dobbelt så

²⁸ Det betyder, at i det svenske spørgsmål omhandlende et internationalt samfund, bliver detaljerigdommen reduceret noget, men det mindsker ikke validiteten af spørgsmålet. For mere detaljeret gennemgang af kodningen og indekset validitet og reliabilitet, henvises til bilag 6. De respondenter der ikke har svaret på spørgsmålet eller svaret ved ikke, kommer ikke med i indekset. Men for ikke at miste for mange cases laves indekset med at tage gennemsnittet mindst tre valide svar. Antallet cases med kun tre ud af fire valide svar er ikke overvældende (25 i Sverige og 5 i Danmark) og derfor vurderes ikke at skade validiteten

²⁹ Indekset er delt på den måde at respondenter der har en værdi mellem 0 og 25 er meget anti-autoritære, 25-50 er anti-autoritære, 50-75 er autoritære og 75-100 er meget autoritære (se evt. bilag 6).

³⁰ Todelingen har et skæringspunkt ved 50.

mange svenskere som danskere, der er meget anti-autoritære. Ikke overraskende viser en test, at forskellen på gennemsnit er klart signifikant ($p < .001$), jf. bilag 6.

Tabel 6.2: Det værdipolitiske indeks delt i fire grupper i pct. af vælgerne, samt gennemsnit på det værdipolitiske indeks.

	Todeling		Firedeling				N	Gennemsnit
	Anti-autoritær	Autoritær	Meget anti-autoritær	Moderat anti-autoritær	Moderat autoritær	Meget autoritær		
Danmark	40	60	11	29	40	20	2575	57,5
Sverige	65	35	22	43	29	7	879	45,7

Det lave antal cases i Sverige hænger sammen med at der i Sverige kun stilles holdningsspørgsmål til halvdelen af respondenterne i eftervalgsundersøgelsen, men tjekker man med førvalgsundersøgelsen forrykker det ikke resultaterne for indeksets nævneværdigt, hvilket indikerer at det er acceptabelt at arbejde videre med det lave antal cases.

6.1. Autoritære vælgere og nyhøjre

De svenske vælgere er altså klart mindre autoritære end de danske. Det næste spørgsmål er så, hvordan sammenhængen mellem autoritære holdninger og partivalg ser ud i de to lande. Vi undersøger først sammenhængen med grundholdninger og dernæst holdninger til enkeltissues.

6.1.1. Grundholdninger og nyhøjre

Autoritære grundholdninger er målt ved det værdipolitiske indeks ovenfor. Indekset omfatter fire centrale aspekter og må således anses for meget dækkende. Vi kan først måle sammenhængen mellem grundholdninger og partivalg ved at se på, hvordan vælgerne indenfor partierne fordeler sig holdningsmæssigt. Således viser tabel 6.3. andelen med autoritære grundholdninger inden for de enkelte partier.

Tabel 6.3: Andel med autoritære grundholdninger inden for de enkelte partier. Sverige 2006 og Danmark 2007. Pct.

Sverige	Autoritær	N	Danmark	Autoritær	N
Miljöpartiet	13	56	Enhedslisten	11	84
Vänsterpartiet	20	49	Socialistisk Folkeparti	32	369
Socialdemokraterna	35	268	Socialdemokraterne	53	600
Folkpartiet	25	64	Det Radikale Venstre	23	145
Kristdemokraterna	30	64	Ny Alliance	35	92
Centerpartiet	31	59	Venstre	79	643
Moderaterna	48	201	De Konservative	77	299
Sverigedemokraterna	77	13	Dansk Folkeparti	99	234
Borgerlig blok	38	388	Borgerlig blok	74	1034
Socialdemokratisk alternativ	29	373	Socialdemokratisk alternativ	40	1198

Borgerlig blok Sverige = Centerpartiet, Folkpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna. Socialdemokratisk alternativ Sverige = Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet. Borgerlig blok Danmark = Venstre, De konservative, Ny Alliance. Socialdemokratisk alternativ Danmark = Socialdemokraterne, Det radikale venstre, Socialistisk folkeparti, Enhedslisten.

I både Danmark og Sverige har nyhøjrepartiernes vælgere ikke overraskende de mest autoritære grundholdninger. Det gælder hele 99 pct. af DFs vælgere, mens tallet er 77 pct. for Sd. Om denne forskel er reel, er usikker, idet der i de svenske data kun findes 13 respondenter, der både har svaret på partivalg og på spørgsmålene fra indekset.

Det fremgår imidlertid også, at der er en væsentligt stærkere polarisering mellem partierne i Danmark. Både det mest autoritære (DF) og det mest anti-autoritære parti (Enhedslisten) skal findes i Danmark. Modsat er der ikke særlig stor forskel mellem partierne i Sverige, hvor det kun er Sd der skiller sig ud, efterfulgt af Moderaterna (48 pct.) og Socialdemokraterna (35 pct.). Hvis man ser på regeringsalternativerne i de to lande, minus nyhøjrepartierne, adskiller den borgerlige blok sig i Sverige ikke meget fra det socialdemokratiske alternativ (9 procentpoint), mens der er stor forskel i Danmark (34 procentpoint) - til trods for, at det danske Socialdemokrati faktisk har en overvægt af autoritære vælgere.

Alt i alt levner tabellen ingen tvivl om, at udbredelsen af autoritære grundholdninger er vigtige for tilslutningen til nyhøjre partierne. I Danmark er det de facto en betingelse for at stemme på DF, at man har autoritære grundholdninger. Antallet af svarpersoner i den svenske undersøgelse tillader ikke for håndfaste konklusioner, men peger dog klart på, at også Sd lever af autoritære holdninger.

Det vil dog være interessant at se nærmere på fordelingen og således vil vi forvente, at det især er vælgerne med de stærkeste autoritære holdninger, der stemmer på nyhøjre. Vi er for det første interesseret i at se, hvor mange af de *meget autoritære*, der stemmer på nyhøjre. Og for det andet er vi interesseret i at se, om sammensætningen af disse partiers vælgere adskiller sig markant fra alle andre partier. Derfor skal vi både se på de forskellige holdningsgruppers partivalg og på holdningssammensætningen for de enkelte partiers vælgere.

Besvarelsen af disse spørgsmål er samlet i tabel 6.4. Første sektion viser partivalget inden for de fire forskellige holdningsgrupper fra meget anti-autoritære til meget autoritære, og anden sektion viser fordelingen af de enkelte partiers vælgere på dette indeks. Endelig er også vist en gennemsnitsscore på skalaen 0-100 for de enkelte partiers vælgere. Partierne er ordnet i nogenlunde samme rækkefølge, så der er muligt at sammenligne partierne, selv om ikke alle partier er fuldstændigt ækvivalente.

For at kunne lave analysen med et tilstrækkeligt antal respondenter fra Sverige er der suppleret med data fra førvalgsundersøgelsen, hvor der er spurgt om stemmehensigt. Det forbedrer den statistiske sikkerhed væsentligt og er derfor langt at foretrække, selv om der strengt taget kan være – antagelig ganske små - forskelle mellem de vælgere, der under valgkampen ville stemme på partierne, herunder SD, og de vælgere, der faktisk gjorde det. Der synes dog ikke at være sket voldsomme forskydninger i valgkampens sidste

dage, og vi har for en sikkerheds skyld gennemført de tilsvarende analyser udelukkende for eftervalgsundersøgelsen, jf. bilag 6.

Tabel 6.4: Værdipolitiske grundholdninger og partivalg i Danmark 2007 og Sverige 2006. Holdningsgruppernes partivalg (pct. lodret i sektion 1) og holdningssammensætningen af de enkelte partiers vælgere (pct. lodret i sektion 2 og angivet med gennemsnit i sektion 3).

		Sektion 1 Partiernes andel af værdipolitiske grupper				Sektion 2 Andel af værdipolitisk gruppe i parti				N	Gennemsnit på værdipolitisk indeks
		Meget anti-autoritær	Moderat anti-autoritær	Moderat autoritær	Meget autoritær	Meget anti-autoritær	Moderat anti-autoritær	Moderat autoritær	Meget autoritær		
Danmark	Enhedslisten	18	4	1	0	58	31	8	2	84	28
	Socialistisk Folkeparti	36	21	9	6	27	41	24	8	369	44
	Socialdemokraterne	23	30	25	14	11	37	41	12	600	54
	Det Radikale Venstre	16	9	3	1	30	46	20	3	145	39
	Ny Alliance	3	7	3	1	10	55	32	3	92	49
	Venstre	1	18	35	33	1	21	54	25	643	66
	De Konservative	2	9	18	11	2	21	59	18	299	64
	Dansk Folkeparti	0	0	7	33	0	1	30	69	234	83
N	277	733	995	486	-	-	-	-	-	2491	
Sverige*	Miljöpartiet	13	6	3	0	50	39	11	0	88	31
	Vänsterpartiet	13	4	3	2	51	31	16	2	83	36
	Socialdemokraterna	30	40	35	31	20	47	27	6	502	46
	Folkpartiet	10	8	7	2	31	42	25	2	111	41
	Kristdemokraterna	8	7	7	9	26	41	25	8	104	41
	Centerpartiet	7	7	7	7	24	41	29	6	98	43
	Moderaterna	15	26	34	28	13	43	37	7	357	52
	Sverigedemokraterna	0	1	2	10	0	22	39	39	23	72
N	331	595	394	90	-	-	-	-	-	797	

*De svenske data for sektion 1 og 2 er både for- og efter-valgsundersøgelsen og angiver derfor ikke partiernes vælgere, som de danske data gør. Gennemsnittet er kun for på eftervalgsundersøgelsen.

Som det fremgår af sektion 1 i tabel 6.4, opnår både DF og Sd meget stor tilslutning blandt de meget autoritære vælgere – hhv. 33 pct. og 10 pct. Blandt de ikke-autoritære vælgere er tilslutningen forsvindende. Opgørelsen over sammensætningen i sektion 2 viser dog den nuance, at 22 pct. af Sds vælgere ikke er autoritære. For DF er tallet kun 1 pct.

I begge lande har nyhøjrepartierne et markant mere autoritært vælgerkorps end noget andet parti. Nærmeste konkurrenter er Venstre og Konservative / Moderaterna. Målt på andel autoritære vælgere ligger de næsten på linje med Sd, men det svenske nyhøjreparti har dog en større andel af meget autoritære.

Målt på den modsatte led viser det sig, at DF er lige så stort som Venstre blandt de meget autoritære, hvor i alt 77 pct. stemmer på VKO-blokken. Socialdemokraterne får kun 14 pct. Blandt de moderat autoritære opnår Socialdemokraterne 25 pct., mens VKO-partierne samler 62 pct. Blandt de moderat anti-autoritære samler VK kun 17 pct., og blandt de mest anti-autoritære kun 3 pct. Det er dog venstrefløjen og de Radikale, der løber med stemmerne her: De får tilsammen hhv. 70 og 34 pct.

Blandt de meget autoritære i Sverige er det hovedsageligt Socialdemokraterna og Moderaterna, der deler rovet. Begge partier får tilslutning over hele spektret, og for Socialdemo-

kraterne er variationen kun fra 30 til 40 pct. Moderaterne står lidt svagt blandt de mest anti-autoritære, men har ellers også en ret jævn fordeling af tilslutningen.

Sektion 2 viser at de meget autoritære udgør den største del af vælgerne hos begge nyhøjrepartier³¹, hvilket stemmer overens med forventningen og sammenholdt med sektion 1, må det konkluderes at des stærkere autoritære holdninger des større sandsynlighed for at stemme på et nyhøjreparti. Det afspejler sig også i gennemsnittet for partiernes vælgere på det værdipolitiske indeks, hvor DF og Sd adskiller sig markant fra de andre partier. Afstanden til det nærmeste parti er henholdsvis 16,6 procentpoint i Danmark (Venstre) og 20,4 procentpoint i Sverige (Moderaterne). Det er helt centralt for tesen, fordi det indikerer, at hvis der sker et holdningsskifte i Sverige mod mere autoritære holdninger vil det i større omfang komme SD til gode end andre partier.

Som sagt er holdningsfordelingen i Sverige meget anderledes end i Danmark, så Sd har et mindre rekrutteringspotentiale. Der *findes* dog autoritære og meget autoritære vælgere i Sverige, så det burde ikke helt udelukke, at et autoritært parti kan vinde tilslutning. Men hvor er så de potentielle vælgere for Sd? Bedømt ud fra partivalget i de relevante holdningsgrupper i tabel 6.4, så er det hovedsageligt fra Socialdemokraterne og Moderaterne, Sd må kunne hente vælgere. De to partier mobiliserer tilsammen langt over halvdelen af de autoritære og meget autoritære vælgere. Sammenholdes der med Danmark hvor DFs vælgere i meget høj grad er kommet fra Socialdemokratiet (Nielsen & Risbjerg Thomsen 2003), mobiliserer Socialdemokraterne kun 14 pct. af de meget autoritære vælgere. Det sidste tyder på at det er Socialdemokraterne, som Sd hovedsageligt skal kæmpe mod om vælgere, hvilket også viser sig i de nedenstående analyser af det politiske rum (se kapitel 8).

Sidste analyse af sammenhængen mellem autoritære holdninger og at stemme på et nyhøjreparti er en regressionsanalyse af vælgerens grundholdninger og partivalget. I figur 6.1 er en nærmere beskrivelse af de statistiske værktøjer og mål som sådanne analyser giver.

³¹ Hos Sd er der dog lige så mange autoritære.

Figur 6.1:

Lineær regressionsanalyse

Der skal anvendes to statistiske værktøjer: Multiple Classification Analysis (MCA) og General Linear Model (GLM). Anvendelsen af MCA har den fordel at den tillader brugen af ordinalskalerede variable som uafhængige variable til gengæld skal den afhængige variabel være intervalskaleret, hvilket gælder for alle lineære regressioner. MCA og GLM er metoder til at udføre en lineær regressionsanalyse, hvilket betyder at metoderne kun kan anvendes i tilfælde hvor der er en lineær sammenhæng mellem uafhængige variabel og den afhængige.

Fællesnævneren for de metoder er at de gennem analysen omkoder svarkategorierne til dikotome variable (Variable med to svar kategorier, også kaldet dummy, med værdierne 1 og 0), hvilket medfører at der altid er en lineær sammenhæng mellem en enkelte uafhængige variabel (svarkategori) og den afhængige variabel. De to analyser giver tilsammen mulighed for at få værdier og signifikansniveauer for både den samlede effekt og forklaringsgrad og for den enkelte kategori i de uafhængige variable (parvis test). Ligesom der angives parameterestimerer for alle kategorier.

Sådanne analyser kan dog kun laves hvis visse betingelser er opfyldt. Ud over at der skal være lineær sammenhæng og at de afhængige variabel skal være kontinuert, skal den afhængige variabels residualer være normal fordelt. Residualerne er den afstand fra den estimerede linje, som regressionsanalysen udregner, til den enkelte observation, det vil sige usikkerheden i modellen. Er disse ikke normalfordelt betyder det at der ikke kan estimeres en linje gennem den anvendte model, da der er en anden type sammenhæng mellem den afhængige og uafhængige variabel – det kan eksempelvis være en kurve. Der sidste krav er at der skal være varianshomogenitet mellem residualerne og de estimerede værdier. Det betyder at usikkerheden (residualerne) af den estimerede værdi ikke må stige eller falde med stigning på den estimerede afhængige variabel. Med andre ord så skal den usikkerhed der ligger i modellen være fordelt jævnt over alle estimerede værdier (Ringdal 2001). Disse krav vil blive testet for den enkelte regressionsmodel der udføres i de nedenstående analyser. Metoden er der relativ robust og visse afvigelser fra kravene kan accepteres.

MCA og GLM giver en række output. Eta, sammenhængen mellem den enkelte uafhængige variabel og den afhængige. Beta, Sammenhængen mellem den enkelte uafhængige variabel og den afhængige kontrolleret for de øvrige variable i modellen. R et mål for sammenhængen i variabelen. R^2 angiver hvor stor andel af variansen som modellen forklarer dvs. forklaringskraften. Justeret R^2 angiver forklaringskraften justeret for de tilfældige sammenhænge der findes mellem de uafhængige og den afhængige variabel. Parameterestimererne er de estimerede gennemsnit, der angives kontrolleret, dvs. bivariat, og kontrolleret for de øvrige variable.

Ved at lave en regressionsanalyse kan vi få et mål for, hvor meget værdipolitiske grundholdninger betyder for nyhøjrepartierne og om værdipolitiske grundholdninger betyder mere for nyhøjrepartierne, end det gør for andre partier. Derfor omkodes partivalget i Danmark og Sverige, til en række dikotome variable³², der angiver om man har stemt på partiet eller ej inddrages i regressionsanalysen som uafhængige variable. På den måde får vi et korrelationsmål, eta, der angiver vælgernes sammenhæng med værdipolitiske grundholdninger for det enkelte parti. Resultaterne for regressionen er gengivet som eta korrelation i tabel 6.5.

³² Omkodning kan ses i bilag 6.

Tabel 6.5: Eta korrelation mellem værdipolitisk grundholdninger og parti i Danmark og Sverige

	Eta		Eta
Enhedslisten	0,249 ***	Miljöpartiet	0,193 ***
Socialistisk Folkeparti	0,265 ***	Vänsterpartiet	0,121 ***
Socialdemokraterne	0,092 ***	Socialdemokraterna	0,037
Det Radikale Venstre	0,207 ***	Folkpartiet	0,061
Ny Alliance	0,076 ***	Kristdemokraterna	0,056
Venstre	0,226 ***	Centerpartiet	0,036
De Konservative	0,107 ***	Moderaterna	0,187 ***
Dansk Folkeparti	0,369 ***	Sverigedemokraterna	0,170 ***

De resterende resultater kan findes i bilag 7.

Signifikansniveauerne for eta er fundet gennem bivariate analyser af alle socialiseringsfaktorerne, som er valgt ikke at blive gengivet i bilag.

*** Signifikant på 0,001 niveau; ** Signifikant på 0,01 niveau; * Signifikant på 0,05 niveau.

Eta korrelationen viser, at DF er det parti, der har stærkeste sammenhæng mellem værdipolitiske holdninger og at stemme på partiet. Sd derimod er ikke det parti der oplever den stærkeste sammenhæng, hvilket er Miljöpartiet, men også Moderaterna har større korrelation. Sds lavere korrelation menes dels at hænge sammen med de få respondenter og dels at partiet har enkelte vælgere, som ikke er autoritære³³. Løftes det op i en større sammenhæng viser tabel 6.5 der for stort set alle partierne i Danmark er en god sammenhæng, der er signifikant, hvilket tyder på at værdipolitiske spørgsmål har betydning for partivalget. I Sverige derimod er der kun få partier der har signifikante korrelationer og værdierne er samlet set noget lavere end i Danmark, hvilket peger på at værdipolitiske grundholdninger ikke betyde lige så meget. Set i det lys er Sd signifikante korrelation med meget få respondenter et udtryk for at værdipolitik betyder meget for at stemme på Sd.

Drages resultaterne fra tabel 6.5 ind i diskussionen om, hvorfra Sd skal hente sine vælgere i fremtiden, så peger eta korrelationen på at de skal komme fra Moderaterna, idet deres vælgere, i højere grad end Socialdemokraternas vælgere, ser ud til at stemme efter værdipolitiske grundholdninger. Derfor er det muligt for Sd at kapre disse vælgere selvom der ikke kommer øget fokus på værdipolitiske spørgsmål, idet Moderaterna har svært ved at føre autoritær politik, som koalitionspartner til midterpartierne, jf. Green-Pedersen (2008).

- * -

Analysen af vælgernes grundholdninger viser tydeligt at nyhøjrepartierne appellerer til autoritære vælgere og meget autoritære vælgere har større sandsynlighed for at stemme på nyhøjrepartier, uanset om værdipolitiske spørgsmål har stor betydning for vælgerne som helhed. Autoritære grundholdninger er i det hele taget noget der ligner en betingelse for at stemme på nyhøjre, hvilket stemmer overens med tesens antagelse om at der er

³³ Den valgte grænseværdi for hvem der er autoritære kan derfor have haft en betydning. I tabel 6.4, ser vi nemlig at disse vælgere ikke befinder sig langt fra grænseværdien.

sammenhæng mellem graden af autoritære holdninger og tendensen til at stemme nyhøjre.

6.1.2. Holdninger til enkeltissues og nyhøjre

Anden del af dette kapitel vil undersøge sammenhængen mellem de mere volatile enkeltissues, der modsat grundholdningerne ikke er rodfæstet i samfundsmæssige skel, gennem socialisering, men mere bliver præget af den politiske kontekst. Det betyder at holdninger til enkeltissues mere afspejler den politiske kontekst og situationen for nyhøjrepartierne ved sidste valg, hvilket kan give et anderledes indtryk af nyhøjrepartiernes mobiliseringspotentialer. Derudover kan der bedre gives et billede af, hvilke emner der betyder mest for nyhøjres mobilisering og om der er forskel heri mellem Danmark og Sverige.

Undersøgelsen er gennemført ved at lave en sammenligning mellem, hvordan DFs og Sds vælgere forholder sig til en række autoritære enkeltissues, sammenholdt med de andre partier. Først ser vi på en række issues, der er direkte sammenlignelige. Derefter behandles nogle issues, hvor spørgsmålsformuleringen er forskellig, men alligevel må antages at være nogenlunde ækvivalerende. Der fokuseres især på indvandringsspørgsmålet og aspekter heraf - herunder også det nationale, der af flere fremhæves som et vigtigt emne fremover for nyhøjrepartier (fx Ivarsflaten 2008)³⁴.

Først ser vi på de fire issues, der indgår i det værdipolitiske indeks ovenfor, men denne gang enkeltvis. Dernæst inddrages to nye spørgsmål der går på henholdsvis forbud mod køb af seksuelle ydelser og homoseksuelles ret til adoption. Ved at inddrage disse spørgsmål gives et bredere billede af de værdipolitiske holdningers fordeling i Danmark og Sverige. Begge spørgsmål dække aspekter af autoritære holdninger, jævnfør definitionen af autoritære holdninger i kapitel 3.

³⁴ Se i øvrigt kapitel 3, hvor nyhøjrepartiernes kendetegn defineres.

Tabel 6.6: Fordelingen af vælgernes holdninger til sammenlignelige enkeltissues fordelt på parti i Danmark og Sverige, angivet som 0 til 100, hvor nul er antiautoritær holdning og 100 er autoritær.

		Færre eller flere flygtninge	Strengere straffe for voldsforbrydere	Ulandsbistand	International indretning af samfundet	Køb af seksuelle ydelser	Homoseksuelles ret til adoption
Danmark	Socialdemokraterne	48	81	43	44	53	46
	Socialistisk Folkeparti	36	70	28	41	58	35
	Enhedslisten	21	49	11	33	59	30
	Det Radikale Venstre	33	67	27	31	50	37
	Ny Alliance	43	80	41	33	53	47
	Venstre	66	86	67	43	49	66
	De Konservative	64	85	65	42	53	63
	Dansk Folkeparti	86	95	84	64	43	67
Total	54	81	51	44	52	53	
Sverige	Socialdemokraterna	51	68	27	39	68	51
	Vänsterpartiet	33	57	23	30	57	38
	Miljöpartiet	28	54	15	25	54	25
	Folkpartiet	45	65	28	25	65	48
	Kristdemokraterna	46	61	26	32	61	72
	Centerpartiet	48	66	31	26	66	50
	Moderaterna	58	75	41	32	75	54
	Sverigedemokraterna	83	87	54	65	87	73
Total	49	68	31	33	68	51	

Antallet af respondenter svinger lidt fra issue til issue, men i Danmark når antallet på intet tidspunkt under 2.487 mens antallet af respondenter i Sverige ikke når under 774. Sverigedemokraterna er igen kun repræsenteret med 13 respondenter. Formuleringerne af det enkelte spørgsmål findes i bilag 6, sammen med marginalfordelingerne for stikprøverne.

Det mest bemærkelsesværdige i ovenstående figur er ikke nyhøjrepartierne er mere autoritære end de andre partier, men derimod at de svenske vælgere ser ud til at have lige så autoritære holdninger til flygtninge, som de danske vælgere. Det peger på at der er et mobiliseringspotentiale for Sd på spørgsmål om immigration, hvilket vi vil se nærmere på i det nedenstående. På de tre andre spørgsmål der indgår i det værdipolitiske indeks er de danske vælgere dog mere autoritære. Ser vi de to nye er de svenske vælgere mere autoritære på spørgsmålet om forbud mod seksuelle ydelser, mens de er lige autoritære på spørgsmålet om homoseksuelles ret til adoption. Denne fordeling af holdningerne på de nye spørgsmål kan hænge sammen med at de er politiseret i forskelligt i de to lande³⁵, men det understreger sammen med indvandringsspørgsmålet, at der i det svenske vælgerkorps er vælgere med autoritære holdninger. Disse vælgere befinder sig hovedsageligt, hos Socialdemokraterna og Moderaterna, akkurat som analysen af grundholdningerne viste. I det hele taget viser den ovenstående tabel overordnet set det samme som grundholdningerne, idet vælgerne grupperer sig mere efter værdipolitiske holdninger i Danmark, mens vælgernes holdninger i de forskellige partier i Sverige befinder sig på ca. samme niveau.

³⁵ For eksempel er spørgsmålet om forbud mod køb af seksuelle ydelser i Sverige blevet til et spørgsmål om hvor hårdt man skal straffe dem der forbryder sig mod det allerede gennemførte forbud og kommer derfor til at ligge i forlængelse af andre lov og orden spørgsmål. I Danmark derimod kommer spørgsmålet mere til at dreje sig om hvorvidt det er den rigtige måde at løse et socialt problem på og trækker derfor ikke i samme omfang på lov og orden, men måske snarere socialpolitiske spørgsmål, hvilket hænger sammen med at der ikke er gennemført et forbud.

Det skal dog bemærkes at nyhøjrepartierne, særligt udskiller sig på tre spørgsmål - flygtninge, ulandsbistand og international indretning af samfundet - hvilket alle er issues, der tidligere er omtalt som afgørende for nyhøjrepartier (Betz 1994, Ivarsflaten 2008, Goul Andersen 2003, Rydgren 2006b). Således ser partiernes mobiliseringsprofil ud til at være den samme på de mest betydende issues. Sammenlignes de to nyhøjrepartier, findes det at der er ca. samme forskel mellem partierne, som der er mellem vælgerne i de to lande, dog adskiller Sd sig lidt mere end DF fra vælgerne³⁶.

Det er meget interessant at de svenske vælgere er stort set lige så autoritære som de danske på flygtningespørgsmålet, set i relation til Sds mobiliseringspotentiale. Derfor vil vi nu se nærmere på immigrationsissues og det nationale aspekt, som også er vigtigt for nyhøjrepartier. Tabel 6.7 og 6.8 angiver således vælgernes holdninger til issues der er ækvivalerende mellem Danmark og Sverige.

Tabel 6.7: Vælgernes holdninger til nationale og immigrations issues fordelt på parti i Danmark, angivet som 0 til 100, hvor nul er antiautoritær holdning og 100 er autoritær..

Danmark	Flygt./indv. samme ret til social bistand	Arbejdsgiver foretrækker dansker	Import af kvalificeret arbejdskraft	Indvandring trussel mod national egenart
Enhedslisten	20	20	34	10
Socialistisk Folkeparti	38	29	35	26
Socialdemokraterne	49	38	39	37
Det Radikale Venstre	39	22	26	22
Ny Alliance	52	32	27	29
Venstre	68	44	33	58
De Konservative	65	42	33	50
Dansk Folkeparti	82	67	51	85
Total	56	40	36	45

Spørgsmaalformuleringerne kan findes i bilag 6, ligesom marginalfordelingerne for alle vælgere.

³⁶ Det kan hænge sammen med det lave antal respondenter, der er med i den svenske undersøgelse, hvilket der er to årsager til. For det første er der med det lave antal respondenter kun en ringe statistisk sikkerhed i det der kan siges om Sds vælgere. For det andet kan det være et tabu at sige, at man har stemt på Sd, hvilket får de respondenter der ikke er så overbeviste Sverigedemokrater til enten at lade være med at svare på partivalg, eller at svare et andet parti. Der er noget der kan tyde på at det er tabuet der gør sig gældende i og med Sd er underrepræsenteret i undersøgelsen (I eftervalgundersøgelsen har de kun 2,1 pct. af stemmerne mod 2,9 pct. ved valget) og der er et vist frafald i partivalg I Sverige udgør andelen af dem der ikke kun huske parti eller ikke vil svare 3,1 pct. mens det kun er 1,4 pct. i Danmark. Regnes de respondenter med der har svaret at de ikke har stemt eller stemt blankt er frafaldet i Sverige oppe på 15 pct., mens det i Danmark kun er 3,2 pct. Med andre ord er det svært at udtale sig om detaljerede forskellene i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige ud fra de ovenstående data, men det er sikkert at der er en tendens til at begge partier er de mest autoritære på værdispørgsmål.

Tabel 6.8: Vælgernes holdninger til nationale og immigrations issues fordelt på parti i Sverige, angivet som 0 til 100, hvor nul er antiautoritær holdning og 100 er autoritær.

Sverige	Støtte til at bevare indvandreres kultur	Indføre sprogtest for statsborger-skab	Øge arbejdskrafts-indvandring	Satse på et samfund med trad. svenske værdier	Satse på et multikulturelt samfund
Miljöpartiet	49	34	54	33	12
Vänsterpartiet	56	38	57	33	21
Socialdemokraterna	65	58	60	53	30
Folkpartiet	71	68	52	45	26
Kristdemokraterna	59	67	52	55	22
Centerpartiet	63	67	52	56	30
Moderaterna	75	73	55	54	35
Sverigedemokraterna	81	79	83	74	64
Total	66	61	57	51	30

Spørgsmålsformuleringerne kan findes i bilag 6, ligesom marginalfordelingerne for alle vælgere.

Det er ikke overraskende at nyhøjrepartierne i både tabel 8.9 og 8.10³⁷ kommer ud med den største modstand mod indvandring og indvandrere ligesom der værnes om de nationale værdier og det traditionelle samfund. Til gengæld er det overraskende at svenskerne score en højere værdi end danskerne på alle tre immigrationsissues, hvilket ikke stemmer overens med det billede der ofte tegnes af immigration i Sverige. Spørgsmålene er godt nok ikke 100 pct. sammenlignelige, men afdækker under alle omstændigheder nogle af de samme forhold i begge lande, derfor er der i hvert fald krudt nok i denne observation til at konstatere at svenskernes holdninger til immigration ikke er mindre autoritære end danskernes. Det betyder også at der ligger en mobiliserings reserve på dette spørgsmål for Sd og forholdes de svenske vælgere immigrationsholdninger til en dansk kontekst, hvor spørgsmålet er yderst politiseret, kan disse holdninger betyde store forskudninger mellem partierne, sådan som vi så det i 2001 i Danmark (Goul Andersen & Borre 2003), såfremt spørgsmålet politiseres i Sverige.

Ser vi på hvilke partiers vælgere der har de mest autoritære indvandrerholdninger, så skille de borgerlige partier sig ud på de spørgsmål der drejer sig om at støtte indvandrerne³⁸ og integrationen³⁹. Mens det er socialdemokraterne og henholdsvis Socialistisk Folkeparti og Vänsterpartiet der har størst modstand mod arbejdskraftsindvandring. Det kan hænge sammen med den måde som spørgsmålene italesættes på, idet arbejdskraft indvandringen italesættes som et spørgsmål om liberaliseringer på arbejdsmarkedet, mens flere flygtninge og integration italesættes, som et kulturelt problem, ergo som værdipolitiske spørgsmål. Men Socialdemokratiernes vælgere er i det hele taget næsten lige så autoritære som de borgerlige partier, hvilket er helt i overensstemmelse med specialets

³⁷ Tabellerne er opstillet på den måde at de første tre spørgsmål (længst mod venstre) går på indvandring mens de(t) sidste (længst mod højre) går på det nationale.

³⁸ Danmark: Flygt./indv. samme ret til social bistand. Sverige: Støtte til at bevare indvandreres kultur.

³⁹ Danmark: Arbejdsgiver foretrækker dansker. Sverige: Indføre sprogtest for statsborger-skab.

undertese om at arbejderne er mere autoritære, idet Socialdemokratiet må betragtes som et arbejderparti⁴⁰.

Ser man på resultaterne i tabel 6.7 og 6.8 gennem den optik som Green-Pedersen anvender på de borgerlige partiers incitamenter til at føre autoritær værdipolitik. Bliver det klart at Sd muligvis kan tage vælgere fra Moderaterna idet centrum-højrepartierne vil falde fra, som koalitions partnere hvis Moderaterna fører autoritær værdipolitik og dermed gøre det umuligt at genvinde regeringsmagten. Det er særligt aktuelt fordi Sd ser ud til at få større fodfæste blandt vælgerne (Svenska Dagbladet 15.6.2008, 24.8.2008) og dermed øges kan presset øges på Moderaterna, idet deres vælgere i højere grad end andre vælgere stemmer efter værdipolitiske spørgsmål (se ovenfor). Det kan betyde en endelig åbning for Sd hvis fx Moderaterna føler sig nødsaget til at indtage en mere autoritær værdiposition, fordi den politiske konkurrence i så fald vil blive mere centreret om værdipolitiske spørgsmål. Dette scenarie og andet der relaterer sig til den politiske konkurrence og mulighedsstrukturerne vil blive analyseret mere dybdegående i kapitel 8.

I den svenske tabel (8.10) går de to sidste to spørgsmål på det nationale aspekt af autoritære holdninger og her adskiller Sds vælgere sig igen kraftigt og distancere sig vælgerne hos de andre partier, hvilket DFs vælgere også gør på det ækvivalerende danske spørgsmål. I Sverige er det igen de borgerlige partier, der er mest autoritære efter Sd, men Socialdemokratiet følger ganske tæt efter. Derfor efterlades der også på disse spørgsmål et billede af, at Sd har et mobiliseringspotentiale, men det er næppe lige så stort, idet der er betydelig afstand til de øvrige vælgere, særligt på spørgsmålet om et multikulturelt samfund. I Danmark viser samme billede sig for det nationale aspekt⁴¹, men her er Socialdemokraterne ikke helt så tæt på DF og de borgerlige. Det kan der være flere forklaringer på, men det kan hænge sammen med at Socialdemokraterne i 2007 havde De Radikale som koalitions partner og derfor ikke kunne gå med på den retorik, som de borgerlige og DF anlagde på det kulturelle område. Derudover kan de vælgere, for hvem det nationale aspekt er vigtigt, have valgt at stemme på et af VKO partierne, der under Muhammedkrisen, var stålsatte mod at skulle tage hensyn til religiøse følelser over ytringsfriheden, hvilket anses en særlig dansk (demokratisk) værdi.

6.2. Konklusion

Sammenhængen mellem autoritære holdninger og tilslutning til nyhøjrepartier viser sig både på grundholdninger og enkeltissues at være relativt stærk. De to antagelser om sammenhængen mellem holdninger og partivalg og sammenhængen mellem autoritære holdninger og nyhøjre kan derfor understøttes og tesen om at forskellen mellem Danmark og Sverige i tilslutningen til nyhøjre, har en vis forklaringskraft. Forklaringskraften

⁴⁰ I Danmark er en stor del af arbejderne imidlertid skiftet til borgerlige partier, særligt Venstre, og DF.

⁴¹ I Danmark er der kun et spørgsmål der går på det nationale: Indvandring trussel mod national egenart.

bliver dog stækket af at issues vedr. immigration peger på, at holdningsforskellene ikke gælder alle værdipolitiske områder.

Det er endvidere klart ud fra de ovenstående analyser, at de danske vælgere er mere autoritære end de svenske, og at dette er en del af baggrunden for den større succes for nyhøjrepartiet i Danmark. Men når det gælder konkrete issues vedr. immigration, er landeforskellen nok alligevel ikke så stor, som det ellers kunne forventes. Der er ikke fuldt sammenlignelige data, men meget kan tyde på, at mobiliseringspotentialet for Sd undervurderes ud fra grundholdningerne alene. Analyserne peger ligeledes på, at Sds vælgere i fremtiden skal findes hos især Moderaterna og Socialdemokraterna, hvor det i første omgang ser ud til at det er Moderaterna der kan miste vælgere, pga. deres position som regeringsparti. Men på lidt længere sigt vil det være Socialdemokraterna, som Sd vil kæmpe om vælgere med, hvilket hænger sammen med at arbejderne, der i stort omfang stemmer på Socialdemokraterna, er prædisponerede til at have autoritære holdninger. Denne prædisponering og misforhold mellem arbejderne og de socialistiske partier vil vi tage op i nedenstående analyse.

Kapitel 7 - Arbejderne og nyhøjre

I dette kapitel tager vi hul på analysen af specialets første undertese som er, at forklaringen på den lave tilslutning til nyhøjre i Sverige skyldes de svenske arbejdere og lavt uddannedes anti-autoritære holdninger. Som omtalt i kapitel 2 er det en klassisk antagelse, at arbejdere og lavt uddannede er prædisponerede for autoritære holdninger. Men arbejderpartierne har traditionelt ikke ført autoritær værdipolitik. Iflg. Lipset (1960) betød disse holdninger derfor ikke så meget, fordi arbejderne stemte på arbejderpartierne ud fra økonomiske interesser. Men får værdipolitikken større vægt, kan det skabe et misforhold. Det ser ud til, at dette misforhold ikke er aktiveret i Sverige i samme omfang som i Danmark. Desuden har tidligere analyser af nyhøjre i Danmark og Sverige vist, at de svenske arbejdere har større tilknytning til arbejderbevægelsen og dens organisationer end de danske arbejdere, hvilket kunne pege på, at misforholdet ikke er aktiveret i Sverige. Tilknytningen til arbejderbevægelsen viser sig ved, at arbejderne i større grad har en arbejderidentitet i Sverige (Rydgren 2005a), og det rejser spørgsmålet om tilknytningen til arbejderbevægelsen, dvs. fagforeninger og partier, også har indflydelse på graden af autoritære holdninger. Derfor skal vi i dette kapitel afdække om arbejderne er mindre autoritære i Sverige og om tilknytningen til arbejderbevægelsen har en betydning for dette forhold. Analyserne i dette kapitel er kun første skridt i efterprøvningen af, om det netop er arbejdernes holdninger der er afgørende for den begrænsede succes for nyhøjre i Sverige, og hvad det i givet fald skyldes, idet misforholdet mellem arbejdere og socialistiske partier hænger sammen med betydningen af den værdipolitiske skillelinje for partivalget, hvilket vi ser nærmere på i kapitel 8.

7.1. Frisindede arbejdere i Sverige?

Første led er altså at afdække, om arbejderne og de lavt uddannede er mindre autoritære i Sverige end i Danmark. Vi skal derfor sammenligne udbredelsen af autoritære holdninger i tre forskellige erhvervsgrupper: Blandt arbejdere, funktionærer og selvstændige. Derfor stilles det værdipolitiske indeks, der blev opstillet i det kapitel 6, overfor en selv-kategorisering⁴² af hvilken "erhvervsgruppe" respondenterne tilhører⁴³.

⁴² Der anvendes i disse analyser én variabel hvor alle erhvervsaktive respondenter er blevet spurgt, hvilket erhverv de tilhører. Disse grupper er rekodet til arbejder, funktionær og selvstændig (se bilag 7).

⁴³ Erhvervsgruppespørgsmålet er i Danmark kun stillet til den erhvervsaktive del af befolkningen, hvilket gør at denne del af undersøgelsen ikke er repræsentativ for den samlede vælgerskare. Det menes imidlertid ikke at udgøre et problem i forhold til at sammenligne med de øvrige resultater. Der laves en test for at det ikke er en forkert antagelse idet gennemsnittet på det værdipolitiske indeks sammenlignes mellem vælgerskaren (tabel 6.2) og den erhvervsaktive del af vælgerne (tabel 7.1). Testen består af en signifikanstest for forskellen i gennemsnit. Udregningen i testen kan finde i bilag 7 og viser at der ikke er statistiske signifikant forskel og derfor kan der generaliseres til den samlede vælgerskare.

Tabel 7.1: Erhvervsgruppe og firedeling af værdipolitisk indeks i Danmark og Sverige, angivet som pct. af værdipolitisk gruppe, samt gennemsnit på værdipolitisk indeks.

		Meget Anti autoritær	Moderat anti- autoritær	Moderat autoritær	Meget Autoritær	N	Gennemsnit værdipolitisk indeks
Danmark	Arbejder	16	28	34	40	505	63
	Funktionær	71	63	57	50	942	56
	Selvstændig	13	9	8	11	151	58
	Total	100	100	100	100	1598	58
Sverige	Arbejder	25	41	56	75	357	52
	Funktionær	66	53	41	15	402	40
	Selvstændig	9	6	4	10	49	43
	Total	100	100	100	100	808	46

Erhvervsgrupperne er kodet til kun at indeholde tre grupper, hvilket kan ses i bilag 9.

Som det fremgår af tabel 9.1, er arbejderne både i Danmark og Sverige mere autoritære end funktionærer og selvstændige, idet gennemsnittet på det værdipolitiske indeks er væsentlig højere for arbejdere i begge lande. Niveauet er dog ikke det samme, idet svenskerne er mindre autoritære end danskerne. Det er ligeledes tydeligt, at arbejderne udgør et vælgerpotentiale for Sd, idet arbejderne udgør 75 pct. af de meget autoritære og 56 pct. af de moderat autoritære. Det understøtter endvidere, at der er et misforhold mellem arbejderens socialistiske stemmetilbøjelighed og det værdipolitiske standpunkt, hvilket vi ser nærmere på i den nedenstående tabel 7.4.

Først skal dog se nærmere på de lavt uddannede. Da de fleste arbejdere også har lav uddannelse, kan det ikke undre, at man også i begge lande finder en markant forskel mellem uddannelsesgrupperne⁴⁴, jf. tabel 7.2. Forskellen i gennemsnit mellem folkeskole- og gymnasieuddannede, er næsten den samme i begge lande (13 procentpoint). Effekten af uddannelse synes altså at være universel. Det samme kan ikke siges om arbejderne, hvilket understreger forskellen i, hvad der er afgørende for, at henholdsvis arbejderne og de lavt uddannede har autoritære holdninger. Arbejderne har lavt uddannede holdninger fordi de socialiseres ind i dem gennem arbejdsrelationer og opvækst, mens de lavt uddannede har mere autoritære holdninger end de gymnasieuddannede fordi der gennem gymnasieuddannelsen tillæres anti-autoritære grundholdninger⁴⁵.

Tabel 7.2: Skoleuddannelse og gennemsnit på værdipolitisk indeks

		Folkeskole	Gymnasium
Gennemsnit på værdipolitisk indeks	Danmark	62	49
	Sverige	54	41

⁴⁴ Uddannelse er her operationaliseret til skoleuddannelse, idet det er den almene uddannelse i de unge år der menes at forme holdninger mest. Dermed ikke sagt at erhvervsuddannelser og videregående uddannelser ikke har tilsvarende effekter, men disse menes at blive indfanget med sondringen i erhvervsgrupper. Operationaliseringen er videre at det afgørende er om respondenterne har haft en skoleuddannelse ud over folkeskolen, dvs. om respondenterne har fået en gymnasial uddannelse. Derfor arbejderes der med en dikotom variabel, der angiver folkeskole og gymnasial skoleuddannelse (se bilag 7).

⁴⁵ I dag er det svenske skolesystem sådan indrettet at stort set alle får en gymnasial uddannelse, idet der er indført en gymnasial uddannelse også for håndværksmæssige fag (2-årig). Denne gymnasiale uddannelse er

Danske arbejdere er mere autoritære end de svenske, men forskellen mellem arbejdere og de to øvrige grupper er faktisk størst i Sverige. Ligeledes er der når erhvervsgrupperne sammenlignes mellem lande mindst forskel mellem arbejderne. Det stemmer ikke overens med forventningen. Forskellen i gennemsnit på det værdipolitiske indeks mellem arbejdere i Danmark og Sverige er således 11 procentpoint, mens det for begge de andre erhvervsgrupper er 15 procentpoint (se tabel 7.1). Det stemmer heller ikke overens med resultater på andre data. Således viser ESS-data fra 2002-2005, at effekten af stilling er størst i Danmark (se tabel 7.3).

Denne forskel i resultaterne kan måske delvist skyldes forskelle i måling af værdipolitikken – eller erhvervsgruppe – i de to undersøgelser⁴⁶. Men forskellen kan også afspejle bevægelser i holdningerne, hvilket der er tegn på i dataene. Med forbehold for, at holdningsindeksene ikke er identiske, viser en sammenligning af gennemsnittet på lande fra ESS (tabel 7.3) og gennemsnittene fra de seneste valgundersøgelser (tabel 7.1), at Danmark har højere grad af autoritære holdninger, mens Sverige ender noget lavere i denne undersøgelse, dvs. mere antiautoritær.

Tabel 7.3: Gennemsnit på værdipolitisk indeks delt på erhvervsgrupper og land, på ESS data.

	Danmark	Sverige	Forskel i gns ¹
Selvstændig	55	52	3
Funktionær	55	49	6 **
Arbejder	61	52	9 **
Samlet	57	50	7 **

*) Signifikant forskel i gennemsnit på 0,05-niveau

***) Signifikant forskel i gennemsnit på 0,01-niveau

1) Signifikansniveauet udregnet gennem T-test for forskel i gennemsnit

Det tyder på, at der er sket en holdningsændring i Sverige. Gennemsnitsmålene for erhvervsgruppernes tyder på,⁴⁷ at både de selvstændige og funktionærerne i Sverige er blevet mindre autoritære, mens de svenske arbejdere er lige autoritære i begge undersøgelser. Denne tolkning skal som sagt tages med forbehold, men det kan være tegn på, at der er bevægelser i de autoritære holdninger i Sverige, mens det virker til at være mere stabilt i Danmark.

Det kunne se ud til, at nyhøjre kunne have et vælgerpotentiale navnlig blandt arbejderne og de lavt uddannede i Sverige. Arbejderne udgør den mest autoritære erhvervsgruppe, og der er mange af dem⁴⁸. Nyhøjrepartierne henter også ofte en overvægt af tilslutning blandt arbejdere og lavt uddannede (se fx Goul Andersen & Björklund 1990, Kitschelt 1995). I hvilken grad det er tilfældet i Danmark og Sverige, er belyst i tabel 7.4.

kodet med under folkeskole af to hensyn. For det første fordi de anti-autoritære værdier menes tillært gennem den boglige og almene gymnasiale uddannelse og for det andet for at kun sammenligne med det danske uddannelsessystem. Forskellen mellem det danske skolesystem og det svenske fanges dog ikke helt med denne kodning, men stort set.

⁴⁶ Erhvervsgruppe er i ESS kodet ud fra stilling, og det værdipolitiske indeks der anvendes er lavet ud fra andre og flere spørgsmål.

⁴⁷ I Danmark er der kun marginale ændringer (se bilag 7).

⁴⁸ Der er muligvis flere i Danmark end ovenstående tabel afslører idet der i den ikke erhvervsaktive del af befolkningen (særligt blandt pensionisterne) er mange tidligere arbejdere.

Tabel 7.4: Partiernes andel i pct. af erhvervsgrupper og uddannelse, procenturet på parti.

	Erhvervsgruppe				Skoleuddannelse		
	Arbejder	Funktionær	Selvstændig	N	Folkeskole	Gymnasium	N
Socialdemokraterne	40,9	56,4	2,7	369	70,4	29,6	568
Det Radikale Venstre	21,4	64,3	14,3	84	31,3	68,7	134
De Konservative	20,6	65,1	14,3	189	53,0	47,0	266
Socialistisk Folkeparti	34,6	57,0	8,3	228	45,1	54,9	339
Dansk Folkeparti	45,3	42,6	12,2	148	82,7	17,3	214
Venstre	23,8	63,4	12,8	399	68,8	31,2	577
Ny Alliance	17,6	70,6	11,8	51	49,4	50,6	83
Enhedslisten	25,5	67,3	7,3	55	45,1	54,9	82
Total	30,9	59,4	9,7	1543	61,4	38,6	2284
Vänsterpartiet	59,4	37,5	3,1	64	35,4	64,6	65
Socialdemokraterna	57,4	39,6	3,0	338	49,2	50,8	356
Centerpartiet	41,9	47,3	10,8	74	39,8	60,2	83
Folkpartiet	33,8	63,8	2,5	80	27,1	72,9	85
Moderaterna	30,5	60,2	9,2	249	34,8	65,2	279
Kristdemokraterna	28,4	65,7	6,0	67	31,1	68,9	74
Miljöpartiet	47,5	47,5	4,9	61	12,9	87,1	70
Sverigedemokraterna	80,0	20,0	0,0	20	36,4	63,6	22
Total	45,2	49,1	5,7	984	37,6	62,4	1065

Som det fremgår af tabel 7.4 er der i Sverige noget flere arbejdere end i Danmark, mens Danmark har en noget større andel lavt uddannede. Det skyldes nok hovedsageligt afgrænsningen af grupperne som anvendes i denne sammenhæng, men det menes ikke at have indflydelse på resultaterne.

Både DF og Sd har overvægt af arbejdere i vælgerkorpset, og de er samtidig de partier der har den største andel af arbejdere. Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti har også en overrepræsentation af arbejdere, men den er væsentligt svagere end hos DF. I Sverige har alle venstrefløjspartierne overrepræsentation af arbejdere, men ingen af partierne når Sds meget høje andel arbejdere. Sammenhængen mellem uddannelse og tilslutningen til nyhøjrepartierne er ikke helt så entydig. DF har som forventet den største andel af lavt uddannede blandt samtlige de danske partier (en overrepræsentation på 21 procentpoint). Sd har derimod ikke overrepræsentation af lavt uddannede, men har nogenlunde samme andel som i hele vælgerkorpset. Det er umiddelbart mod forventningen. Paradokset med, at Sd har en stor andel arbejdere og samtidig en stor andel med gymnasial uddannelse har imidlertid to årsager. For det første, at man i Sverige har en anden uddannelsesstruktur. Derfor har en stor del af arbejderne i Sverige en ”gymnasial uddannelse”⁴⁹. Derudover kan anvendelsen af selvangivet erhvervsgruppe have angivet flere arbejdere i Sverige end i Danmark, hvorfor der kommer et større overlap mellem uddannelse og erhvervsgruppe i Sverige.

⁴⁹ Dette har jeg puslet en del med og fandt frem til at det også er gældende i andre undersøgelser. ESS-undersøgelserne viser således at lige over 30 pct. af arbejderne har en gymnasial uddannelse, mens de tilsvarende til i Danmark er 7 pct. Dette er nogle noget andet tal end vi finder i denne undersøgelse, men variablene adskiller sig også, ved at erhvervsgruppe er fundet på baggrund af stilling og selvplacering som i denne analyse.

Det forklarer dog ikke nødvendigvis, hvorfor de lavt uddannede, udgør så lille en andel af Sds vælgere sammenlignet med DF. Det kan muligvis hænge sammen med det lave antal respondenter hos Sd. En anden mulig forklaring fremkommer, hvis resultatet anskues gennem modellen for holdningsdannelse som blev opstillet i det kapitel 2, idet det kan hænge sammen med de mere uddannedes evne til at afkode de politiske budskaber. Forholder det sig på den måde, at dem med gymnasial uddannelse er bedre i stand til at forbinde deres autoritære grundholdninger⁵⁰ med budskaberne fra den politiske elite, gør det dem i stand til at yde større modstand mod de anti-autoritære budskaber fra den svenske politiske elite. Dermed gør det dem i stand til at stemme efter deres autoritære holdninger, dvs. på et nyhøjreparti. Modellen for holdningsdannelse foreskriver dog, at det er den politiske viden og engagement der er afgørende for evnen til at forbinde grundholdninger og politiske budskaber. Uddannelse kan dog antages at have en form for effekt på politisk viden (Hansen 2007), hvilket dog ikke skal behandles yderligere.

Det er gennem det ovenstående blevet klart, at arbejderne og de lavt uddannede er mere autoritære i Danmark end i Sverige, og at arbejderne i højere grad end andre erhvervsgrupper stemmer på nyhøjrepartierne. Ligeledes må det konstateres, at arbejderne er den mest autoritære erhvervsgruppe i begge lande, hvorfor det ikke giver mening at tale om frisindede arbejdere. De lavt uddannede, er sværere at sige noget generelt om, men at dømme ud fra DF, der er det mest etablerede af de to partier, stemmer lavt uddannede også i højere grad på nyhøjre end på andre partier. Men det er også klart, at arbejderne og de lavt uddannede i Sverige i meget større omfang stemmer på Socialdemokratiet, end tilfældet er i Danmark, og derfor er det næste vi vil undersøge nærmere, om arbejderne og de lavt uddannede i Sverige er tættere knyttet til arbejderpartierne og fagbevægelsen, end tilfældet er i Danmark, og om dette har indflydelse på holdningerne i anti-autoritær retning.

7.2. Fagbevægelsen og socialistiske partiers påvirkning af arbejdernes holdninger

Det har været pointeret i tidligere analyser af nyhøjre i Danmark og Sverige, at de svenske arbejdere har større tilknytning til arbejderbevægelsen og dens organisationer end de danske. Det viser sig ved, at arbejderne i større grad har en arbejderidentitet i Sverige (Rydgren 2005a), men spørgsmålet er om tilknytningen i arbejderbevægelsen, dvs. fagfor- eninger og partier, også har indflydelse på graden af autoritære holdninger. Både i Danmark og Sverige har der traditionelt set har været meget høj organisationsdensitet på arbejdsmarkedet, men i begge lande er den faldet siden midten af 1980'erne, selvom det

⁵⁰ Som stort set alle Sds vælgere har, se kapitel 6.

stadig er højt sammenlignet med andre lande (Visser et. al 2004)⁵¹. Det giver ikke den store mening at undersøge graden af organisationsdensitet nærmere gennem valgundersøgelserne, da der kan være en række usikkerheder, derfor konstaterer vi blot, at der er høj organisationsdensitet i begge lande.

Den eneste måde vi kan måle tilknytningen til fagforeninger og partier på, er ved at se på, om respondenterne er medlemmer af en fagforening, og i hvor høj grad respondenterne føler tilknytning til et parti. Derfor kan der ikke måles direkte på arbejderidentitet, som vel nok er den bedste indikator af tilknytningen, men med målingerne på medlemskab af fagforening og tilknytning til partiet menes tilknytningen til arbejderbevægelsen i tilstrækkelig grad at være afdækket. Spørgsmålene er angivet i tabel 7.5.

Tabel 7.5: Spørgsmål der afdækker fagforeningsmedlemskab og partitilknytning

Faktor	Danmark	Sverige
Fagforeningsmedlemskab	<p>Er du medlem af en fagforening?</p> <p>Kategori: Fagforeningsliste og Nej.</p>	<p>Är Du medlem av någon facklig organisation eller organisation för företagare eller någon annan yrkesorganisation?</p> <p>1: ja 5: nej 8: vill ej svara</p>
Partitilknytning 1	<p>Betragter du dig selv som f.eks. socialdemokrat, konservativ, radikal, venstremand, SF'er eller noget andet, eller føler du dig ikke som tilhænger af et bestemt parti?</p> <p>1: Ja, betragter mig som tilhænger af et bestemt parti 2: Nej, ikke tilhænger af noget parti 3: I tvivl 4: Ved ikke</p> <p>Hvis ja, Hvilket parti er der tale om?</p> <p>Svarkategori: Partiliste</p>	<p>Brukar Du själv betrakta Dig som t ex folkpartist, socialdemokrat, moderat, centerpartist, vänsterpartist, kristdemokrat eller miljöpartist? Eller har Du inte någon sådan inställning till något av partierna?</p> <p>1 :ja, betraktar sig som anhängare av ett bestämt parti 3 :vet inte/tveksam 5 :nej, betraktar sig inte som anhängare av något parti 9 :vill inte svara</p> <p>Vilket parti tycker Du bäst om?</p> <p>Svarkategori: Partiliste</p>
Partitilknytning 2	<p>Er der alligevel et parti, som du synes du står nærmere end andre partier? [Hvis ja:] Hvilket parti?</p> <p>Svarkategori: Partiliste</p>	<p>Är det något parti som Du ändå tycker Dig stå närmare än de andra partierna? (Vilket parti?)</p> <p>Svarkategori: Partiliste</p>

For at afgøre om de svenske arbejdere og lavt uddannede påvirkes mere af fagforeninger og arbejderpartier, opstilles en multipel lineær regressionsmodel der kan angive, om arbejderne og de lavt uddannedes autoritære holdninger påvirkes mere end andre gruppers holdninger. For ikke at gøre dette afsnit for omfattende laves der kun en analyse af arbejderne. Der vil i bilag 7 kunne findes resultater for begge regressioner, og der vil kort blive kommenteret på disse efter analysen af arbejderne.

I denne sammenhæng er vi således dels interesseret i at finde ud af, om arbejderne påvirkes mere af tilknytningen til fagforeninger og arbejderpartier end andre erhvervsgrup-

⁵¹ Det nyeste tal jeg har kunnet finde i officielle omgørelser er fra 2001, men så vidt jeg ved, er det faldet i både Danmark og Sverige siden da. I 2001 har Danmark en organisationsgrad på 73,8 pct. mens Sverige har på 78 pct. (Visser et al. 2004).

per, og dels om arbejderne påvirkes mere i Sverige end i Danmark. Derfor er det ikke den samlede regressionsmodels forklaringskraft der har interesse, men derimod blot arbejderens gennemsnit på det værdipolitiske indeks, når der er kontrolleret for fagforeningsmedlemskab og partitilknytning til arbejderparti. Det er i denne sammenhæng en fordel at bruge regressionsanalysen frem for andre analyser af sammenhængen mellem arbejderne kontrolleret for partitilhørsforhold og fagforeningsmedlemskab⁵², idet vi får et estimat på det værdipolitiske indeks for arbejderne, hvilket andre tests ikke leverer.

Tabel 7.6: Parameter estimater for regression af værdipolitisk indeks og medlem af fagforening, socialdemokratisk partitilhørsforhold og erhvervsgruppe

	Danmark		Sverige	
	Gennemsnit	Kontrolleret gennemsnit	Gennemsnit	Kontrolleret gennemsnit
Fagforening				
Medlem	58	58	43	43
Ikke medl.	60	60	41	41
Partitilknytning				
Arbejderparti	55	54 **	41	39 **
Andet eller intet parti	59	60	44	46
Erhvervsgrp.				
Selvstændig	58	56 **	39	38 **
Funktionær	56	56 **	37	37 **
Arbejder	63	64	50	51

De øvrige resultater fra regressionsanalysen kan findes i bilag 9.

Signifikanstesten for parameter estimatet angiver om der er signifikant forskel på den udvalgte kategori (med højeste værdi) og de resterende kategorier inden for variabelen.

* Signifikant forskellig fra kontrolkategori på 0,05 niveau.

** Signifikant forskellig fra kontrolkategori på 0,01 niveau.

At dømme ud fra de estimater for gennemsnittet på det værdipolitiske indeks som regressionsanalysen i tabel 7.6 angiver, påvirkes de svenske arbejderes autoritære holdninger ikke synderligt af tilknytningsforholdet til arbejderbevægelsens organisationer, hverken fagforening eller parti, og ikke i anti-autoritær retning. Som det fremgår af tabel 7.6 har det ikke den store effekt på værdipolitiske holdninger at være medlem af en fagforening eller at føle tilknytning til arbejderparti, således er der på de ukontrollerede gennemsnit ikke stor forskel, hverken i Danmark eller i Sverige. Anskues arbejderne viser det sig, at når der kontrolleres for fagforeningsmedlemskab og tilknytningsforhold til arbejderparti, så er arbejderne en ganske lille smule mere autoritære i begge lande, men det er ubetydelig lidt (2 point i Danmark og 1 point i Sverige) og desuden ens i begge lande. Derfor må det konkluderes, at arbejderens holdninger ikke påvirkes af tilknytningen til arbejderbevægelsens organisationer.

Ser man mere generelt på modellen viser det sig, at det ingen betydning har for graden af autoritære holdninger at være medlem af en fagforening, idet der ikke er statistisk signi-

⁵² Det kunne eksempelvis være en multipel gammaanalyse.

fikant forskel mellem medlemmer og ikke medlemmer⁵³. Derfor skal der heller ikke tillægges betydning i, at den effekt på holdningerne der er modsatrettet i Danmark og Sverige, da den kan være tilfældig. Den resterende del af estimaterne peger på, at effekten af arbejderpartitilknytning er ens i begge lande, og den er så lille, at den ikke kan forklare noget, hvilket ydermere understreger, at det ikke er i på disse faktorer, at forskellen i autoritære holdninger mellem Danmark og Sverige skal findes. Analysen peger dog på, at tilknytning til arbejderpartier har en antiautoritær effekt på holdninger, men foretages denne analyse for alle med partitilknytningsforhold, uanset parti, viser det sig, at det har samme anti-autoritære effekt (se bilag 7), hvorfor det ikke er et særligt fænomen for arbejderpartier.

Sammenholdes resultaterne fra tabel 7.6 med en regressionsanalyse af uddannelse, fagforeningsmedlemskab og arbejderpartitilknytning, viser det sig, at det har samme mangel på effekt på lavt uddannede som på arbejderne. Således er også de lavt uddannede en smule mere autoritære både før og efter kontrol. Det er således slået fast, at tilknytningen til arbejderbevægelsens organisationer ikke har nogen forklarende effekt i forhold til forskellen på autoritære holdninger i Danmark og Sverige.

- * -

Dette kapitel har understreget, at arbejderne og de lavt uddannede er mere autoritære end andre befolkningsgrupper, både i Danmark og i Sverige. Der er ligeledes vist, at arbejderne er en særdeles vigtig vælgergruppe for nyhøjrepartierne og ikke mindst, at der er et vælgerpotentiale blandt arbejderne for Sd. Det er ligeledes med den sidste analyse slået fast, at arbejderpartierne og fagbevægelsen ikke har større påvirkning af arbejdernes holdninger i Sverige end i Danmark, hvorfor det også må konkluderes, at misforholdet mellem arbejdernes autoritære holdninger og arbejderpartiernes anti-autoritære værdipolitiske linje potentielt er lige så stærk i Sverige, som den er i Danmark. Der er derfor interessant at se på, hvordan den politiske konkurrence er struktureret i Sverige og Danmark, og særligt i hvilket omfang den værdipolitiske skillelinje er aktiveret i Sverige, da denne skillelinje har stor betydning for, om misforholdet mellem arbejdere og arbejderpartier aktualiseres. Det skal vi se nærmere på i det nedenstående kapitel.

⁵³ Fagforeningsmedlemskab holdes i analyse til trods for den lave signifikans, da det er tilknytningen til hele den arbejderbevægelsens organisationer som helhed, der har analytisk interesse.

Kapitel 8 - Skillelinjer og politisk mulighedsstruktur

Der blev i kapitel 4 og 5 fundet to plausible forklaringer i den eksisterende litteratur, som kunne være med til at forklare, hvorfor tilslutningen til nyhøjre i Sverige er lavere end i Danmark. Det er dette kapitels formål at undersøge de to forklaringer nærmere, idet de menes at kunne bidrage til at finde en fyldestgørende forklaring på, hvorfor der er relativ lav tilslutning til nyhøjre i Sverige ift. Danmark.

Begge plausible forklaringer drejer sig om den politiske konkurrence mellem partier. Den første forklaring om ændrede vælgerpræferencer og politiske konkurrence tager afsæt i ændringer på makroniveau (postindustrialismen, indvandring) der får vælgerne til at orientere sig anderledes, dermed forskydes partikonkurrencen så den ikke længere kun drejer sig om økonomiske spørgsmål, men også om værdipolitiske (Kitschelt 1995, Goul Andersen & Björklund 1990, 2000). Disse ændringer skaber plads i det politiske rum til nye partier med stærke markeringer på autoritære eller anti-autoritære værdier, hvilket gør, at nyhøjre kan få sin eksistensberettigelse. Den anden plausible (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, Green-Pedersen & Odmalm 2008) forklaring går på, at de borgerlige partier i Sverige ikke har incitament til at tage værdipolitiske spørgsmål op, hvis de skal opnå regeringsmagten, idet centrum-højrepartierne ikke vil samarbejde med autoritære borgerlige partier. Dermed bliver den værdipolitiske skillelinje i Sverige ikke aktiveret, og derfor er der endnu ikke skabt plads i det politiske rum til et nyhøjreparti.

De to forklaringen supplerer, som nævnt, specialets tese om, at holdninger kan forklare forskellen i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige ved at inddrage den politiske kontekst, og tilsammen udgøre en fyldestgørende forklaring. Det skal forstås på den måde, at forklaringen om ændrede vælgerpræferencer og politisk konkurrence udgør den overordnede forklaringsramme. Denne forklaringsmodel går, som bekendt, på to ben, hvor det første er ændrede vælgerpræferencer, og det andet er ændret politisk konkurrence. Tesen om, at det er forskelle i holdninger der udgør den forklarende forskel mellem Danmark og Sverige, udgør det første ben, mens Green-Pedersens plausible forklaring udgør det andet ben, i og med den giver et bud på, hvordan den politiske konkurrence er forskellig fra Danmark til Sverige.

Derfor er det dette kapitels formål at bekræfte, at den værdipolitiske skillelinje i Sverige ikke er aktiveret, hvilket blev indikeret i kapitel 4, dvs. at den ikke har lige så stor betydning for, hvordan partierne placerer sig i det politiske rum og for stemmeafgivelsen, som den har i Danmark. Derudover skal det undersøges empirisk om Green-Pedersens analyse også holder, dvs. om de konservative og liberale partier (Moderaterna og Folkpartiet) placerer sig mere anti-autoritært i det politiske rum end i Danmark, og ikke har incitament til at italesætte autoritære spørgsmål, set ud fra vælgernes holdninger og deres stemmeafgivelse.

8.1. Det politiske rum og den værdipolitiske skillelinje

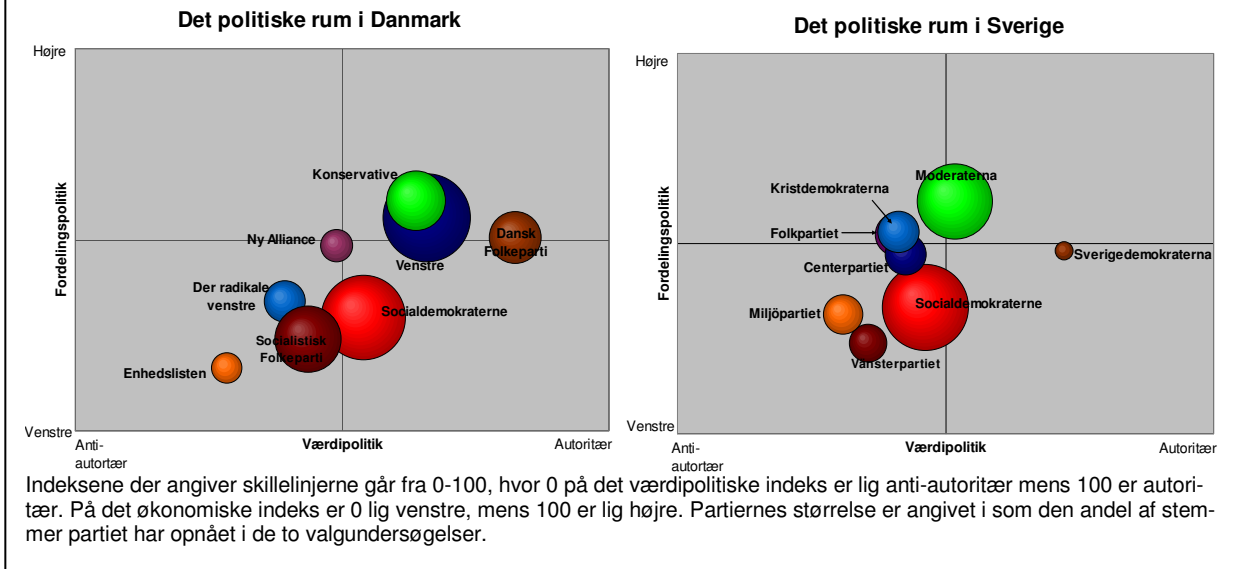
Vi har allerede set klare indikationer på, at den værdipolitiske skillelinje ikke har samme betydning i Sverige som i Danmark i og med, at polariseringen mellem de svenske partier er mindre (jf. tabel 6.4). Videre synes den fordelingspolitiske skillelinje at have større betydning end den værdipolitiske i Sverige i og med vores resultater hidtil har peget på, at den værdipolitiske skillelinje ikke har stor betydning for partivalg, jævnfør tabel 6.5. Men vi kan få et bedre billede af, hvordan partierne fordeler sig i det politiske rum ud fra vælgerens holdninger. Dette er inspireret Kitschelts (1995: 15) figur til illustration af forskydningerne i det politiske rum. Med aktiveringen af den værdipolitiske skillelinje placerer partierne sig ikke længere på en endimensional økonomisk skillelinje. De forskydes og placerer sig langs en højreautoritær-venstreliberitær linje, hvorom den politiske konkurrence koncentrerer sig.

I figur 8.1 ses det politiske rum for Danmark og Sverige, hvor partierne er placeret efter deres vælgeres gennemsnit på det værdipolitiske indeks (x-aksen) og på det økonomiske indeks (y-aksen)⁵⁴. Figuren viser, at det politiske rum i Danmark er centreret ligeligt omkring den værdipolitiske og fordelingspolitiske skillelinje, idet der er stor spredning på begge akser. Det bekræftes også delvist, at den politiske konkurrence er koncentreret om en linje fra højre-autoritær til venstre-antiautoritær, idet de fleste partier placerer sig nær en sådan linje. Undtagelsen er DF der har en mere økonomisk midtersøgende position – nok en autoritær placering, men ikke højre-autoritær.

Billedet ser anderledes ud i Sverige, hvor der ikke er så stor spredning mellem partierne på den værdipolitiske skillelinje, hvis man udelader Sd. Til gengæld er der samme spredning som i Danmark på den fordelingspolitiske skillelinje. Det tyder på, at den politiske konkurrence ikke, som i Danmark, er koncentreret om en højreautoritær-venstreantiautoritær linje, men nærmere om en linje der løber næsten parallelt med den fordelingspolitiske skillelinje, dog med en svag hældning mod højreautoritær-venstreantiautoritær linjen. Hvor der i Danmark er klar afstand mellem de enkelte partier på den værdipolitiske skillelinje, er Kristdemokraterna, Folkpartiet og Centerpartiet stort set på samme position (se tabel 8.1 for angivelse af værdierne). Det peger på konvergens på den værdipolitiske skillelinje. Samlet svarer spændet på den værdipolitiske skillelinje, når der ses bort fra Sd, til spændet fra Socialdemokraterne til Enhedslisten i Danmark. Det er øjensynligt kun den anti-autoritære vinge af den værdipolitiske skillelinje der er politiseret, hvis man altså ser bort fra Sd.

⁵⁴ Det økonomiske indeks er skabt på samme vis som det værdipolitiske, hvilket er gengivet i bilag 8. Indekset er solidt og indeholder kun én faktor, men indeholder desværre ikke et helt lige så stort antal cases i den danske undersøgelse. Det skyldes at ét af de økonomiske items er et såkaldt split half, som kun halvdelen af respondenterne får stillet. Det menes dog ikke at have substantiel betydning for indekset.

Figur 8.1: De politiske partiers placering på den værdi- og fordelingspolitiske skillelinje ud fra vælgernes gennemsnitlige værdipolitiske og fordelingspolitiske holdninger.

Tabel 8.1: Vælgernes gennemsnit på det værdi- og fordelingspolitiske indeks fordelt på parti i Danmark og Sverige, samt tilslutning til partier, angivet i pct. af tilslutning i valgundersøgelserne.

Partier		Værdi-politisk	Fordelings-politisk	Tilslutning	Partier		Værdi-politisk	Fordelings-politisk	Tilslutning
Danmark	Enhedslisten	28	17	3	Sverige	Miljöpartiet	31	31	7
	Socialistisk Folkeparti	44	24	15		Vänsterpartiet	36	24	6
	Socialdemokraterne	54	30	24		Socialdemokraterna	46	33	33
	Det Radikale Venstre	39	34	6		Folkpartiet	41	52	8
	Ny Alliance	49	49	4		Kristdemokraterna	41	53	8
	Venstre	66	56	26		Centerpartiet	43	47	8
	De Konservative	64	60	12		Moderaterna	52	61	25
Dansk Folkeparti	83	51	9	Sverigedemokraterna	72	48	2		

Værdierne i denne tabel udgør de positioner og størrelse som partierne indtager i figur 10.1.

Ud fra figur 8.1 er det således klart, at den værdipolitiske skillelinje i Sverige ikke betyder lige så meget for den politiske konkurrence, som den gør i Danmark og dermed, at det politiske rum er struktureret på forskellig vis. For at få en præcist resultat for betydningen af den værdipolitiske skillelinje for partivalget, undersøges sammenhængen mellem partivalg og de to grundlæggende skillelinjer gennem en regressionsanalyse. Resultatet af regressionsanalysen er gengivet i tabel 8.2⁵⁵. Vælgernes placering på den værdipolitiske og fordelingspolitiske skillelinje udgør den afhængige variabel, mens partivalg er den uafhængige variabel. Interessen retter sig mod korrelationen mellem de to variable og mod den forklarede varians⁵⁶.

⁵⁵ Alle resultaterne for regressionsanalyserne kan findes i bilag 8.

⁵⁶ Her anvendes justeret r^2 , som tager højde for de tilfældige sammenhænge der er i dataene. r^2 angiver desuden den forklarede andel af variansen og kan derfor omsættes til procent (Ringdal 2001).

Tabel 8.2: Eta korrelation mellem partivalg og vælgernes placering på den værdipolitiske og fordelingspolitiske skillelinje samt justeret r^2 for regressions modellen

Korrelation mellem	Eta		Justeret r^2	
	Danmark	Sverige	Danmark	Sverige
Partivalg og værdipolitisk skillelinje	0,584	0,353	0,339	0,113
Partivalg og fordelingspolitisk skillelinje	0,628	0,650	0,390	0,415

Eta korrelationen viser, at der er stærk sammenhæng mellem partivalg og begge skillelinjer i både Danmark og Sverige, idet alle korrelationerne ligger over 0,3. Den værdipolitiske korrelation i Sverige er relativt lav, mens korrelationerne mellem partivalg og værdipolitisk og fordelingspolitisk placering er næsten lige høje. I både Danmark og Sverige har den fordelingspolitiske skillelinje dog større betydning for partivalget end den værdipolitiske, men i Danmark er forskellen marginal. Forklaringskraften (justeret r^2) er meget forskellig, idet partivalg i Sverige kun forklarer 11 pct. af variationen på den værdipolitiske skillelinje, mens det i Danmark forklarer 34 pct. Der er således ingen tvivl om, at værdipolitiske holdninger betyder mere for partivalget i Danmark end i Sverige.

Som vi så i figur 10.1, var der dog en relativt stor konkurrence om de anti-autoritære positioner, hvilket kan udtrykkes sådan, at kun den anti-autoritære vinge af den værdipolitiske skillelinje er foldet ud og dermed aktiveret. Det vil vi belyse ved at udføre den samme type regression som ved ovenstående analyse, men hvor den afhængige variabel udskiftes med henholdsvis den autoritære og den antiautoritære del af skillelinjen. På den måde kan det afgøres, hvilken del af skillelinjen der hænger bedst sammen med partivalg, og dermed om den ene del af skillelinjen kan siges have større politisk betydning end den anden. Resultaterne er gengivet i tabel 8.3

Tabel 8.3: Eta korrelation mellem partivalg og vælgernes autoritære eller anti-autoritære grundholdninger (grænseværdi ved 50)

Korrelation mellem	Eta		Justeret r^2	
	Danmark	Sverige	Danmark	Sverige
Partivalg og anti-autoritære grundholdninger	0,470	0,286	0,215	0,064
Partivalg og autoritære grundholdninger	0,392	0,286	0,149	0,051

Som det fremgår af tabel 8.3, har partivalg størst sammenhæng med den antiautoritære del af den værdipolitiske skillelinje, hvilket er overraskende, da det ellers normalt karakteriseres som de autoritære spørgsmål der har stor betydning i Danmark. Dette overraskende fund kan hænge sammen med, at valgkampen i stort omfang kom til at handle om velfærdsspørgsmål og immigration i samme omfang som tidligere. Det kan have betydet, at f.eks. DF har mobiliseret mere på deres velfærdposition end tidligere⁵⁷. Samtidig markerede Socialistisk Folkeparti og De Radikale sig begge stærkt på at 24-årsreglen skulle afskaffes, hvilket kan have fået flere til stemme efter deres anti-autoritære hold-

⁵⁷ DF's velfærdsholdninger stemmer i øvrigt godt overens med de billeder af velfærdsstaten som autoritære vælgere har, hvilket vi også skal se nedenfor.

ninger. Dette er dog kun gisninger, som vi dog ikke kommer tættere på en forklaring af i denne sammenhæng.

I Sverige er der det sammenfald, at eta korrelationen er det samme for begge sider af den værdipolitiske skillelinje, men ser man på forklaringskraften justeret R^2 , så angiver den, at den antiautoritære del af skillelinjen i højere grad forklarer partivalget. Derfor er forventningen til forholdet mellem den autoritære og den antiautoritære del af den værdipolitiske skillelinje i Sverige også bekræftet, men forskellen er forsvindende lille. Derfor er det svært at konkludere, at den anti-autoritære del af skillelinjen betyder mere, hvilket figur 8.1 ellers indikerer. Det kan hænge sammen med, at værdipolitiske holdninger generelt ikke betyder så meget i Sverige, men det passer ikke sammen med de danske resultater som angiver, at de anti-autoritære holdninger betyder mest. Derfor konkluderes det, at den autoritære og anti-autoritære del af den værdipolitiske skillelinje har lige lav betydning for partivalget i Sverige.

Der kan dog kastes lidt mere lys over de anti-autoritære og autoritære holdningers betydning for partivalget ved at se på, hvad vælgerne vægter som de vigtigste politiske problemer, dvs. saliency⁵⁸. Ved at krydse saliency med firedeelingen af det værdipolitiske indeks får vi et mål for, om det er de anti-autoritære eller autoritære dele af den værdipolitiske skillelinje der har størst betydning for vælgerne. Det må antages, at vælgere med autoritære og meget autoritære grundholdninger, der har angivet saliency til et værdipolitisk emne, indikerer at den autoritære del af spørgsmålet er betydende for dem. Det kan give os en indikation af, om den autoritære del af skillelinjen er lige så politiseret af vælgerne som den anti-autoritære del. Derudover får vi et billede af, hvilke emner der ellers har stor betydning for de autoritære vælgere.

⁵⁸ Der er forskellig tradition i Danmark og Sverige med hensyn til hvordan dette spørgsmål formuleres, og der er henholdsvis to (Danmark) og tre (Sverige) forskellige måder at formulere spørgsmålet på i de anvendte data. Ingen af disse spørgsmålsformuleringer har dog samme ordlyd og derfor menes det at være vigtigst at vælge de mål der indeholder den største validitet i begge lande. I Sverige er det formuleringen "Hvad er det vigtigste spørgsmål for din stemmeafgivelse?", mens det i Danmark er formuleringen "Hvilke problemer du mener, er de vigtigste, som politikerne skulle tage sig af i dag?", der har den største validitet. Det skyldes at disse spørgsmål relaterer sig mere direkte til den politiske proces og partivalget end de øvrige forklaringer (der går mere på individet og ikke er stilet i forlængelse af partivalg), hvilket er det saliency i sidste ende forsøger at måle.

Tabel 8.4: Vigtigste politiske problemer i pct. af vælgerne opdelt efter emner i Danmark og Sverige og vigtigste politiske problemer fordelt på firedeling af det værdipolitiske indeks.

	Beskæftigelse	Økonomi	Skat	Sundhed	Socialpolitik	Ældre	Familiepolitik	Uddannelse	Velfærd i øv.	Udlændinge	Lov og orden	EU	Miljø	Andre emner
Danmark	4	20	14	21	10	21	7	17	21	37	8	7	24	11
Sverige	37	8	13	19	13	13	12	21	10	5	1	1	12	12
Danmark														
Meget anti-autoritær	2	23	15	16	14	9	3	23	40	49	2	13	42	29
Anti-autoritær	3	24	14	22	11	16	7	21	27	38	5	9	29	18
Autoritær	5	20	16	21	8	23	9	15	18	31	10	7	21	16
Meget autoritær	3	16	14	22	10	30	7	12	10	42	15	4	13	14
Sverige														
Meget anti-autoritær	36	12	10	17	19	5	12	21	18	4	1	2	25	18
Anti-autoritær	41	9	9	21	11	15	13	22	8	4	1	0	10	11
Autoritær	34	4	23	18	13	16	10	19	6	4	3	0	6	11
Meget autoritær	33	4	6	24	6	20	14	20	8	16	0	0	4	4

Tabellen er lavet på baggrund af de inddelinger som valgundersøgelserne i Sverige og Danmark bruger, hvorefter der er grupperet som inddelingen ligner hinanden mest muligt. Da den tekniske rapport for den svenske valgundersøgelse ikke har været tilgængelig vides ikke om grupperne er stor sammenlignelighed, men vurderingen er at der ikke er nævneværdige forskelle, set ud fra grupperingernes ensartede ordlyd.

Tabel 8.4 viser således, hvordan saliency fordeler sig i Danmark og Sverige og underbygger de ovenstående resultater, idet der i Danmark er størst saliency omkring et emne på den værdipolitiske (Udlændinge), mens det i Sverige er et økonomiske emne (beskæftigelse). Den anden del af tabellen angiver saliency for firedelingen vælgernes værdipolitiske grundholdninger, og hvis vi anskuer de værdipolitiske emner (udlændinge og lov og orden) viser det sig, at der i Danmark er en mindre overvægt af anti-autoritære vælgere der angiver "udlændinge"-emnet som salient, mens der på "lov og orden" er klar overvægt af autoritære vælgere, men med mindre saliency for alle vælgere. Det er svært at konkludere noget ud fra disse to variabler alene⁵⁹, men billedet fra det ovenstående ser ud til at blive bekræftet således, at antiautoritære grundholdninger har større sammenhæng med partivalg. Det er dog overraskende, at de anti-autoritære vælgere vægter udlændinge spørgsmålet så højt som det er tilfældet, hvilket heller ikke genfindes i Sverige.

I Sverige er billedet mere som det kan forventes, idet der er klar overvægt af autoritære der vægter "udlændinge"-emnet, mens det er lidt sværere at tolke med "lov og orden", idet ingen med meget autoritære grundholdninger har fundet emnet salient, derfor menes det at kunne begrundes, at der ikke er overvægt til nogen af siderne, hvilket igen stemmer overens med det ovenstående.

Fordelingen af autoritære og anti-autoritære vælgere der vægter udlændinge spørgsmålet tegner dog et interessant billede, idet de mest autoritære vægter emnet højst i Sverige, mens det i Danmark, hvor emnet har været på den politiske dagsorden gennem flere valg, og hvor der er gennemført "autoritære" lovmæssige opstramninger, er det de anti-autoritære der vægter emnet højst. De autoritæres vægtning af udlændingespørgsmålet ligner til forveksling fordelingerne for de samme grupper i Danmark og Norge tidligere, og kan sammen med de relativt autoritære immigrations holdninger, fundet i kapitel 6, pege

⁵⁹ Jeg kan desværre ikke se på de mere detaljerede svar som ligger i de åbne spørgsmål, idet der i de svenske data ikke medfølger åbne svar eller en mere detaljeret kodning. Det kunne ellers have givet mulighed for at undersøge på flere værdipolitiske emner.

på, at der er en situation der ligner den danske, inden indvandring for alvor kom på den politiske dagsorden (Goul Andersen 2003, Goul Andersen og Björklund 2002).

Det er i øvrigt interessant at se lidt nærmere på, hvor de autoritære og meget autoritære vælgere placerer sig på de velfærdsemner. Det er fx bemærkelsesværdigt så ens fordelingen ser ud for "ældre"-emnet, som DF i stort omfang har ført målrettet politik imod, fx med gennemførelse af ældrechecken. Sd har imidlertid ikke markeret sig på dette område tidligere, men har ved det seneste årsmøde behandlet emnet og placeret det i et såkaldt idédokument, men det er ikke nævnt i partiets principprogram (www.sverigedemokraterna.se). Derfor ligger der hos Sd en mulighed for at mobilisere autoritære vælgere der vægter de ældres vilkår, såfremt partiet kan indtage en klar position på emnet, og hvis der blandt de autoritære vælgere der vægter ældre-emnet er enighed om positionen. Sammenfaldet mellem vægtingen af ældrespørgsmålet og i øvrigt sundhedsspørgsmålet menes at hænge sammen med de billeder af velfærdsstaten, som forskellige værdifællesskaber har.

Forholdes resultaterne fra dette afsnit til nyhøjre er det klart, at det ikke fordrer et nyhøjrepartis chancer for stor tilslutning, at den værdipolitiske skillelinje ikke har betydning for partivalget, idet som vi viste i kapitel 6, autoritære holdninger har stor betydning for tilslutningen. Det ser imidlertid ud til, at der er nogle muligheder for et nyhøjreparti i Sverige, idet en stor del af de autoritære vælgere finder emnet "udlændinge" salient. Det kan give muligheder for Sd, idet Moderaterna, som det vil fremgå, har svært ved at bevæge sig mod en mere autoritær position. Det stemmer i øvrigt helt overens med Kitschelts anden præmis for et nyhøjrepartis fremvækst, idet moderate borgerlige partier i regering vil søge mod midten i en vælgermaksimeringsstrategi, for at bevare regeringsmagten og dermed give plads til nyhøjrepartierne, hvilket vi ser nærmere på i nedenstående afsnit.

Den værdipolitiske skillelinjes begrænsede betydning i Sverige bekræfter også, at misforholdet mellem arbejderne og arbejderpartierne ikke er aktiveret i samme omfang som i Danmark, hvilket også var tydeligt at se i kapitel 7, hvor Socialdemokratiet i Sverige havde en væsentlig større andel arbejdere end deres søsterparti i Danmark (tabel 7.4). Denne forskel kommer som bekendt ikke bag på os, og giver heller ikke nogen forklaring på, hvorfor arbejderne er mere anti-autoritært indstillede i Sverige. Det vil der i stedet kunne findes et svar på i kapitel 9.

8.2. De borgerlige partiers incitament til at indtage en autoritær position

I det følgende undersøges Green-Pedersens (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, Green-Pedersen & Odmalm 2008) antagelse om, at nyhøjres lave tilslutning i Sverige skyldes de borgerlige partiers manglende incitament til at bringe værdipolitiske issues på dagsordenen. Først undersøges præmissen om, at partierne er således placeret i det politiske

rum, at der ikke er incitament for Moderaterna og Folkpartiet til at tage autoritære emner op på dagsordenen. De opstillede tabeller i kapitel 6 kan her bidrage til at afdække den politiske mulighedsstruktur for dels de borgerlige partier og dels nyhøjrepartierne.

Ud fra billederne af det politiske rum i figur 8.1 står det klart, at Moderaterna og Folkpartiet har svært ved at bevæge sig mod en mere autoritær position, idet det vil drive en kile ned mellem koalitionspartierne i den nuværende regering⁶⁰. Dermed ville det blive svært for de borgerlige partier at samle flertal for en borgerlig regering, idet Moderaterna og Folkpartiet ikke ville kunne danne et flertal⁶¹, selv hvis Sd var kommet lige op over spærregrænsen⁶². Omvendt er der tegn i det ovenstående på, at der er vælgere med holdninger i mere autoritær retning, især vedr. indvandring. Det ville kunne øge tilslutningen til Moderaterna, hvis de profilerer sig på disse spørgsmål, men det ville næppe øge tilslutningen til Folkpartiet eller de to centrum-højrepartier. Folkpartiet har dog tidligere agiteret for opstramninger af indvandringen til Sverige, men har italesat dem gennem liberaliseringer og hensyn til arbejdsmarkedet og ikke kulturelle forskelle (Rydgren 2006). Derimod kunne autoritære emners placering på den politiske dagsorden være med til at underminere Socialdemokraterne, idet de ved valget i 2006 havde en relativt stor andel af autoritære vælgere, jf. tabel 6.4. Derfor kunne der f.eks. i en situation, hvor oppositionen opnår bedre meningsmålinger end den siddende borgerlige regering, være visse incitamentter til at bringe autoritære emner på banen, hvis det er afklaret med det de øvrige regeringspartier. Problemet er blot, at de vælgere, som måske kan flyttes fra Socialdemokraterne, må antages at være arbejdere, som højst sandsynligt ikke ville stemme på Moderaterna der er det mest autoritære regeringsparti, men derimod ville stemme på Sd, der bedre matcher deres økonomiske præferencer. Derudover er der i Sverige færre autoritære end anti-autoritære vælgere, hvorfor en vælgermaksimeringsstrategi for et stort parti som Moderaterna fordrer, at man også har fat i de anti-autoritære vælgere. Således er der kun vage eller ingen incitamentter for de borgerlige partier til at italesætte autoritære spørgsmål, idet den siddende borgerlige svenske regering vil blive splittet, hvis mere værdipolitiske spørgsmål bringes på dagsordenen.

Det præger den politiske mulighedsstruktur for et lille nyhøjreparti som Sd, idet små partier har svært ved at bringe et emne på dagsordenen, hvis ikke der er andre partier der vil diskutere emnet (eller kan lukrere på det). Det eneste andet parti der ser ud til at kunne lukrere på en mere autoritær dagsorden, er Socialdemokraterne, idet partiet har stor tilslutning fra autoritære vælgere og fordi partiet kan risikere at miste forbindelsen med deres arbejdervælgere, hvis misforholdet mellem dem bliver aktiveret. Partiet risikere dog at blive splittet på de autoritære spørgsmål, dels fordi det er et brud med den traditionelle politik (se kapitel 6 eller Lipset 1960), og dels fordi partiet også har stor tilslutning blandt antiautoritære vælgere. Derfor er der reelt kun Sds politiske mulighedsstruk-

⁶⁰ Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterne og Centerpartiet.

⁶¹ Tilsammen fik Moderaterna og Folkpartiet 35,8 pct. ved valget i 2006.

⁶² Hvis man antager at Moderaterna og Folkpartiet ville have accepteret Sd som parlamentarisk grundlag.

turer der vil fremmes med autoritære spørgsmål på den politiske dagsorden, hvilket som sagt er en meget svær kamp, ikke mindst fordi partiet har været stigmatiseret af både medier og andre partier, grundet den nazistiske fortid, men også fordi vælgernes holdninger ikke er autoritære i samme omfang som i Danmark. Denne kamp er dog i løbet af det seneste år blevet lettere, idet Sd er lykkedes med at komme ud af stigmatiseringen, hvilket viser sig ved, at partiets landsmøde blev dækket for første gang i foråret 2008, markante politikere (fx Mona Sahlin tidligere socialdemokratisk minister) har stillet op til debat med partiets leder (Jimmie Åkesson) og de svenske medier følger i højere grad partiet, uden at antaste partiets fortid og behandler partiet mere seriøst (fx Nyhetskanalen 15.06.2008)⁶³. Det har også vist sig i flere meningsmålinger, hvor partiet er kommet over spærregrænsen til Rigdagen (Svenska Dagbladet 15.6.2008, 24.8.2008). Tilsammen giver det Sd en bedre chance for selv at bringe autoritære emner, som fx flygtninge, på den politiske dagsorden og dermed appellere til de autoritære vælgere.

Partiets chance for at bringe autoritære emner på den politiske dagsorden, kan imidlertid forbedres af bagvejen, forstået på den måde, at Miljöpartiet er, modsat Sd, afhængigt af de meget autoritære stemmer (tabel 6.4), men kæmper med Socialdemokraterna om de økonomiske stemmer (tabel 8.1). Det betyder, at de kan have incitament til at bringe anti-autoritære emner på dagsordenen og i det hele taget få aktiveret den værdipolitiske skillelinje, idet de vil kunne samle de mest anti-autoritære vælgere. Desuden har partiet en mindre andel arbejdere end de andre oppositionspartier, hvorfor de ikke står til at miste vælgere ved situation, hvor den værdipolitiske skillelinje vil betyde mere. Partiets muligheder for at sætte værdipolitiske emner på dagsordenen er dog begrænsede, grundet dels partiets størrelse og dels mulighederne for at få indflydelse på en evt. socialdemokratisk regering, sådan som det var tilfældet fra 1998-2002. Derfor er denne mulighed heller ikke umiddelbart forestående, men lykkedes det Sd at få mere fokus på værdipolitiske spørgsmål kan Miljöpartiet være med til at bringe det højere på den politiske dagsorden, hvis de ønsker at debattere med Sd, hvilket endnu ikke har været tilfældet.

Figur 8.1 viser, at det forholder sig noget anderledes i Danmark, idet De Konservative og Venstre har gode incitament til at holde autoritære emner på dagsordenen for at samarbejde med DF, da det er det parti der ligger nærmest både på den værdipolitiske og fordelingspolitiske skillelinje. Ligeledes er størstedelen af vælgerne autoritære, og ingen af oppositionspartierne har lige så godt fat i de meget autoritære vælgere som regeringspartierne og DF (se tabel 6.4). Det betyder, at de politiske mulighedsstrukturer, modsat i Sverige, er til fordel for nyhøjrepartier, fordi værdipolitiske autoritære emner er på dagsordenen, og der er et stort mobiliseringspotentiale grundet de mange autoritære og meget autoritære vælgere (jævnfør firedeelingen af det værdipolitiske indeks i tabel 6.4 sektion 1). Dertil skal det dog siges, at der også er relativ stor konkurrence om de autoritære vælgere, i og med Venstre og Konservative tager deres andel ligesom Socialdemokraterne

⁶³ Jeg har undersøgt dette sporadisk ved at se nyhedsklip på Nyhetskanalen og TV4, samt læst netartikler på Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter og Aftonbladet.

også tager en vis andel. Til forskel fra Sverige er Socialdemokratiet dog splittet på flere af de autoritære spørgsmål i og med de har efterfulgt dele af de autoritære vedtagelser, som den borgerlige regering og DF har fået gennemført (fx 24-årsreglen), mens dele af partiet stadig holder fast i den traditionelle anti-autoritære position. De gode politiske mulighedsstrukturer for nyhøjre i Danmark hænger dog også sammen med, at DF gennem længere tid har været i Folketinget. Det betyder, at de borgerlige partier kan regne partiet og deres stemmer ind i deres strategiske overvejelser, som det skete forud for valget i 2001, hvor venstres formand Anders Fogh Rasmussen allerede mere end et år før valget spurgte DF "er i klar?" (Danske Folkeblad 1999) og anlagde en indvandrerfjendtlig politik.

Det samlede billede af de politiske mulighedsstrukturer for begge lande stemmer således overens med det Green-Pedersen fremstiller, og dermed må det fastslås, at de politiske mulighedsstrukturer er bedre for nyhøjrepartier i Danmark end i Sverige, pga. den nuværende partikonkurrence. Det er dog også sådan, at Sd står overfor bedre politiske mulighedsstrukturer end tidligere, men de har dårligere mobiliseringspotentiale end DF, fordi svenskerne har mere antiautoritære holdninger.

8.3. Konklusion

Dette kapitel bekræfter, at den værdipolitiske skillelinje ikke har betydning for partivalget i Sverige i nær samme omfang som i Danmark, og at den sammenlignet med den økonomiske skillelinje i Sverige, kun har ringe betydning for stemmeafgivelsen. Endvidere blev det bekræftet, at de borgerlige partier i Sverige ikke har incitament til at bringe autoritære emner op på den politiske dagsorden, hvilket ingen af partierne i Sverige har, ud over Sd. De politiske mulighedsstrukturer forklarer således, hvorfor den værdipolitiske skillelinje ikke har større betydning, idet kun få partier (Sd og Miljöpartiet) vil få gavn af en aktiveret værdipolitisk skillelinje og derfor ønsker partierne ikke at bringe disse emner på dagsordenen.

I Danmark er situationen en noget anden, og de politiske mulighedsstrukturer er mere til fordel for DF, men noget kunne tyde på, at der er en grænse for den autoritære dagsordens betydning i Danmark, i og med de anti-autoritære spørgsmål betyder mere for partivalget end de autoritære. Det kan hænge sammen med, at der efterhånden er gennemført en del stramninger af indvandringen mv., hvilket kan have tilfredsstillet den autoritære del af befolkningen. DF gik dog frem ved valget i 2007, hvorfor det ikke ser ud til at have betydning for DF endnu, men partiet kan også have samlet en del vælgere på, at valgkampen især drejede sig om plejesektoren og de ældre, hvilket er spørgsmål DF markerer sig stærkt i forhold til.

Det bringer os videre det bemærkelsesværdige resultat, at autoritære vælgere i både Danmark og Sverige vægtede spørgsmålet om ældre og sundhed stort set lige meget, set i

forhold til den resterende befolkning. Det tyder på, at der kan føres en sammenhængende velfærds og autoritær politik der appellerer til de samme vælgere, hvilket DF, som bekendt, har fundet ud af, men som Sd endnu ikke har markeret sig på.

Skal der samles op på forrige kapitels konklusion om, at misforholdet mellem arbejderne autoritære holdninger og de socialistiske partiers anti-autoritære politik potentielt er lige så stort i Sverige som i Danmark, viser dette kapitels analyser, at misforholdet næppe er aktiveret i Sverige grundet den værdipolitiske skillelinjes begrænsede betydning for partivalget. Derfor stemmer arbejderne i Sverige heller ikke, i samme omfang som i Danmark, på et nyhøjre parti. Det kommer dog ikke tættere på, hvorfor arbejderne har mindre autoritære holdninger end i Danmark, hvilket vi skal finde forklaringen på i nedenstående kapitel.

Kapitel 9 - Holdningsdannelse – politiske budskabers betydning

I kapitel 2 opstillede vi tesen om, at holdningsdannelsen er forskellig i Danmark og Sverige, fordi den politiske elite i Sverige er stærkt præget af anti-autoritære budskaber, mens der er stor kamp i Danmark for at komme ud med autoritære eller anti-autoritære budskaber. Dette bekræftes af ovenstående kapitels påvisning af, at en værdipolitisk skillelinje i ringe grad er aktiveret i svensk politik, hvor næsten alle partier placerer sig væk fra autoritære positioner i det politiske rum, mens der er polarisering og politisk konkurrence om værdipolitikken i Danmark. Det må antages at påvirke holdningsdannelsen blandt vælgerne, hvilket er det vi vil undersøge i dette kapitel.

Til det anvendes Zallers (1992) model for holdningsdannelse, der netop ser vælgerens holdninger i lyset af budskaberne fra den politiske elite. I Zallers model bliver den enkeltes holdninger påvirket af de politiske budskaber, hvis ikke vedkommende kan afkode det politiske budskab og forbinde budskabet med grundholdningerne og derved afvise budskaber, der ikke stemmer overens med grundholdningerne. Egenskaberne til at afkode de politiske budskaber afhænger af den politiske viden og det politiske engagement, idet den enkelte ved at være vidende om et givent emne og ved at følge med i politik, kommer i besiddelse af de "kontekstuelle" informationer, der skal til for at afkode budskabet. Derfor afhænger de politiske budskabers indvirkning på den enkeltes holdninger af, om vedkommende følger meget med i politik, slet ikke følger med i politik eller i nogen grad følger med. De der følger med i nogen grad forventes at være mest påvirkelige, idet de ikke kan forbinde budskaberne med grundholdningerne i samme omfang som dem der følger meget med og bliver udsat mere end dem der slet ikke følger med.

Den politiske elites budskaber kan ikke måles i spørgeskemaundersøgelser som her anvendte data beror på, og kan derfor ikke inddrages som særskilt mål, men vi ved, at de politiske budskaber i Sverige samlet set er mindre autoritære end i Danmark. Derfor vil en analyse, hvor Danmark og Sverige sammenlignes, og hvor andre faktorer isoleres, kunne vise os, hvordan de politiske budskaber påvirker holdningsdannelsen i de to lande.

Den politiske viden og engagementet der fungerer som forsvar mod de politiske budskaber, kan måles særskilt gennem en række faktorer, hvilket præcist operationaliseres i det nedenstående. Det er mere problematisk med grundholdningerne, idet den måde vi har operationaliseret grundholdninger på ovenfor, allerede indeholder påvirkningen fra politiske budskaber, fordi grundholdninger er målt ud fra holdninger til fire enkeltissues. Dermed kan et sådan mål i princippet være næsten lige så flygtigt som holdninger til enkeltissues. Derfor kan det i en analyse af de politiske budskabers effekt være svært at

finde ud af, om effekten eksisterer, når både holdninger til enkeltissues og grundholdninger påvirkes af de politiske budskaber. Det problem kan vi komme uden om ved at analysere på en gruppe, som vi ved, er prædisponeret til at have autoritære grundholdninger – arbejderne. På den måde holdes de autoritære grundholdninger ”konstant”, idet vi ved, at arbejderne har mere autoritære grundholdninger end andre befolkningsgrupper. Ved at analysere på arbejderne bliver det således klart, om de autoritære grundholdninger i Sverige, i højere grad end i Danmark bliver holdt tilbage pga. af de politiske budskaber. Det kan endvidere ud fra analysen vises, hvilke grupper der påvirkes af de politiske budskaber og i hvilket omfang. Derudover kan vi for hele befolkningen få en indikation af, om de politiske budskaber har større påvirkning i Sverige end i Danmark ved at undersøge, om den politiske viden og engagement har større forklaringskraft i Sverige end i Danmark.

Det er imidlertid ikke kun de politiske budskaber der påvirker holdningsdannelsen, det gør grundholdningerne også, idet holdninger til enkeltissues bunder i grundholdninger. Da det kun indgår indirekte i analysen risikeres det, at det ikke opdages, hvis grundholdninger er forskellige mellem Danmark og Sverige og derfor forklare holdningsforskellene. Derfor har vi brug for at sikre os, at forskellene i grundholdningerne ikke er den forklarende faktor, men derimod de politiske budskaber. Det kan ikke gøres ved at sammenligne grundholdningerne, som vi har målt dem i det ovenstående, idet de ikke angiver grundholdningerne⁶⁴, men i stedet grundholdningerne filtreret gennem den politiske kontekst. Skulle vi have et validt mål for grundholdningerne, ville det kræve flere målinger over tid, så vi kunne filtrere den politiske påvirkning fra (Gaasholt & Togeby 1996). Det lader sig ikke gøre i denne sammenhæng, og derfor vil vi i stedet lave en analyse af den socialisering, hvorigennem grundholdningerne bliver skabt. Ved at finde ud af om socialiseringen af værdipolitiske grundholdninger er ens i Danmark og Sverige kan det afgøres, om den fundne forskel i grundholdninger skyldes socialiseringen.

Det er forventningen, at socialiseringen er tilnærmelsesvis den samme i begge lande, idet landene har meget ens sociale strukturer, som det også blev vist i kapitel 4, derfor går analysen ud på at undersøge, om der kan sættes lid til denne forventning. Dette kan afgøres ved at se på, om de socialiseringsfaktorer der former grundholdningerne har samme sammenhæng med de værdipolitiske grundholdninger (som de er målt i denne sammenhæng) i begge lande. Ved udelukkende at se på sammenhængen betyder forskellen i graden af autoritære holdninger mellem Danmark og Sverige ikke noget for analysen, og dermed får vi et mål for, om socialiseringen betyder mere i det ene land end det andet. På den måde kan det afgøres om grundholdninger skabes på samme vis, og dermed har den politiske påvirkning ikke indflydelse på resultatet. Da analysen bliver gennemført ved

⁶⁴ Det betyder ikke at de ovenstående analyser er ugyldige, men at de afspejler grundholdningerne og den politiske kontekst som de formes i. Derudover menes det at ved at lave et indeks kommer der nærmere grundholdningen og en del af den politiske påvirkning fjernes i og med den ikke er ensrettet på alle spørgsmål, men vi ved ikke hvor stor påvirkning der er tilbage.

hjælp af en regressionsanalyse, sammenholder vi også forklaringskraften for begge lande i og med, det giver et godt billede for alle socialiseringsfaktorernes betydning for placering på det værdipolitiske indeks.

Vi vil i første omgang gennemføre socialiseringsanalysen for derved at finde ud af, om der skal tages yderligere højde for forskelle i socialiseringen, derefter følger analysen af de politiske budskabers betydning.

9.1. Socialisering

De socialiseringsfaktorer, der ud fra et udsnit af litteraturen om holdningsdannelse (Stubager 2006, Togeby 1997, Gaasholt & Togeby 1996) ser ud til at spille en rolle for de værdipolitiske holdninger er: familiebaggrund, uddannelse, erhvervsgruppe, offentlig eller privat sektor, alder, køn, og urbanisering. Vi har allerede været inde på (kapitel 2), at Lipset (1960) så socialiseringen som årsag til arbejdernes autoritære værdier. Det gælder både socialiseringen i familien og senere erfaringer i arbejdslivet der vedligeholder de autoritære værdier. Lipset pegede også på uddannelse, dog ikke som socialiseringsfaktor, men pga. manglende kognitive evner som følge af lav uddannelse. Det er dog vist, at der kun er begrænset sammenhæng mellem kognitive evner (viden) og autoritære/anti-autoritære holdninger (Stubager 2006, Gaasholt & Togeby 1996). Derimod kan der være en socialiseringseffekt knyttet til uddannelse, men blot relateret til uddannelsesretning (Stubager 2006). Her bliver det så at sige de bedreuddannedes "afvigelse", der skal forklares – ikke de lavtuddannedes.

Således er der grund til at undersøge familiebaggrund, forstået som moder og faders uddannelse og stilling, ligesom egen uddannelse og erhvervsgruppe. Kitschelt (1995) påpeger, at ansættelsessektor (offentlig/privat) kan betyde en del for, hvordan man placerer sig på det værdipolitiske indeks, i og med den offentlige sektor er mere beskyttet og har væsentligt andre opgaver end det private. Derudover menes det at være relevant, at se på køn, alder og urbanisering. Urbanisering fordi det antages, at der er mere traditionelle værdier i landsby samfund end i byerne, hvilket peger på mere autoritære holdninger på landet. Køn inddrages fordi det oftest er mænd der stemmer på nyhøjrepartier og derfor forventes det også, at mænd har mere autoritære holdninger end kvinder. Alder kommer med fordi ældre og unge ofte er overrepræsenteret hos nyhøjrepartier, og derfor ligeledes ventes at have autoritære holdninger.

Operationaliseringen af socialiseringsfaktorerne er ikke så vanskelig, idet der er stillet direkte spørgsmål i begge undersøgelser der afdækker dette. Undtagelsen er familiebaggrund, der ikke er med i nogen af undersøgelserne, hvorfor vi er nødt til at tage denne faktor ud af analysen. Det betyder, at vi ikke kan undersøge den primære socialiserings sammenhæng med placering på det værdipolitiske indeks, hvilket ellers er en yderst inte-

ressant socialiseringsfaktor i denne sammenhæng⁶⁵. Uddannelse og erhvervsgruppe har vi allerede anvendt i det ovenstående, hvorfor de ikke omtales yderligere, mens alder og køn giver sig selv. Derfor er disse fire variable i tabel 9.1 kun angivet som de kategorier, variabelen består af. De fire første faktorer kan direkte sammenlignes, mens privat og offentlig skal omkodes, og det svenske spørgsmål gælder både arbejdende og personer udenfor arbejdsmarkedet, hvilket det danske ikke gør. Det betyder dog ikke så meget i denne sammenhæng, idet der i den analyse der skal udføres også indgår erhvervsgruppe, der kun angiver de erhvervsaktive, hvorfor det er de erhvervsaktive, der udgør populationen. Urbanisering er kun ækvivalerende, idet den angiver urbanisering ud fra forskellige kriterier (størrelse af by og indbyggere i kommune), men det menes, at der gennem en ny kodning skabes en sammenlignelig variabel. Kodningen af de to variable kan ses i bilag 9.

Tabel 9.1: Operationalisering af socialiseringsfaktorer

Faktor	Danmark	Sverige
Køn	1: Mand 2: Kvinde	1: Mand 2: Kvinde
Alder	1: 18-30år 2: 31-40 år 3: 41-50 år 4: 51-60 år 5: 61-70 år 6: 70 år og derover	1: 18-30år 2: 31-40 år 3: 41-50 år 4: 51-60 år 5: 61-70 år 6: 70 år og derover
Uddannelse	1: Folkeskole 2: Gymnasium	1: Folkeskole 2: Gymnasium
Erhvervsgruppe	1: Selvstændig 2: Funktionær 3: Arbejder	1: Selvstændig 2: Funktionær 3: Arbejder
Privat eller offentligt ansat	Er du privat ansat, offentlig ansat eller selvstændig? 1: Privat ansat 2: Offentlig ansat 3: Selvstændig erhvervsdrivende 4: Ikke ansat/ude af erhverv	Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal, landstingskommunal eller privat tjänst? 1: Statlig 2: Kommunal 3: Landstingskommunal 4: Privat
Urbanisering	Hvilken type by bor du i? 1: Et landdistrikt 2: En by med under 10.000 indbyggere 3: En by med 10.000-50.000 indbyggere 4: En by med 50.001-500.000 indbyggere 5: Hovedstadsområdet	Urbanisering* 1: Stockholm, Södertälje 3: Kommuner med mer än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie 4: Kommuner med mer än 27 000 och mindre än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie 6: Kommuner med mindre än 27 000 invånare inom 30 kilometers radie 8: Göteborg 9: Malmö/Lund/Trelleborg

* Urbaniseringsvariablen er i Sverige skabt af primærforskerne bag undersøgelsen og er ikke en del af spørgeskemaet.

⁶⁵ Det skyldes at fx Lipset (1960) pointerer at den primære socialisering har størst betydning og at socialiseringen i barndommen generelt har stor betydning (Togeby 1997, Gaasholt & Togeby 1996, Inglehart 1997, Goul Andersen 2007).

For at finde socialiseringsfaktorernes sammenhæng med det værdipolitiske indeks laves en regressionsanalyse, som er præsenteret i tabel 9.2. Analysen viser, at de enkelte socialiseringsfaktorer har nogenlunde samme effekt på værdipolitiske grundholdninger i Danmark og Sverige. Der er dog en vis forskel, når det gælder alder og erhvervsgruppe. Forskellen for alder er dog ikke særlig stor (og den direkte effekt forsvinder i den multivariate analyse). Derimod er der en betydelig landeforskel i effekten af klasse, herunder også den direkte, kontrollerede effekt (beta). Det kan skyldes, at det hovedsageligt er og har været den fordelingspolitiske skillelinje som har struktureret svensk politik, der i endnu højere grad end i Danmark har været kendetegnet ved class voting (Goul Andersen & Borre 2003, Holmberg & Oscarsson 2004). Derfor er den erhvervsgruppe man tilhører determinerende for, hvordan man orienterer sig i politik, hvilket kan være overført til den endnu ikke aktiverede værdipolitiske skillelinje. Det er desuden et tegn på, at arbejderne i Sverige er autoritære og meget mere autoritære end de andre erhvervsgrupper, og denne forskel er vedvarende, selv når der kontrolleres for uddannelse, hvilket de ikke er i Danmark. Det peger på, at der er en værdipolitisk kløft mellem erhvervsgrupperne der, hvis den bliver aktiveret, kan blive svær at kontrollere for de store partier i Sverige (Socialdemokraterne og Moderaterne).

Går vi videre og ser på betakoefficienterne finder vi, at den største forskel er på uddannelse og erhvervsgruppe. Forskellen på erhvervsgruppe er behandlet tidligere, og forskellen i effekten af uddannelse menes grundlæggende at have samme årsag. Det hænger sammen med, at aktiveringen af den værdipolitiske skillelinje løsriver den værdipolitiske skillelinje fra den traditionelle måde at orientere sig politisk, dvs. som kampen mellem klasser, og i stedet bliver struktureret om værdier som i høj grad indsocialiseres gennem skoleuddannelse, - først og fremmest gymnasiet (Stubager 2006). Det betyder, at når den værdipolitiske skillelinje ikke har samme

betydning for partivalget i Sverige som i Danmark, men dog alligevel betyder noget i svensk politik, jævnfør kapitel 8 tabel 8.2, vil der både være nogen der orienterer sig på

Tabel 9.2: Socialiseringsfaktorers effekter på autoritære holdninger. Danmark 2007 og Sverige 2006. Bivariat (eta) og kontrolleret (beta).

Socialiseringsfaktor	Eta	Beta ¹	
Danmark	Køn	0,034 **	0,039
	Alder	0,099 ***	0,142 ***
	Uddannelse	0,305 ***	0,310 ***
	Erhvervsgruppe	0,174 ***	0,063
	Privat eller offentlig ansat	0,119 ***	0,063 *
	Urbanisering	0,146 ***	0,110 **
Sverige	Køn	0,055	0,030
	Alder	0,161 ***	0,110
	Uddannelse	0,301 ***	0,226 ***
	Erhvervsgruppe	0,277 ***	0,215 ***
	Privat eller offentlig ansat	0,117 ***	0,090 *
	Urbanisering	0,143 *	0,055
	Justeret R2		
Danmark	0,138		
Sverige	0,163		

De resterende resultater kan findes i bilag 9.

1) (Direkte) effekt af den givne variabel når der er kontrolleret for de øvrige.

*** Signifikant på 0,001 niveau; ** Signifikant på 0,01 niveau;

* Signifikant på 0,05 niveau.

den værdipolitiske skillelinje ud fra erhvervsgruppe og fra uddannelse. I Danmark orienteres der hovedsagligt ud fra de indsocialiserede værdier under uddannelse. Derfor er der kun en meget lav insignifikant betaværdi for erhvervsgruppe i Danmark.

Skal der konkluderes er det nødvendigt og at anskue forklaringskraften, justeret R^2 . Der er ikke den store forskel på forklaringskraften for den samlede model, hvorfor det kan konkluderes, at socialiseringen af autoritære eller anti-autoritære grundholdninger er tilnærmelsesvis det samme i Danmark og Sverige, i hvert fald for den sekundære socialisering.

9.2. Politiske budskaber

I dette afsnit vil vi se om de politiske budskaber påvirker arbejdernes holdninger i en mindre autoritær retning, hvilket vil ske gennem en regressions analyse, som først skal operationaliseres.

Det er allerede blevet fremstillet i indledningen af kapitlet, at der til en analyse af de politiske budskabers påvirkning af værdipolitiske holdninger skal operationaliseres en række variable der angiver politisk engagement og viden. Ligesom der kun vil analyseres på arbejdere, da vi ved, at de er prædisponeret til at have autoritære holdninger. Men vi har ikke været inde på, hvad der skal være den afhængige variabel. Det værdipolitiske indeks er, som det måles i denne sammenhæng, påvirket af den politiske kontekst og dermed de politiske budskaber, hvorfor det menes at være den bedste afhængige variabel. Anvendes indekset frem for en række enkeltissues⁶⁶, giver det os mulighed for at lave en regressionsanalyse, hvor der inddrages mange variable, idet indekset kan opfattes som intervalskaleret, modsat enkeltissuesne der er ordinalskaleret.

Ved at anvende indekset undersøges det, om de politiske budskaber påvirker de værdipolitiske grundholdninger. Zallers model er strengt taget gearet til enkeltissues, men da indekset er skabt af en række holdninger til enkeltissues med stærk korrelation (se kapitel 6 og bilag 6), menes modellen at kunne bære det. De politiske grundholdninger eller prædispositioner som Zaller benævner dem, er i denne sammenhæng repræsenteret af arbejderne, der som bekendt er autoritært prædisponeret og således er undersøgelsesobjekterne i denne sammenhæng.

Før analysen kan gennemføres er det eneste tilbageværende at operationalisere politisk viden og engagement, hvilket i Zallers (1992) model for holdningsdannelse er at besidde kontekstuelle informationer om politik. Kontekstuel information er omsat til politisk viden og engagement fordi politisk viden angiver, om man besidder informationer, mens engagement angiver om den er kontekstuel, og hvor intenst man udsættes for budskabet.

⁶⁶ Det kunne være de samme som indekset består af.

Operationalisering af politisk viden er sket på basis af et batteri af spørgsmål i begge surveys, der måler den politiske viden om en række emner og kendskabet til udvalgte politikere. Blandt disse spørgsmål har jeg udvalgt fire items, der er nogenlunde ækvivalente i indhold og sværhedsgrad. Herudfra kan der laves et indeks for politisk viden for den enkelte⁶⁷. Engagement er operationaliseret ud fra respondentens oplysning om politisk interesse. Denne variabel måler det kontekstuelle, da de politisk interesserede må forventes at følge med i en valgkamp, samtidig med, at den siger noget om, hvor intenst der følges med i valgkampen, dvs. hvor intenst den enkelte udsættes for de politiske budskaber. Spørgsmålene er vist i tabel 9.3.

Tabel 9.3: Operationalisering af faktorer til politisk viden og engagement.

Faktor	Danmark	Sverige
Viden 1	- Hvilke partier indgår i den nuværende regering? Svarkategorier: Partiliste	Under valperioden 2002 – 2006 har Sverige haft en socialdemokratisk enpartiregering. 1: Rigtigt påstående 5: Felaktigt påstående
Viden 2	Hvor mange medlemmer er der af folketinget, hvis vi ser bort fra de fire fra Grønland og Færøerne?	Sveriges riksdag har 349 ledamöter. 1: Rigtigt påstående 5: Felaktigt påstående
Viden 3	Hvilke parti tror du, følgende politikere tilhører: Mette Frederiksen Svarkategorier: Partiliste	Kan Du tala om vilket parti som var och en av dem tillhör? Gunilla Carlsson? Svarkategorier: Partiliste
Viden 4	Hvilke parti tror du, følgende politikere tilhører: Troels Lund Poulsen Svarkategorier: Partiliste	Kan Du tala om vilket parti som var och en av dem tillhör? Carin Jämtin? Svarkategorier: Partiliste
Politisk interesse	- Vil du sige, du er meget interesseret i politik, noget interesseret, kun lidt eller slet ikke interesseret i politik? 1: Meget 2: Noget 3: Kun lidt 4: Slet ikke	Hur intresserad är Du i allmänhet av politik? 1: Mycket intresserad 2: Ganska intresserad 3: Inte särskilt intresserad 4: Inte alls intresserad

På indekset for politisk viden tæller hvert korrekt svar 1 point, og skalaen går fra 0 til 4 (se bilag 9)⁶⁸. Politisk interesse er målt ens i Danmark og Sverige.

Det interessante spørgsmål er altså, om arbejderne i Sverige i højere grad end i Danmark lader sig påvirke af de politiske budskaber, hvilket vil vise sig i parameterestimaterne, dvs. det estimerede gennemsnit for arbejderne holdninger. Modellen for holdningsdannelse indebærer som anført, at nogle vælgere ikke påvirkes ret meget af budskaberne, mens andre påvirkes meget. De vælgere der påvirkes mindst, antages at være de vælgere,

⁶⁷ Indekset angiver dog ikke viden om værdipolitiske spørgsmål specifikt, hvilket ikke stemmer overens med den måde hvorpå Zaller anvender viden, idet han mener viden skal relateres sig til det enkelte issue, for at kunne have betydning for holdningen. I denne sammenhæng menes er dette mål dog det bedste der kan opstilles at indikere hvor stor viden respondenterne generelt har om politik og politiske forhold.

⁶⁸ Der er valgt to personspørgsmål og to alment politisk vidensspørgsmål for at personspørgsmålene ikke skal fylde for meget i indekset, der kunne inddrage et tredje.

der ikke er udsat for den politiske elites budskaber - dvs. vælgere med den laveste politiske interesse og med den laveste viden. De mest interesserede og de mest vidende antages også kun at påvirkes i mindre grad, fordi deres viden gør dem bedre til at afkode budskaberne og forbinde dem med deres grundholdninger. Derfor kan de bedre sige fra overfor budskaber, der ikke stemmer overens med deres grundholdninger. Et sådan forsvar har "mellemsgruppen" ikke, og derfor antages de at være de mest påvirkelige. De er både eksponerede og modtagelige for overtalelse. Ud fra denne model skulle man således forvente, at ydergrupperne ville være de mest autoritære i Sverige, fordi de relativt autoritære grundholdninger erhvervet gennem socialisering, her dominerer over for en ret homogen strøm af ikke-autoritære politiske budskaber fra de politiske partier. I Danmark skulle billedet være anderledes: Grundholdningerne er nogenlunde de samme, men de politiske budskaber er langt mere varierede pga. den partipolitiske polarisering på værdipolitikken.

Analysen af de politiske budskabers betydning er ligesom ovenfor gennemført som en regressionsanalyse, men denne gang er vi ikke kun interesseret i at se på den samlede effekt af de forskellige variable, men vil i højere grad se på, hvordan den enkelte kategori på politisk viden og politisk interesse påvirkes af budskaberne.

Tabel 9.4: Effekter af politisk viden og politisk interesse på arbejderes værdipolitiske holdninger. Regressionsanalyse. Parameterestimer for de enkelte kategorier samt eta- og betakoefficienter.

	Danmark			Sverige			
	Gennemsnit	Kontrolleret gennemsnit	N	Gennemsnit	Kontrolleret gennemsnit	N	
Politisk viden	0 rigtige svar	72***	69***	41	54	54	36
	1 rigtigt svar	62	60	53	55	53	146
	2 rigtige svar	62*	62*	83	54	54	93
	3 rigtige svar	58	59	83	43	44*	64
	4 rigtige svar	54•	56•	81	52•	54•	18
Politisk interesse	Slet ikke interesseret	59	58	4	64**	63*	24
	Ikke særskilt interesseret	68*	66	81	56	54	152
	Ganske interesseret	60	60	191	47	48	144
	Meget interesseret	53•	54•	65	50•	52•	37
Eta	Politisk viden	0,243***			0,215**		
	Politisk interesse	0,156**			0,244***		
Beta	Politisk viden	0,225**			0,173*		
	Politisk interesse	0,114			0,210**		
	R ²	0,072			0,087		
	Justeret R ²	0,052			0,069		

Signifikansniveauerne for eta og parameterestimerne er fundet gennem bivariate analyser af hver faktor for sig.

*** Signifikant på 0,001 niveau; ** Signifikant på 0,01 niveau; * Signifikant på 0,05 niveau.

• Referencekategori ved udregning af signifikansniveauer

Som det fremgår af tabel 9.4, bekræftes hypotesen i nogen grad. For Sverige viser den bivariate analyse for politisk viden, at der ved "3 rigtige svar" er en væsentligt mindre autoritær indstilling end ved de øvrige kategorier. Det er i overensstemmelse med antagelsen om, at mellemsgruppen (3 rigtige svar) er mere påvirket af de politiske budskaber.

Når der kontrolleres for politisk interesse, forstærkes denne forskel yderligere. Paramterestimatet er nu 44 mod 53-54 for alle de øvrige kategorier og forskellen er signifikant.

Når det gælder politisk interesse, er sammenhængen en anelse mere kompliceret. Det viser sig, at jo mindre politisk interesserede arbejderne i Sverige er, des mere autoritære holdninger har de. Men sammenhængen er netop ikke monoton: De meget interesserede er mere autoritære end de "ganske" interesserede. Tendensen holder sig grundlæggende også efter kontrol for politisk viden.

Samlet set er det tydeligt, at vi faktisk finder den forventede sammenhæng mellem udsættelse for politiske budskaber og holdninger. Ganske vist udviser de meget interesserede og de meget politisk vidende ikke en lige så autoritær position som dem, der slet ikke er udsat for de politiske budskaber. Det skal medgives, at nogle af forskellene mellem kategorierne ikke er statistisk signifikante. Men det er til gengæld højst overraskende ud fra alternative teorier, at man ikke finder en monoton sammenhæng med viden og interesse: Klassiske teorier à la Lipset's "manglende komplekse referenceramme" ville jo forudsige, at viden og interesse ville eliminere autoritære holdninger: Jo højere interesse og viden, desto mindre autoritære holdninger.

Næste trin i analysen er at undersøge, om resultaterne er de samme i Danmark, hvilket de ifølge Zaller's model netop ikke skulle være. Det står da også hurtigt klart, at det forholder sig anderledes i Danmark. Her er der en monoton sammenhæng mellem politisk viden og autoritære holdninger: Jo højere viden, des mindre autoritær position. Dette består stort set uændret efter kontrol for politisk interesse. Zallers holdningsdannelsesmodel, som den er operationaliseret her, kan altså ikke forklare holdningsdannelsen i Danmark ud over, at det ikke er de politiske budskaber det er afgørende. Når det gælder politisk interesse, finder vi ingen signifikant effekt i Danmark, i hvert fald ikke efter kontrol for politisk viden. Sammenholder vi kort resultaterne for begge lande, finder vi, at forventningerne i store træk bliver indfriet, dog i mindre klar form end modellen antyder.

For at afrunde analysen ser vi kort på, hvordan korrelationen og forklaringskraften er mellem de værdipolitiske holdninger og politisk viden og interesse. Samlet set kan det siges, at både politisk viden og interesse hver for sig er signifikante i begge lande, og har en rimelig, men ikke høj korrelation (η) med værdipolitiske holdninger. Det peger på, at både politisk viden og interesse har betydning for holdningsdannelsen. I den samlede model er korrelationen mindre og i Danmark er politisk interesse insignifikant og variabelens korrelation mindre, hvilket hænger sammen med, at det variable måler er overlappende, hvilket også er intenderet, idet de tilsammen skal angive besiddelsen af kontekstuelle informationer, jævnt ovenfor. Forklaringskraften (R^2) er ikke overvældende, og justeres den for tilfældige sammenhænge bliver den endnu mindre. Det hænger sammen med to ting. For det første, at der indgår relativt få respondenter i analysen og for det andet, at de variable der anvendes, særligt politisk viden, kun indikerer den kontek-

stuelle information hos den enkelte, hvorfor bedre mål ville være ønskelige⁶⁹. Forklaringskraften viser dog også, at der er større forklaringskraft i Sverige end i Danmark, hvilket indikerer, at de politiske budskaber betyder mere for holdningsdannelsen i Sverige end i Danmark. Dette er også den påstand der undersøges.

Som en sidste analyse inddrages nu både socialiseringsfaktorerne og politisk viden og interesse for at undersøge, om budskaberne har større betydning i Sverige end i Danmark. Er det tilfældet vil korrelationen for politisk viden og interesse kontrolleret for socialisering være høj i Sverige, men ikke i Danmark⁷⁰.

Tabel 9.5: Socialiseringsfaktorer, politisk viden og politiske interesses effekter på autoritære holdninger. Danmark 2007 og Sverige 2006. Bivariat (eta) og kontrolleret (beta).

Socialiseringsfaktor	Eta	Beta ¹	
Danmark	Køn	0,072	0,046
	Alder	0,237 ***	0,180
	Uddannelse	0,269 ***	0,261 ***
	Privat eller offentlig ansat	0,023	0,009
	Urbanisering	0,109	0,066
	Politisk Viden	0,229 ***	0,202 *
	Politisk interesse	0,179 **	0,110
Sverige	Køn	0,112 *	0,083
	Alder	0,236 ***	0,208 **
	Uddannelse	0,173 **	0,118
	Privat eller offentlig ansat	0,121 *	0,034
	Urbanisering	0,135	0,084
	Politisk Viden	0,206 **	0,171 *
	Politisk interesse	0,257 ***	0,205 **
	Justeret R ²		
Danmark	0,179		
Sverige	0,179		

De resterende resultater kan findes i bilag 9.

1) Beta angiver korrelationen for den givne variabel når der er kontrolleret for de andre faktorer i model.

*** Signifikant på 0,001 niveau; ** Signifikant på 0,01 niveau;

* Signifikant på 0,05 niveau.

Analysen viser, at de politiske budskaber under ét betyder mere i Sverige end i Danmark. I Danmark betyder den politiske viden dog relativt meget, hvilket kan siges at stemme

⁶⁹ Jeg har prøvet at udvide modellen ved at inddrage variable der kunne indikere hvor meget den enkelte bliver udsat for politiske budskaber i form af om den enkeltes medieforbrug (Aviser og Tv-nyheder), hvilket også indikerer besiddelsen af kontekstuelle informationer. Men for det første er det svært at opnå sammenlignelighed mellem Danmark og Sverige og for det andet ændre det ikke på de resultater som er gengivet i analysen. Regressionerne for denne alternative analyse, med det ikke helt ædruelige sammenlignelighedsgrundlag, er vedlagt i bilag 9.

⁷⁰ Der vil blive fokuseret på denne del af analysen, selvom der er andre men mindre relevant resultater der kunne kommenteres på.

meget godt overnes med, at uddannelse også har stor betydning i Danmark. Ser man kun på de signifikante korrelationer viser det, at begge målinger af de politiske budskabers betydning i Sverige er signifikante, mens det kun er politisk viden der er signifikant i Danmark. Derfor menes det også at være forsvarligt som konklusion på dette kapitel at konstatere, at værdipolitiske holdninger i højere grad i Sverige end i Danmark præges af de politiske budskaber, hvorfor den opstillede tese om de politiske budskabers betydning for holdningsdannelsen i Sverige er bekræftet.

9.3. Konklusion

Formålet med dette kapitel er som bekendt at vise, at de politiske budskaber har større betydning for holdningsdannelsen i Sverige end i Danmark, fordi den politiske elite i Sverige hovedsageligt udsender anti-autoritære budskaber. Vi er blevet bekræftet i denne antagelse i og med, at socialiseringen i Sverige og Danmark ikke er væsentlig forskellig og fordi den gruppe der er prædisponeret for autoritære holdninger (arbejderne), viser sig at være påvirket af de politiske budskaber i det omfang de udsættes for dem, eller ikke besidder stærke kontekstuelle informationer. Det er imidlertid svært at generalisere til hele vælgerskaren, men det kan forsvares, at den må gælde alle vælgere med autoritære grundholdninger, idet grunden til, at arbejderne er genstand for analysen er, at de samlet set har autoritære grundholdninger.

Denne analyse viser også, at der er sammenhæng mellem holdninger i Sverige og den politiske kontekst, idet den politiske elite påvirker holdningsdannelsen blandt de vælgere der udsættes for de politiske budskaber, men ikke har viden og politisk interesse. Således er specialets overordnede tese om, at forskelle i holdninger kan forklare forskellen i tilslutningen til nyhøjre i Danmark og Sverige, bundet sammen med forklaringerne om den politiske konteksts betydning for nyhøjres tilslutning. Samlet set udgør det således en mere fyldestgørende forklaring end der hidtil er mønstret indenfor forskningen på området, hvilket der vil blive

Kapitel 10 - Konklusion

Formålet med dette speciale har været at finde en mere fyldestgørende forklaring på, hvorfor der er forskel i tilslutningen til nyhøjrepartier i Danmark og Sverige, end den eksisterende forskning på feltet har kunnet tilbyde. Specialet har i det øjemed opstillet tesen om, at forskellen i tilslutning til nyhøjre hænger sammen med, at der er forskelle i holdninger og holdningsdannelsen mellem Danmark og Sverige på værdipolitiske spørgsmål.

Grundlaget for at finde en fyldestgørende forklaring har for det første været at undersøge autoritære holdningers sammenhæng med at stemme på nyhøjre og autoritære værdipolitiske holdningers fordeling i Danmark og Sverige. For det andet at undersøge nyhøjrepartiernes vigtigste vælgergrundlag - arbejdere - og deres værdipolitiske holdninger. For det tredje at undersøge den politiske kontekst, som de plausible forklaringer fra den eksisterende litteratur påpeger, har stor betydning for tilslutningen til nyhøjre. Sidst, men ikke mindst, at undersøge om holdningsdannelsen fungerer ens i Danmark og Sverige.

Ser vi på de værdipolitiske holdninger er det ud fra analysen klart, at autoritære holdninger er essentielle for tilslutningen til nyhøjrepartier, i både Sverige og Danmark. Ydermere har de værdipolitiske grundholdninger væsentlig forskellig karakter mellem Danmark og Sverige, idet de svenske vælgere er mindre autoritære end de danske. I den forstand er specialet tese overordnet bekræftet, men holdninger til immigrationsissues, der regnes for afgørende for nyhøjrepartiernes vælgertilslutning, viste, at der her ikke var forskel på de danske og svenske vælgere. Det insinuerer både, at der er større mobiliseringspotentiale for nyhøjre i Sverige end først antaget, og at tesen i sig selv ikke giver en fyldestgørende forklaringen, da nyhøjre ellers ville have større tilslutning.

Den anden del af forklaringen ligger i, at den politiske konkurrence er anderledes struktureret i Sverige end i Danmark, hvilket har to betydninger for tilslutningen til nyhøjre. For det første er den værdipolitiske skillelinje ikke aktiveret i samme omfang som i Danmark, hvilket betyder, at vælgerne ikke i samme omfang stemmer ud fra værdipolitiske holdninger. Således er den politiske konkurrence i Sverige hovedsageligt struktureret om fordelingspolitiske issues, hvilket betyder, at den politiske konkurrence om værdipolitiske issues ikke er stor. Derudover er der ingen andre partier end Sd der har incitament til at bringe værdipolitiske emner op på den værdipolitiske dagsorden, særligt ikke autoritære emner. Det har den betydning for Sd, at de har svært ved at mobilisere de autoritære vælgere fordi partiet er det eneste til at bringe autoritære emner på dagsordenen. Partiet har dog fået lettere ved det, idet de ikke længere møder samme stigmatisering fra andre partier og medier. Den værdipolitiske skillelinjes begrænsede betydning i Sverige betyder endvidere, at misforholdet mellem arbejdere og socialistiske partier ikke aktualiseres, hvilket bunder i arbejdernes autoritære holdninger kontra partiernes anti-

autoritære. Det betyder, at arbejderne ikke bliver løsrevet fra de socialistiske partier som det skete i stort omfang ved 2001-valget i Danmark, og derfor kæmper Sd kun om de vælgere, der i forvejen vægter værdipolitiske spørgsmål, hvilket som sagt er begrænset.

For det andet påvirker den antiautoritære politiske elite de autoritære grupper i Sverige, i retning af mindre autoritære holdninger gennem stort set ensidige anti-autoritære politiske budskaber. De vælgere der kun har middel politisk viden og interesse, bliver således påvirket til at indtage mindre autoritære holdninger end deres ligemænd, der enten slet ikke følger med i politik eller er meget interesseret og vidende. Det betyder, at det potentielle vælgergrundlag for Sd mindskes.

Forklaringen på nyhøjres relativt lave tilslutning i Sverige i forhold til Danmark er således funderet i, at den politiske konkurrence og graden af autoritære holdninger hos vælgerne er forskellig i Danmark og Sverige. Spørgsmålet er hvad der betinger hvad, dvs. om det er den politiske konkurrence der gør, at holdningerne ikke er lige så autoritære i Sverige, eller om det er de mindre autoritære holdninger der betinger den politiske konkurrence.

I undersøgelsen af holdningsdannelsen viste vi, at de politiske budskaber har betydning for dannelsen af autoritære holdninger, hvilket peger på, at det er den politiske konkurrence, og dermed aktiveringen af den værdipolitiske skillelinje der betinger holdningerne og ikke omvendt. Når det forholder sig sådan skal der ændringer til i partiernes incitamenter før nyhøjre kan opnå højere tilslutning. På den anden side har vi set, at når holdningerne til immigration sammenlignes ved de seneste to valg i Danmark (2007) og Sverige (2006), så er der ikke væsentligt uoverensstemmelse landene mellem, hvilket de i tidligere undersøgelse har gjort, f. eks. undersøgelser foretaget på ESS data (Drejer 2008). Det indikerer, at der er bevægelser i holdningerne til trods for, at incitamenterne og den politiske konkurrence ikke har ændret sig. Det stemmer overens med, at det er samfundsstrukturelle forandringer⁷¹ (Kitschelt 1995, Goul Andersen og Björklund 1990, 2000), der driver ændringer i vælgerpræferencer og ikke den politiske konkurrence. Pointen er dog, at der næppe kan tales om et klassisk årsags-virkningsforhold mellem den politiske konkurrence og holdningerne, idet begge gensidigt påvirker hinanden og begge påvirkes de af samfundsstrukturelle forandringer. Således kan det heller ikke afgøres, om det alene er forskellen i holdninger mellem Danmark og Sverige der udgør den forklarende forskel for tilslutningen til nyhøjre eller om det er forskellen i den politiske konkurrence. Derfor er konklusionen på undersøgelsen, at nyhøjres relativt lave tilslutning i Sverige i forhold til Danmark skyldes de mindre autoritære svenskere og de etablerede partiers manglende incitamenter til at aktivere den værdipolitiske skillelinje.

- * -

⁷¹ Det har vi afvist som forklarende faktor, idet postindustrialismen og indvandringen, som skulle drive ændringerne i vælgerpræferencerne er slået igennem i begge lande

Anskues situationen i Sverige ift. de autoritære spørgsmål er den karakteriseret ved, at de etablerede partier indtager mere eller mindre anti-autoritære positioner og overlader den autoritære del af skillelinjen til nyhøjre. Alt i mens er der tegn på, at de svenske vælgere er mere autoritære end tidligere antaget, eksemplificeret ved indvandringsspørgsmålet. Det kan vække mindelser om den politiske situation i Danmark i 1990'erne der endte med en omkalibrering af det politiske system ved valget i 2001, hvor indvandring blev det vigtigste emne for vælgerne. Det er ikke sikkert det samme vil ske i Sverige, for det første fordi den borgerlige blok lige nu sidder i regering, og det bliver næppe Socialdemokraterne der bringer indvandring eller andre autoritære emner på banen, da de risikerer at splitte partiet, fordi det har store andele af både autoritære og anti-autoritære vælgere. Men kommer Sd ind i Rigsdagen ved næste valg, som meningsmålingerne i Sverige det sidste halve år har spået, så begynder den politiske situation for alvor at ligne den danske, idet Sd bedre kan blive accepteret som mulig samarbejdspartner gennem repræsentation i Rigsdagen, ligesom DF først efter en periode i Folketinget kunne overvejes som koalitionspartner. Der er dog mindst et andet forhold i Sverige der bringer tankerne over på DF og den politiske situation i Danmark, hvilket er de "meget autoritære" vælgere der vægter bestemte velfærdsområder højere end andre grupper. Det kan betyde, at Sd også på velfærdspolitiske områder kan skære sig en position ud og bejle til flere vælgere, ligesom DF har gjort det, ved at føre velfærdspolitik for svage, så som ældre og syge. Sd har imidlertid ikke markeret sig på disse områder tidligere, men har ved det seneste årsmøde behandlet emnet og placeret det i et såkaldt idédokument, men det er ikke nævnt i partiets principprogram.

Det samlede billede af den politiske situation, vælgernes holdninger og Sd's politik og mulighedsstrukturer, kan ikke andet end lede hen til en tanke om, at Sverige blot er 10-15 år efter den danske politiske udvikling, og at dette i virkeligheden er svaret på problemstillingen. Derfor bliver det yderst spændende om holdningerne til immigration bliver mere autoritære og får politisk stemme, eller om de etablerede politiske partier kan holde overvægten i de anti-autoritære budskaber og derved forsat præge særligt arbejderne i en mindre autoritær retning.

Litteraturliste

- Adorno, Theodore, et al. (1950): "The Authoritarian Personality", Harper & Bros., New York.
- Anckar, Carsten (2007): On the Applicability of the Most Similar Systems Design and the Most Different Systems Design in Comparative Research, *International Journal of Social Research Methodology*, 24 October 2007.
- Betz, Hans-Georg (1994): "Radical right-wing populism in western Europe" New York, St. Martin's Press.
- Borre, Ole (2003): "To konfliktdimensioner" i Goul Andersen & Borre (2003): "Politisk forandring – værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001", *Systime academic*.
- Danske Folkeblad (1999), "Venstre må vælge partner: Dansk Folkeparti eller Melchior", Nr. 5, 1999, side 6.
- Drejer, Tina (2008): "The issue of immigration in Denmark and Sweden - an attitudinal perspective", *Politik & Administration*, Aalborg Universitet.
- Flanagan, Scott C. (1987): "Value change in industrial society", *The American Political Science Review*, Vol. 81, No. 4, (Dec., 1987), side 1306-1319.
- Goul Andersen & Borre (2003): "Politisk forandring – værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001", *Systime academic*.
- Goul Andersen & Hoff (2001): "Democracy and citizenship in Scandinavia", *Palgrave*.
- Goul Andersen, Jørgen & Tor Björklund (1990): "Structural Changes and New Cleavages: the Progress Parties in Denmark and Norway", *Acta Sociologica*, Vol. 33, side 195-217.
- Goul Andersen, Jørgen & Tor Björklund (1999): "Anti-immigration parties in Denmark and Norway: The progress parties and the Danish people's Party", in Martin Schain, Aristide Zolberg & Patrick Hossay (ed.): *Shadows over Europe: The Development and impact of the extreme right in Western Europe*.
- Goul Andersen, Jørgen & Tor Björklund (2000): "Radical right-wing populism in Scandinavia: From tax revolt to neo-liberalism and xenophobia", i Hainsworth, Paul (edt.) (2000): "Politics of the extreme right – from the margins to the mainstream", *Pinter Publishers*, London.
- Goul Andersen, Jørgen & Tor Björklund (2008): "The far-right parties in Scandinavia" i "Encyclopedia of the far right" (Udgives i 2008).

- Goul Andersen, Jørgen (2003): "The Danish People's Party and new cleavages in Danish politics", working paper, Department of Economics, Politics and Public Administration, Aalborg University.
- Goul Andersen, Jørgen (2003a): "'Vælgernes nye politiske dagsorden", i Goul Andersen & Borre (2003): "Politisk forandring – værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001", Systime academic.
- Goul Andersen, Jørgen (2007) "Samfundskonflikter, partier i bevægelse og vælgere med omtanke: Rids af en generel teoretisk ramme", i Goul Andersen, Jørgen et al (2007): "Det nye politiske landskab – Folketingsvalget 2005 i perspektiv", *Academica*.
- Goul Andersen, Jørgen et al (2007): "Det nye politiske landskab – Folketingsvalget 2005 i perspektiv", *Academica*.
- Green-Pedersen, Christoffer & Jesper Krogstrup 2008: "Immigration as a Political Issue in Denmark and Sweden", *European Journal of Political Research*, vol. 47 nr. 5, s. 610-634.
- Green-Pedersen, Christoffer & P. Odmalm (2008): "Going different ways? Right-wing parties and the immigrants issues in Denmark and Sweden", *Journal of European Public Policy*, vol. 15 nr. 3, s. 366-380.
- Gaasholt, Øystein & Lise Togeby (1996): "I syv sind – Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere", *Politica*, Århus.
- Hainsworth, Paul (edt.) (1992): "The extreme right in Europe and the USA", Pinter Publishers, London.
- Hainsworth, Paul (edt.) (2000): "Politics of the extreme right – from the margins to the mainstream", Pinter Publishers, London.
- Hansen, Kasper Møller (2007): "De oplyste danskere: Hvad ved danskerne om politik og gør det en forskel?" i Goul Andersen, Jørgen et al (2007): "Det nye politiske landskab – Folketingsvalget 2005 i perspektiv", *Academica*.
- Hansen, Kasper Møller, Rune Slothuus, Claes de Vreese (2007): "Man har et parti til man finder et nyt: portræt af vælgeren, som skiftede parti", i Goul Andersen, Jørgen et al (2007): "Det nye politiske landskab – Folketingsvalget 2005 i perspektiv", *Academica*.
- Holmberg, Søren & Henrik Oscarsson (2004): "Väljare – Svenskt väljarbete under 50 år", *Samhälle Norstedts juridik*, Stockholm.
- Holmberg, Søren & Henrik Oscarsson (2008): "Alliansseger - Redogörelse för 2006 års valundersökning i samarbete mellan Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet och Statistiska centralbyrån", *Statistiska centralbyrån*.

- Holmberg, Søren & Henrik Oscarsson, Statistiska Centralbyrån (2008): "Svensk valundersökning 2006", Studienummer: SND 0861.
- Ignazi, Piero (2003): "Extreme right parties in western Europe", Oxford University Press, Oxford.
- Ignazi, Piero (1992): "The silent counter-revolution – Hypotheses on the emergence of extreme right-wing parties in Europe", *European Journal of political research*, Vol 22: 3-34.
- Inglehart, Ronald (1977): "The silent revolution. Changing values and political styles", Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald (1987): "Value change in industrial society", *The American Political Science Review*, Vol 81, No. 4, pp. 1289-1303.
- Inglehart, Ronald (1990): "Culture shift in advanced industrial society", Princeton University Press, Princeton.
- Inglehart, Ronald (1997): "Modernization and post-modernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies", Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ivarsflaten, Elisabeth (2008): "What unites right wing populists in western Europe: Re-examining grievance mobilization models in seven successful cases", *Comparative Political Studies*, Vol. 41, Nr. 1, pp. 3-23.
- Jyllands Posten 9.4.2008: "Tonen skærpes: Indvandrerdebatten intensiveres i Sverige", af Thomas Heine.
- Kitchelt, Herbert (1995): "The radical right in western Europe – A comparative analysis", The University of Michigan Press.
- Klages, Elisabeth P. (2003): "Populisme eller hvad? Fremskridtspartiet og Dansk Folkeparti som reaktion på politics as usual", *Politica*, årgang 35, nr. 4, side 402-412.
- Lijphart, Arend (1971): *Comparative Politics and the Comparative Method*, *American Political Science Review* 65: 682-693.
- Lijphart, Arend (1975): "The Comparable-Cases Strategy in Comparative Research", *Comparative Political Studies* 8, 158-177.
- Lipset Seymour M. & Steinar Rokkan (1967): "Cleavage structures, party systems and voter alignment: An introduction", i "Party systems and voter alignments: Cross-national perspectives", The Free Press, New York.
- Lipset, Seymour M. (1960): "Political man", Heinemann Educational Books, London.

- Lubbers, Marcel, Mérove Gijssberts, Peer Scheepers (2002): "Extreme right-wing voting in Western Europe", *European Journal of Political Research*, Vol. 41, side 345-378.
- Meret, Susi (2003): "Højrepopulisme", i Goul Andersen & Borre (2003): "Politisk forandring – værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001", Systime academic.
- Mudde, Cas (2002): "The ideology of the extreme right", Manchester University Press, Manchester.
- Nielsen, Hans Jørgen & Søren Risbjerg Thomsen (2003): "Vælgervandringer" i Goul Andersen & Borre (2003): "Politisk forandring – værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001", Systime academic.
- Nyhetskanalen 15.06.2008:
http://nyhetskanalen.se/1.502937/2008/06/15/sverigedemokraterna_över_sparren .
- OECD (2007): "Education at a Glance 2007", ISBN: 9789264032880,
http://www.oecd.org/document/30/0,3343,en_2649_39263238_39251550_1_1_1_1,00.html
- Visser Jelle, Sebastien Martin and Peter Tergeist (2004): OECD 2004: OECD Employment Outlook, 2004,
http://www.oecd.org/document/34/0,3343,en_2649_33927_40917154_1_1_1_1,00.html
- OECD Stat: <http://stats.oecd.org>.
- Politiken 19.04.2008: "Södertälje kan ikke klare flere flygtninge" af Kristina Ols-son.
- Politiken 17.5.2008: "Fremmedfjendsk parti kunne ikke ties ihjel" af Kristina Ols-son.
- Ringdal, Kristen (2001): "Enhet og mangfold", Fakkbokforlaget, Bergen.
- Risbjerg Thomsen, Søren & Åke Daun (2006): "Political culture in Denmark and Sweden" i Risbjerg Thomsen, Søren, Geir Helgesen (2006): "Politics culture and self", NIAS press, Denmark.
- Rydgren, Jens (2002): "Radical right populism in Sweden: Still a failure, but for how long?", *Scandinavian Political Studies*, Vol. 25 – No. 1
- Rydgren, Jens (2004): "Explaining the emergence of radical right-wing populist parties: The case of Denmark", *West European Politics*, Vol. 27(3), pp.475-502.

- Rydgren, Jens (2005a): "Radical right-wing populism in Sweden and Denmark", The Centre for the Study of European Politics and Society, http://hsf.bgu.ac.il/europe/index.aspx?pgid=pg_127842625169671760, indhentet 21-02-2008.
- Rydgren, Jens (2005b): "Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family" *European Journal of Political Research*, Vol. 44, pp. 413–437.
- Rydgren, Jens (2006): "From tax populism to ethnic nationalism: Radical right-wing populism in Sweden", Berghahn Books, Oxford.
- Rydgren, Jens (2006): "Immigration skeptics, xenophobes or racists? – Radical right-wing voting in six West European countries" Working Paper, No 9, Department of sociology, Stockholm University.
- Rydgren, Jens (2007): "The sociology of the radical right", *Annual review of sociology* 2007, 33, pp. 241-262.
- Stubager, Rune (2006): "The education cleavage: New politics in Denmark", *Politica*, Århus.
- Svenska Dagbladet 15. juni 2008: Sd har stöd för plats i riksdagen - Partiet hamnar över fyraprocentspärren. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1367241.svd
- Svenska Dagbladet 23. juni 2008: Kraftig höjning av partistödet. http://www.svd.se/special/svd_info/artikel_275057.svd
- Svenska Dagbladet 24. august 2008: Små förändringar i väljaropinionen. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1607893.svd
- Togeby, Lise (1997): "Fremmedhed og fremmedhad i Danmark", Forlaget Columbus, Danmark.
- Togeby, Lise (2004): "Man har et standpunkt... Om stabilitet og forandring I befolkningens holdninger", Magtudredningen, Århus Universitetsforlag, Århus.
- Von Beyme, Klaus (1988): "Right-wing extremism in post-war Europe" *West European Politics*, Vol. 11, No. 2, side 1-18.
- Widfeldt, Anders (2000): "Scandinavia: Mixed success for the populist right" *Parliamentary Affairs*, Vol. 53, side 486-500.
- www.sverigedemokraterna.se:
http://www.sverigedemokraterna.net/asikt_text.php?action=fullnews&id=317
- Zaller, John R. (1992): "The nature and origins of mass opinion", Cambridge University Press.